

KALENDARZ

KRAKOWSKIEGO OCHÓTNICZEGO
TOWARZYSTWA RATUNKOWEGO

NA ROK
1947

NAKŁADEM KRAKOWSKIEGO OCHOTN. TOW. RATUNKOWEGO
KRAKÓW, ULICA POTOCKIEGO L. 19. — TELEFON NR. 548-88
OKŁADKA PROJEKTU MIECZYŚŁAWA WĄTORSKIEGO

ozn. 4624/1947

Kto jest pewny.

**że nigdy nie będzie potrzebował pomocy
Pogotowia Ratunkowego**

niech odmówi datku.

K 2716/61/1

BIBLIOTEKA
UMCS
F. J. B. P.

DLA PAMIĘCI

Ważne numery telefonów:

Pogotowie Ratunk.	548-88
Straż Pożarna	588-33, 588-44
Biuro napraw telef.	585-00
Informacje telef.	585-20
Informator kolejowy	595-15

Ważne daty

SPIS RZECZY

Ważne numery telefonów i daty	3
Słowo wstępne	5
Kalendarium	8
Jednostki miar	32
Działalność Krak. Ochot. Twa Rat.	35
Zamknięcia rachunkowe	38
Skład Wydziału i Pracowników	40
Spis członków honorowych, założycieli	41
Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach	43
Apteczka domowa	51
Okres wylęgania chorób zakaźnych	52
Przeciętny wzrost i waga dzieci	53
Tablica wyrzynania się zębów	54
Tabela normalnego ciśnienia krwi	54
Obliczenie wagi człowieka	55
Dzienne zapotrzebowanie człowieka	55
Skład i wartość kaloryczna pokarmów	55
Tablica zawartości witamin w pokarmach	56
Gospodarka pokarmowa ustroju i jej higiena	57
Przed czy po jedzeniu	62
Znaczenie pierwszej pomocy	64
Co należy wiedzieć o gruźlicy?	67
Zapomniane środki lecznicze	72
Nowy środek owadobójczy D.D.T. w zwalczaniu tyfusu plamistego i malarii	74
Zatrucia zawodowe w przemyśle	77
Jednorazowa dawka humoru	82
Spis aptek w Krakowie	84
Spis lekarzy miejskich dzielnicowych	85
Spis lekarzy zamieszkałych w Krakowie	86
Spis lekarzy dentyków w Krakowie	105
Spis techników dentyków w Krakowie	107
Spis położnych zamieszkałych w Krakowie	109
Źródła zakupów	114

SŁOWO WSTĘPNE

Starym, corocznym zwyczajem zwracamy się do Was Szanowni Czytelnicy i Ofiarodawcy, dając do rąk Waszych **Kalendarz Krakowskiego Ochotniczego Towarzystwa Ratunkowego na rok 1947**, z prośbą o dalsze popieranie naszej instytucji i wydawnictwa.

W pierwszym już kalendarzu z r. 1929 pisał zmarły niedawno śp. prof. dr Ciechanowski: W szarej monotonii codziennego trudu zwycięża prosty instynkt samozachowawczy, na pierwszym miejscu staje w duszy człowieczej strach przed śmiercią i obawa przed chorobą, — tymczasem rozmiary zapobiegawczych urządzeń społecznych są jeszcze ciągle nieproporcjonalnie małe w tej szczególnie dziedzinie, w której **była i jest konieczna sprawna organizacja umięjętnej a niezwłocznej pomocy zapobiegawczej, rozstrzygającej nieraz o zachowaniu zdolności do pracy lub nawet ocaleniu życia.**

Upłynęło już 55 lat istnienia i nieprzerwanej działalności Towarzystwa, a ciągle daleko jest jeszcze do uzyskania dla niego podwalin materialnych proporcjonalnych do oddawanych przez nie usług, daleko jeszcze ciągle, aby najszerszy ogół obywateli korzystający z pomocy Twa, poczuł się zobowiązanym do świadczeń na jego rzecz. **Istnienie Towarzystwa oparte jest tylko na ofiarności i pracy garści ludzi dobrej woli.** Liczba około 700 członków wspierających w roku 1946 unaocznia najlepiej ustosunkowanie się 300.000 obywateli Krakowa — liczba zaś 440.000 interwencji Twa od chwili jego założenia świadczy naodwrot o jego pomocy niesionej mieszkańcom!

Wydając powyższy kalendarz mamy na celu, obok zasilenia funduszków Twa, udostępnienie szerokim rzeszom mieszkańców ogólnych wiadomości z dziedziny ratownictwa, higieny społecznej i najnowszych zdobyczy medycyny, i zaznajomienie z działalnością Twa, której istotą jest najczystszy humanitaryzm, z samej natury rzeczy wolny od jakichkolwiek zabarwień ubocznych. Chcemy wskazać z jakimi trudnościami połączone jest obecnie spełnianie naszych zadań w pierwszym rzędzie z powodu braku karetek sanitarnych — otrzymanie w roku ubiegłym jednej karetki sanitarnej z darów UNRRA nie mogło oczywiście wobec zapotrzebo-

wania przynajmniej 5 takich samochodów, rozwiązać kwestii, która nadal pozostaje otwarta i paląca! Chcemy na tym miejscu zwrócić uwagę, ile przygotowania i doświadczenia musi z siebie dać Towarzystwo dla osiągnięcia swych zadań, jak starannie dobierać musi swych pracowników, którzyby prócz wiedzy i wprawy mieli talent szybkiej orientacji, stanowczość w działaniu, zimną krew i panowanie nad sobą, a nieraz i odwagę osobistą nawet wśród gradu kul lub wzburzonego tłumu.

Na tym też miejscu składamy wszystkim P. T. Instytucjom i Firmom, które przez zamieszczenie swych ogłoszeń dopomogły do wydania niniejszego kalendarza, jakoteż wszystkim naszym członkom wspierającym najserdeczniejsze podziękowanie.

Za Zarząd:

Sekretarz:

Czernecki A.

Prezes:

Prof. Dr. Latkowski J.

Kraków, w listopadzie 1946.

**Pamiętajcie o Pogotowiu Ratunkowym
i wpisujcie się na członków K. O. T. R.**

SALON FUTER

A. MARCZYKIEWICZ

KRAKÓW, **GRODZKA 9** I. PIĘTRO

telefon 565-33

w y k o n u j e

FUTRA damskie i męskie
według najnowszych modeli

STYCZEŃ

1 S	N. Rok Mieczysława
2 C	Makarego op.
3 P	Genowefy, Daniela
4 S	Tytusa B. Eugeniusza
5 N	Im. Jezus, Telesfora
6 P	Trzech Króli
7 W	Lucjana i Juliana
8 Ś	Seweryna op.
9 C	Marcjanny, Juliana
10 P	Wilhelma, Agatona
11 S	Honoraty p.
12 N	1. Arkadiusza
13 P	Weroniki, Głafiry
14 W	Feliksa, Eufrozyny
15 Ś	Pawła Pustelnika
16 C	Marcelego, Włodzim.
17 P	Antoniego op., Mariana
18 S	Katedry św. Piotra
19 N	2. Henryka, Ferdyn.
20 P	Fabiana i Sebastiana
21 W	Agnieszki p.
22 Ś	Wincentego i Anas.
23 C	Zaślubiny N. M. P.
24 P	Tymoteusza
25 S	Nawr. św. Pawła
26 N	3. Polikarpa
27 P	Jana Złotoust.
28 W	Juliana i Walerego
29 Ś	Franciszka Salez.
30 C	Marty p.m.
31 P	Piotra Nol., Marcell

Stare przepowiednie.

Kiedy styczeń najostrzejszy,
tedy rok najplodniejszy.

Jeśli w styczniu deszcze leją,
nie ciesz się wielką nadzieją.

*Wolność, najszlachetniejszy dar
Boga na ziemi, wszystkie inne przy-
jemstwa. Naród bez wolności jest wio-
sną bez kwiatów.*

Krasiński

Czy zaopatrzyłeś się już w los Loterii Państwowej w Kolekturze

Dobrosławy Krzemińskiej

KRAKÓW, RYNEK GŁÓWNY 20

Oddziały: Kraków, Topolowa 9 i Kazimierza W. 59

Tel. 569-83

M. JAWORNICKI

Tel. 569-83

Kraków, ul. Szpitalna 11/13

WSZELKIE TOWARY SPOŻYWCZE I KOLONIALNE

NOTATKI :

LUTY

1 S	Ignacego, Brygidy
2 N	Starozap. M. B. Gr.
3 P	Błażeja B.
4 W	Andrzeja, Weroniki
5 S	Ręty p.m.
6 C	Doroty, Tytusa
7 P	Romualda op.
8 S	Jana z Maty
9 N	Miesopustna Apolonii
10 P	Scholastyki p.
11 W	Obj. N. M. P. w Lourdes
12 S	Eulalii p. m.
13 C	Katarzyny, Jana
14 P	Walentego
15 S	Faustyna i Jowity
16 N	Zapustna, Julianny
17 P	Donata m., Aleksego
18 W	Symeona Mak.
19 S	Popielec Konrada m.
20 C	Leona
21 P	Eleonory, Feliksa
22 S	Małgorzaty
23 N	Wstępna, Piotra i D.
24 P	Macieja Ap.
25 W	Zygryda i Wiktora
26 S	Aleksandra B.
27 C	Leandra
28 P	Romana op.

Stare przepowiednie.

Gdy mróz w lutym ostro trzyma,
wtedy jest niedługa zima.

Gdy na Gromniczną rozłaje —
rzadkie będą urodzaje.

*Po tym wyższego męża możesz poznać
w tłumie,
Że on zawsze to tylko zwykł robić,
co umie. —
Mickiewicz*

Możesz zostać milionerem

kupując los Loterii Klas.

KRAKÓW, RYNEK GŁ. 20

Oddziały: Kraków, Topolowa 9 i Kazimierza W. 59

w Kolekturze

DOBROŚLAWY

KRZEMIŃSKIEJ

SKŁAD NASION „SIEW” Kraków, Starowiśnia 17

Z. PRZYBYŁOWSKA

poleca nasiona warzywne i kwiatowe, narzędzia ogrodnicze pszczołarskie oraz środki chemiczne do zwalczania wszelkich szkodników.

NOTATKI:

MARZEC

1 S	Albina, Antoniny
2 N	Sucha, Heleny ces.
3 P	Kunegundy
4 W	Kazimierza kr.
5 S	Euzebiusza, Adriana
6 C	Wiktora i Wiktoryna
7 P	Tomasza z Akwinu
8 S	Wincentego Kadł.
9 N	Głucha, Franciszka
10 P	40 męczenników
11 W	Konstantego
12 S	Grzegorza Wielk.
13 C	Krystyny p.
14 P	Matyldy, Leona
15 S	Klemensa, Longina
16 N	Środop. Abrahama
17 P	Gertrudy, Patryc.
18 W	Edwarda kr.
19 S	Józefa Obl. N.M.P.
20 C	Wolframa B.
21 P	Benedykta op.
22 S	Katarzyny Bogusł.
23 N	Czarna, Pelagii
24 P	Gabriele Arch., Marka
25 W	Zwastow. N.M.P.
26 S	Emanuela, Dyzmy
27 C	Jana Damasc.
28 P	M.B. Bol., Jana Kap.
29 S	Eustachego op.
30 N	Palmowa, Anieli
31 P	Balbiny p.

Stare przepowiednie.

Św. Józef pogodny —
będzie roczek urodny.

Jak na św. Józef bocian przyleci,
to resztę śniegu z pól zmiecie.

*Czas płynie szybko i, jak wezbra-
na rzeka unosi, porwca i niszczy da-
wne pamiątki. Stawa się jedna przez
jego przebiega wody i, podobna świetnej
gwiazdzie, oświeca przyszele wieki.*

Kraśniński

ZNANA ZE SZCZĘŚCIA KOLEKTURA

Dobrosławy Krzemińskiej

KRAKÓW

POSIADA STAŁE DUŻY WYBÓR LOSÓW RYNEK GL. 20

Oddziały: Kraków, Topolowa 9 i Kazimierza W. 59

Magazyn Jubilerski

JULIAN KOSEK

Kraków, Rynek Główny 32

Poleca ostatnie modele zegarków szwajcarskich z gwarancją, złote obrączki, pierścienie zaręczynowe, wszelką biżuterię w złocie oraz bogaty wybór okoliczn. a cennych upominków po cenach konkurenc.

NOTATKI:

KWIECIEŃ

1 W	Teodory, Hugona
2 Ś	Franciszka à Paulo
3 C	W. Czw. Ryszarda
4 P	W. Piątek Izidora
5 S	W. Sobota Wincentego
6 N	Wielkanoc, Cielst.
7 P	Pon. Wielk. Epifan.
8 W	Dionizego
9 Ś	Marii Kleofas.
10 C	Ezechiela
11 P	Leona pap.
12 S	Wiktora
13 N	Hermenegildy
14 P	Justyna
15 W	Anastazji m.
16 Ś	Benedykta
17 C	Rudolfa, Aniceta
18 P	Bogumila m.
19 S	Tymona m.
20 N	Sulpicjusza
21 P	Anzelma B.W.
22 W	Sotera i Kaja
23 Ś	Wojciecha, Jerzego
24 C	Fidelisa, Egberta
25 P	Marka Ewangelisty
26 S	Kleta, Marcelina
27 N	Teofila, Piotra K.
28 P	Pawła od Krzyża
29 W	Piotra m., Hugona
30 S	Katarzyny, Zofii m.

Stare przepowiednie.

Gdy w końcu kwietnia deszcz rosi,
połom błogosławieństwo przynosi.

Na Urbana (2-go) chwile jakie,
to i lato będzie takie.

*Zaiste, miłe Bogu jest aniołów
pienie,
Ale daleko miłsze człowieka mił-
czenie.
Mickiewicz*

*Największą ilość wygranych przypada w kwietniu na losy
LOTERII KLASOWEJ ZAKUPIONE W KOLEKTURZE
DOBROŚŁAWY KRZEMIŃSKIEJ
Kraków, Kynek Gł. 20. Oddz. Topolowa 9 i Kazimierza W. 59*

Stacja Obsługi Resorów Samoch. — Spawanie i Toczenie Metali

JAN SZCZUREK

Kraków-Zabłocie 21. — Telefon 572-87

NOTATKI :

M A J

1 C	Święto Pracy, Filipa
2 P	Zygmunta i Anast.
3 S	Konst. 3-go Maja
4 N	Floriانا, Moniki
5 P	Piusa V, Anioła
6 W	Jana w Oleju ap. ew.
7 S	Domicella i Eufrozyny
8 C	Stanisława bisk.
9 P	Św. Woln. i Zwyc.
10 S	Izydora
11 N	Mamerta, Franciszka
12 P	Pankrac., N.M.P. Łas.
13 W	Serwacego, Gerw.
14 S	Bonifacego, Just.
15 C	Wnieb. Pańskie, Zofii
16 P	Andrzeja Boboli
17 S	Paschalisa- Brunona
18 N	Feliksa, Eryka
19 P	Celestyna, Piotra
20 W	Bernardyna sen.
21 S	Wiktora m.
22 C	Heleny, Julii
23 P	Dezyderyusza
24 S	Joanny, Afry
25 N	Ziel. Świątki, Grzeg.
26 P	Pon. Ziel. Św., Filipa
27 W	Beđy, Jana i pap.
28 S	Augustyna
29 C	M. Magdal. Teod.
30 P	Ferdynanda, Feliksa
31 S	Anieli p., Petroneli

Stare przepowiednie.

Pierwszego maja deszcz,
nieurodżaju wieszcz.
Grzmot w maju,
sprzyja urodżaju.

*Nie ten jest egoistą, kto od ludzi
stroni,
Ale ten, kto za bliźnim, jak za łucem
goni.
Mickiewicz.*

**PROMYK MAJOWEGO SŁOŃCA PRZYNIESIE CI
SZCZĘŚCIE NA LOS ZAKUPIONY W KOLEKTURZE
DOBROŚŁAWY
KRZEMIŃSKIEJ**

**KRAKÓW, RYNEK GŁÓWNY 20.
ODDZIAŁY: KRAKÓW, TOPOLÓWA 9 I KAZIMIERZA W. 59.**

M. JAWORNICKI

**KRAKÓW, UL. SZPITALNA 11/13 TELEFON 569-83.
WSZELKIE TOWARY SPOŻYWCZE I KOLONIALNE.**

NOTATKI

CZERWIEC

1 N	Trójcy Przenajów.
2 P	Marcelina
3 W	Erazma, Klotyldy
4 Ś	Franciszka Cez.
5 C	Boże Ciało. Bonifac.
6 P	Norberta, Wincentego
7 S	Roberta op.
8 N	Medarda, Wilhelma
9 P	Felicjana i Pryma
10 W	Małgorzaty, Bogumiła
11 Ś	Barnaby ap.
12 C	Onufrego, Jana
13 P	Serca Jez., Antoniego
14 S	Bazylego W. B.
15 N	Wita i Modesta
16 P	Benona, Julitty
17 W	Jolanty
18 Ś	Marka i Marcelina
19 C	Gerwazego i Protazego
20 P	Sylweriusza, Cyriaka
21 S	Alojzego Gonz.
22 N	Paulina, Flawiusza
23 P	Wandy, Agrypiny
24 W	Jana Chrzc.
25 Ś	Prospera, Wilhelma
26 C	Jana i Pawła
27 P	Władysława króla
28 S	Ireneusza, Leona
29 N	Piotra i Pawła
30 P	Wsp. św. Pawła

Stare przepowiednie.

Nie ciesz się chłopie,
Gdy masz sieno w kopie.
Kiedy masz w stogu —
Powiedz „Chwała Bogu”.

Po świętym Janie — nie będziesz
chadzał w kozuchu baranie.

*W ustach jest otwór duszy, a dro-
gie balsamy
Wietrzeją prędko, gdy je często
otwieramy.*

Mickiewicz

Miłe spędzenie urlopu

zakupiony w Kolekturze zapewni Ci szczęśliwy los

Dobrosławy Krzemińskiej

Kraków, Rynek Główny 20

Oddziały: Kraków, ulica Topolowa 9 i ul. Kazimierza Wielkiego 59

„ZAPŁON” ELEKTROTECHNIKA SAMOCHODOWA I MOTOCYKLOWA KRAKÓW, ULICA RAKOWICKA L. 10

wykonuje wszelkie roboty wchodzące w zakres elektrotechniki samo-
chodowej i motocyklowej jak: instalacje samochodowe, naprawy dy-
nam, starterów, magneti i t. p. — Części wymienne na składzie. —
Warsztat zaopatrzone w najnowocześniejsze urządzenia probiercze.

NOTATKI :

LIPIEC

1 W	Haliny, Teodoryka ap.
2 S	Nawr. N. M. P.
3 C	Anatola, Ireneusza
4 P	Józefa Kalas.
5 S	Antoniego, Zakkaria
6 N	Izajasza, Łucji m.
7 P	Cyryla i Metodego
8 W	Elżbiety król., Eugen.
9 S	Weroniki, Mikołaja
10 C	Amelli, 7 braci m.
11 P	Piusa I, Pelagii
12 S	Jana Gwালberta
13 N	Anakleta, Małgorzaty
14 P	Bonawentury, Franc.
15 W	Roz. św. Ap. Henryka
16 S	M. B. Szkaplerznej
17 C	Aleksego, Marceliny
18 P	Szymona z Lipnicy
19 S	Wincentego à Paulo
20 N	Czesława, Hieronima
21 P	Praksedy, Wiktora
22 W	Rocz. Manti. PKWN
23 S	Apollinarego, Teofila
24 C	Kunegundy, Krystyny
25 P	Jakuba ap., Krzysztofa
26 S	Anny Matki N.M.P.
27 N	Natalii, Pantaleona
28 P	Innocentego, Wiktora
29 W	Marty, Olafa
30 S	Julity i Donetylii
31 C	Ignacego Loyli

Stare przepowiednie

Deszcz na Nawiedzenie Panny (2-go) potrwa pewnie do Zuzanny (11).

Maria Magdalena (22-go) kiedy bardzo płacze, to smuć się będą oracze, ale kiedy tylko kwili — to wszystko przymili.

Młodość, życie ulatuje — a jeśli chwila uciechy, chwila rozkoszy je nam uprzyjemniła, za to tysiąc chwil wtrącają nas w otchłań nieszczęścia.

Krasiński

Wodę, słońce, powietrze i pieniądze

zapewni Los Loteri Klasowej

zakupiony w Kolekturze

Oddziały: Kraków, Topolowa 9 i Kazimierza W. 59

DOBROSLAWY KRZEMIŃSKIEJ

KRAKÓW, RYNEK GL. 20

Myj stale ręce!

**Czystość to najpewniejszy sposób
zapobiegania chorobom.**

NOTATKI

SIERPIEŃ

1 P	Piotra w okowach
2 S	N. M. P. Anielskiej
3 N	Znal. rel. św. Szczep.
4 P	Dominika, Arystarcha
5 W	N. M. P. Snieżnej
6 Ś	Przem. Pańskie
7 C	Kajetana W., Donata
8 P	Cyriaka, Emiliana
9 S	Romana, Rustyka
10 N	Wawrzyńca, Bogd.
11 P	Zuzanny, Dygmy
12 W	Klary p., Hilarii m.
13 Ś	Hipolita, Kasjana
14 C	Euzebiusza, Anastazji
15 P	Wniebowz. N. M. P.
16 S	Rocha, Joachima
17 N	Jacka, Juliany
18 P	Włodzimierza, Heleny
19 W	Mariana, Bolesława
20 Ś	Bernarda, Samuela
21 C	Joanny wd., Franciszka
22 P	Tymoteusza, Symf.
23 S	Fillpa, Benicjusza
24 N	Bartłomieja ap.
25 P	Ludwika kr., Patrycji
26 W	M. B. Częstochowskiej
27 Ś	Przen. rel. św. Kazim.
28 C	Augustyna, Aleks.
29 P	Ściegie św. Jana Chrzc.
30 S	Róży Lim., Szczęsnego
31 N	Rafnunda, Paulina

Stare przepowiednie.

Czego sierpień nie dowarzy,
tego wrzesień nie doparzy.

Jeśli na św. Bernarda (20-go) zie-
mia twarda — to będzie zima harda,
a jak miękka — to lekka.

*I ty się z tego cieszysz o mądrości synu,
Żeś został oklaskami przyjęty od gminu?
Wszak prawda w oczy kole; jeśli ci gmin
[klaskał,
To dowód filozofie, żeś nie kłut, lecz
[głaskał.*

Mickiewicz

Wszystkie choroby leczy szczęśliwy los

LOTERII KLASOWEJ zakupiony w **KOLEKTURZE**

DOBROŚŁAWY KRZEMIŃSKIEJ

KRAKÓW, RYNEK GŁÓWNY 20

Oddziały: Kraków, Topolowa 9 i Kazimierza W. 59

Kursy Kierowców Samochodowych

Kazimierza Kleji — Kraków, ulica Św. Anny L. 3

NOTATKI :

WRZESIEŃ

1 P	Brónisławy, Idziego
2 W	Stefana kr., Juliana
3 Ś	Szymona Słupnika
4 C	Rozalii, Róży wd.
5 P	Wawrzyńca, Justyna
6 S	Zachariasza, Eugen.
7 N	Reginy, Jana
8 P	Narodzenie N. M. P.
9 W	Gorgoniusza, Sergiusza
10 Ś	Mikołaja z Tolent.
11 C	Prota i Jacka
12 P	Imienia Marii
13 S	Filipa, Eugenii
14 N	Podw. św. Krzyża
15 P	M. B. Bolesnej, Nikod.
16 W	Kornela, Eufemii
17 Ś	Stygmy św. Franciszka
18 C	Józefa z K., Ireny
19 P	Januarego, Konstancji
20 S	Eustachego, Zuzanny
21 N	Mateusza ap.
22 P	Tomasza z Wilanu
23 W	Tekli p., Lina m.
24 Ś	N. M. P. od wyk. niew.
25 C	Ładysława, Aurelli
26 P	Cypriana i Justyny
27 S	Kosmy i Damlana
28 N	Włodawa kr. Eustach.
29 P	Michała Arch.
30 W	Hieronima kr.

Stare przepowiednie.

Gdy na Narodzenie (8-go) pogodnie, będzie tak przez cztery tygodnie.

Gdy noc jasna na Michała (28-go) to nastąpi zima trwała.

*Nikt przez mordy i katyże
Nie był wieków dyktatorem!
każde krwawe w dziejach imię
Ach, nosiła mierna dusza!*

Krasiński.

*Gdyś wypłukał pieniądze na urlopie,
możesz znowu napelnić kieszenie*

**kupując los Loterii Klasowej w Kolekturze
Dobrosławy Krzemińskiej
Kraków, Rynek Główny 20.
Oddziały: Topolowa 9. Kazimierza W. 59.**

Myj ręce przed każdym jedzeniem

NOTATKI

PAŹDZIERNIK

1 S	Jana z Dukli
2 C	Aniołów Stróżów
3 P	Teresy od Dz. Jezus
4 S	Franciszka z Assyżu
5 N	Placyda m.
6 P	Brunona, Romana
7 W	M. B. Różańcowej
8 S	Brygidy, Pelagii
9 C	Dionizego, Ludwika
10 P	Franciszka
11 S	Placydy i Zenaidy
12 N	Maksymiliana
13 P	Edwarda
14 W	Kaliksta, Ewarysta
15 S	Teresy p., Jadwigi
16 C	Gerarda, Gallusa
17 P	Małgorzaty, Wiktora
18 S	Łukasza Ew., Justa
19 N	Piotra z Alk., Pelagii
20 P	Jana Kant., Ireny
21 W	Urszuli, Hilaryona
22 S	Korduli p. m., Alodli
23 C	Seweryna, Romana
24 P	Rafała Arch., Feliksa
25 S	Kryspina, Kryspiniana
26 N	Chryst. Kr., Ewarysta
27 P	Sabiny, Frumencji
28 W	Szymona i Tadeusza
29 S	Narcyza, Euzebli
30 C	Alfonsa, Edmunda
31 P	Lucylli p. m.

Stare przepowiednie.

Kto sieje na św. Jadwigę (15-go)
ten zbiera z roli swej figę.

Św. Gawel (28-go) stoi za to,
jakie będzie przyszłe lato.

*Cierpienie myśli jest kołącym ostem,
Lecz rzeczywistość — O! ta jak
żelazo rani i zabija.
Słowacki.*

**Z nędzy do pieniędzy możesz łatwo dojść, kupując los
Loterji Klasowej**

w najszcześniejszej

Kolekturze

DOBROŚŁAWY KRZEMINSKIEJ

Kraków, Rynek Gł. 20. Oddziały: Topolowa 9 i Kazimierza W. 59.

**Nalogiem musi się stać przestrzeganie uczciwości,
słowności, punktualności i terminowości!**

NOTATKI :

LISTOPAD

1 S	Wszystkich Św.
2 N	Jerzego b. w.
3 P	Dzień zad., Huberta
4 W	Karola Borom., Wital.
5 S	Zachariasza, Elżbiety
6 C	Leonarda, Feliksa
7 P	Nikandra, Karyny
8 S	Gotfryda, Maura
9 N	Teodora i Oresta
10 P	Andrzeja z Awel.
11 W	Marcina, Felicjana
12 S	5-ciu braci męcz.
13 C	Stanisława Kostki
14 P	Józafata, Jakunda
15 S	Alberta, Leopolda
16 N	Edmunda, Otmara
17 P	Grzegorza, Salomei
18 W	Odon, Aniell
19 S	Elżbiety kr. wdowy
20 C	Feliksa Wależjusza
21 P	Ofiarowanie N.M.P.
22 S	Cecylii, p., Marka
23 N	Klemensa, Felicyty
24 P	Jana od Krzyża
25 W	Katarzyny, Erazma
26 S	Konrada, Piotra
27 C	Waleriana, Wirgiliusza
28 P	Zdzisława, Sostenesa
29 S	Saturnina, Filemona
30 N	I. Adw. Andrzeja

Stare przepowiednie.

Wiatr od południa w wigilię św. Marcina (11-go) pewnie będzie lekka zima.

Gęś na Marcina po wodzie, wół na Wielkanoc po lodzie.

*Czas bystro płynie — unosi z sobą
sity, młodość gasniemy. — Śmierć nas
poręwa — gdzie? — W te gwiazdy
złote, w te ogniste słońca? — Nie —
gdzie? — W te chmury białawe? —
Nie — gdzie? — Do Boga, do wolności.*

Krasifski.

Każdy lekarz przyzna, że szczęśliwy los
może przywrócić Ci zdrowie.

Spiesz więc
do kolektury
zakupić los

DOBROSLAWY
KRZEMIŃSKIEJ
KRAKÓW, RYNEK GL. 20

NOTATKI

GRUDZIEŃ

1 P	Eligiusza, Natalii
2 W	Biblianny p., Aurelii
3 Ś	Franciszka Ksawerego
4 C	Barbary, Piotra
5 P	Sabby, Kryspiny
6 S	Mikołaja B., Leoncji
7 N	2. Adw. Ambrożego
8 P	Nlep. Pocz. N. M. P.
9 W	Wiesława, Leokadii
10 Ś	N. M. P. Loretańskiej
11 C	Damazego, Sabina
12 P	Aleksandra, Just.
13 S	Lucji p. m., Otylii
14 N	3. Adw. Spirydona
15 P	Waleriana, Ireneusza
16 W	Euzebiusza, Walentyna
17 Ś	Łazarza, Adelajdy
18 C	Oczek. N. M. P., Grac.
19 P	Nemezjusza, Dariusza
20 S	Teofila i Juliana
21 N	4. Adw. Tomasza Ap.
22 P	Zenona, Dometrii
23 W	Wiktorii p. m., Serw.
24 Ś	<i>Wigilia</i> Adama i Ewy
25 C	Boże Narodzenie
26 P	Szczepana męcz.
27 S	Jana ap. i Ewang.
28 N	Młodzianków
29 P	Tomasza, Dawida
30 W	Eugeniusza
31 Ś	Sylwestra pap.

Stare przepowiednie.

Mroźny grudzień, wiele śniegu —
Żyźny roczek będzie w biegu.

Na św. Barbarę (4-go) mróz — od-
łóż sanie, szykuj wóz, a jak odtaja-
nie — szykuj sanie.

*Próżno myśl geniuszu świat cały
pozłaca, —*

*Na każdym szczeblu życia rzeczy-
wistość czeka.*

Słowacki

Czy pokryjesz swo-
je świąteczne wy-
datki bez wygranej
na szczęśliwy los
W KOLEKTURZE

DOBROŚŁAWY
KRZEMIŃSKIEJ

KRAKÓW, RYNEK GŁ. 20

ODDZIAŁY:

TOPOŁÓWA 9 I KAZIMIERZA W. 59

NOTATKI :

JEDNOSTKI MIAR NAJCZĘŚCIEJ UŻYWANYCH

Miary długości:

Podstawową jednostkę miary długości stanowi metr = jedna dziesięciomilionowa część ćwiartki południka kuli ziemskiej.

1 m = 10 dm = 100 cm = 1000 mm, 1 km = 1000 m.

1 1000 mm = 1 mikron, 1 milionowa część mm = 1/1000 mikrona = 1 millimikron.

1 mila geograficzna = 1/15 stopnia na równiku = 7,42 km.

1 mila morska wszystkich narodów = 1,852 km.

Jednostki angielskie:

1 mila angielska = 1760 jardów = 1609 m

1 jard angielski = 3 stopy angielskie = 0,9144 m

1 stopa angielska = 12 cali angielskie = 0,3048 m

1 cal angielski = 0,0254 m.

Jednostki innych narodów:

1 francuska mila morska = 3 mile morskie = 5,556 km

1 mila norweska = 10,000 km

1 mila niemiecka = 0,6 mili pruskiej = 7,532 km

1 wiorsta rosyjska = 1500 arszynów = 1,067 km

1 mila szwedzka = 10,000 km

1 mila polska = 7,145 km

1 łokieć polski = 24 cale = 0,576 m

Miary powierzchni:

100 kw. metrów (m^2 lub qm) = 1 ar (a)

100 arów (a) = 1 hektar (ha)

100 hektarów (ha) = 1 kw. kilometr klm^2 lub qkm .

Miary pojemności i objętości:

1 metr sześcienny (m^3 lub cbm) = 1 milion ccm lub cm^3

1 cbm = 1000 litrów (l) = 100 deka-litrów (dal) = 10 hektolitrów (hl)

1 litr (l) = 1000 cm^3 = 100 centolitrów (cl) = 10 decylitrów (dl)

1 cm^3 = 1000 mikrolitrów

Miary angielskie:

- 1 minim (m) min. = 5,9192 centimila
- 1 fluid drachm. (fl. drm.) = 60 min. = 3,5515 mila
- 1 fluid ounce (fl. oz.) = 8 fl. drm. = 2,8412 centilitra
- 1 pint (O) = 20 fl. oz. = 0,5682454 litra
- 1 gallon (C) = 8 pintów = 4,546 litra
- 1 mil (mililitr) = 1 cm³ = 16,9 minima
- 1 decimil = 0,1 cm³ = 1,69 minima
- 1 centimil = 0,01 cm³ = 0,169 minima

Miary amerykańskie:

- 1 minim (m) min. = 6,1613 centimila
- 1 fluid drachm. (fl. drm.) = 60 min. = 3,697 mila
- 1 fluid ounce (fl. oz.) = 8 fl. drm. = 2,9573 centilitra
- 1 pint (O) = 16 fl. oz. = 0,4732 litra
- 1 galon (G) = 8 pintów = 3,7854 litra

Nowe preparaty „WANDER”

HISTAMINA

• ampulki po 1 mg w 1 cm³

HISTYDYNA

ampulki po 0,2 g w 5 cm³

WITAMINA B forte

ampulki po 25 mg w 1 cm³

WITAMINA C

ampulki po 0,1 g w 2 cm³

WITAMINA C forte

ampulki po 0,5 g w 5 cm³

*Podwyższone dawkowanie sulfamidu SULFAMID
w tabletkach po 0,5 g (dotychczas po 0,3) WANDER*

FABRYKA CHEM. - FARMACEUTYCZNA

Dr A. WANDER S. A.

KRAKÓW

KRAKOWSKI
ZAKŁAD
WITRAŻÓW
I OSZKLEŃ
ARTYSTYCZNYCH

WITRAŻE

S. G. ŻELEŃSKI

KRAKÓW

AL. KRASIŃSKIEGO 23
telefon 567-70

WITRAŻE

„TYGODNIK POWSZECHNY”

Niezależny Organ Inteligencji Katolickiej
ukazuje się w każdą sobotę

KRAKÓW, WILŚLNA 12. I. p.
Telefon 576-40. Konto P. K. O. IV-198.

prenumerata mies. 45 zł. kwartalna 130 złotych

DZIAŁALNOŚĆ KRAK. OCHOT. TOWARZYSTWA RATUNKOWEGO

W dniu 1 czerwca 1946 r. zamknęliśmy okres 55 lat istnienia i nieprzerwanej działalności Towarzystwa, nie urządzając jakiegoś specjalnego jubileuszu, zwołując tylko na ten dzień Walne Zebranie. Zamknęliśmy ten okres przekonani, że Pogotowie Ratunkowe pozostaje nadal najpopularniejszą i rzeczywiście niezbędną instytucją użyteczności publicznej. — W tym ciężkim powojennym okresie starania Zarządu skierowane były wyłącznie na utrzymanie ocalałego parku samochodowego w stanie zdatnym do użytku; zostaliśmy bowiem tylko z 3 mocno zużytymi i zdekompletowanymi sanitarkami marki D. K. W., nabytymi jeszcze w 1941 r. i pochodzącą z 1928 roku karetką marki Austro-Fiat. Przez ciągłe remonty tych wozów, których koszt wyniósł w r. 1945 120.740.— zł i zakupno w tymże roku używanego wozu marki Adler za kwotę 70.000.— zł udało się nam z ciężkim trudem utrzymać w pełni naszą działalność. Oprócz tej ciągle aktualnej i ku pełnemu zadowoleniu nierozwiązanej kwestii sanitarek wysunęła się sprawa uzyskania nowego lokalu względnie własnego domu na pomieszczenie Towarzystwa. Sprawa zresztą nie jest nowa i ciągnie się już od szeregu lat. Przeprowadzone w r. 1923 rozszerzenie lokalu, odstąpionego Towarzystwu przez Zarząd Miejski w budynku Straży Pożarnej, do stanu obecnego nie rozwiązało wszystkich postulatów, możliwych do zaspokojenia tylko przez uzyskanie własnego, wyłącznie na cele Towarzystwa służącego budynku. To co było wystarczającym przed 23 latami — dzisiaj już nie wystarcza, nadto — co najważniejsze — przy każdej sposobności wysuwane jest zapotrzebowanie na nasz lokal i garaże przez gospodarza budynku, Miejską Straż Pożarną. Jakkolwiek sprawa w dzisiejszych warunkach braku mieszkań jest trudną do przeprowadzenia, żywimy nadzieję, że Zarząd Miejski i zainteresowana Straż Pożarna umożliwią należyte rozwiązanie tej kwestii. Na tym miejscu Zarząd Twa poczuwa się do miłego obowiązku wyrażenia serdecznego podziękowania Zarządowi Miasta Krakowa i jego Wydziałowi Zdrowia za dotychczasowe popieranie Twa przez subwencje i świadczenia w naturze, wszystkim instytucjom, przedsiębiorstwom i osobom prywatnym,

które przez zapisanie się na członków wspierających zasilily nasze fundusze.

Przechodząc do sprawozdania z działalności lekarskiej Twa stwierdzić musimy spadek liczby interwencji w stosunku do lat przedwojennych, odpowiadający poziomowi z r. 1927. Spadek ten dotyczy przede wszystkim pomocy udzielanej w naszym ambulatorium, a spowodowany jest nadto nieudzielaniem przez nas pomocy w nagłych zasląbnięciach w mieszkaniach prywatnych i niewyjeżdżaniem z braku odpowiednich wozów poza granice Krakowa. Ogółem udzieliliśmy pomocy w r. 1945 w 8570 przypadkach, zaś od założenia Twa w 426.691 przypadkach. Pomoc ambulatoryjna objęła 4303, zaś pomoc wyjazdowa 1038 osób. Największą liczbę stanowiły przypadki chirurgiczne, obejmujące 3.576 osób, w tym wypadków ulicznych spowodowanych przez pojazdy mechaniczne było 453, przez tramwaj 80, innych 123, czyli razem 656 wypadków. Pokażną i charakterystyczną jest ilość 227 zranień wskutek postrzałów. Tutaj zwrócić musimy uwagę na smutny objaw powojenny — większość wypadków spowodowana była nadużyciem alkoholu. Zasląbnięć nagłych w miejscach publicznych względnie w zakładach pracy i w naszym ambulatorium mieliśmy 442. — Zamachów samobójczych zanotowaliśmy 86, w tym 15 takich, w których od razu na miejscu stwierdzono śmierć; ilość ich w stosunku do lat ubiegłych wybitnie zmniejszyła się. — Przewieźliśmy 3.229 osób do szpitali względnie ze szpitali do domów. Karetki nasze przejechały w tym czasie 27.438 km.

Zwołane na dzień 6 czerwca 1946 r. Walne Zebranie członków zatwierdziło przedłożone przez Komisję Sprawdzającą sprawozdanie z kontroli zamknięć rachunkowych za rok 1945 i udzieliło Zarządowi Twa absolutorium, nadto wybrało 4 członków Wydziału i 3 członków Komisji Sprawdzającej i 2-ch zastępców. W końcu na wniosek Wydziału zamianowało członkami honorowymi Twa: płk. Plapperta Stanisława, pełniącego ofiarne przez czas okupacji niemieckiej obowiązki prezesa Twa, Dra Drozdowskiego Jerzego, kierownika Stacji Ratunkowej, który w r. b. obchodzi 25-lecie swej pracy w Twie i radcy Dworaka, który w czasie okupacji pełniąc obowiązki sekretarza nacz. lekarza niemieckiego Miejskiego Urzędu Zdrowia bronił spraw i samodzielnego istnienia Twa.

HURTOWNIA PAPIERU-TEKTURY
I WYROBÓW PAPIEROWYCH

B. CHOJNACKI

KRAKÓW, SZPITALNA 7. TEL. 598-15 i 553-47

Oddz. WARSZAWA, EM. PLATER 9-11. TEL. 868-76

Papier — pakowy, kolorowy, okładkowy i inne

Tektura — introligatorska, szewska, pudełkarska

Kartony — pudełkarskie, skoroszytowe i inne

Torby — sklepowe w pełnym asortymencie

Lignina — rolki i arkusze — — — — —

SPRZEDAŻ I CENY HURTOWE

KIT
DOOKIEN

PIERWSZEJ JAKOŚCI

POLECA

»EBEROL«

FABRYKA CHEMICZNA ORAZ KITU

BIURO: KRAKÓW, ZALESKIEGO 8. — TELEFON 582-36

FABRYKA: ZABŁOCIE BOCZNA 32. — TELEFON 572-88

BILANS ZAMKNIĘCIA

Krakowskiego Ochotniczego Towarzystwa Ratunkowego w Krakowie

STAN CZYNNY

za okres od 1. II. do 31. XII. 1945.

STAN BIERNY

I. GOTÓWKA W KASIE	178865.54	I. POZYCZKI HIPOTECZNE	65213.72
II. NALEŻNOŚCI ZAMROZONE		a) Tow. Kred. Ziemskie, poz. 84/K.	21858.85
a) przewidziane: wkłady na rachunkach bieżących i papiery wartościowe	9564.79	b) Tow. Kred. Ziemskie, poz. 110/K.	
b) z okresu okupacji: wkłady na Ks. oszczędnościowych depozyt gotówkowy w Urz. Skarb.	63150.— 62797.77	II. WIERZYPICIELE	50000.—
III. RUCHOMOŚCI		Polska Agencja Reklam — wpłała do rozliczenia związana z wydawnic- twem kalendarza K. O. T. R.	
a) urządzenie pogotowia	52110.—	III. MAJĄTEK TOWARZYSTWA	
b) samochody sanitarne	69300.—	Sian w dniu 31. I. 1945.	205726.09
IV. NIERUCHOMOŚCI		Nadwyżka wpływów za okres od 1. II. do 31. XII. 1945.	179389.44
Kamienica przy ul. Szlak 6	86100.—		
	522188.10		522188.10

Księgowy:

Kornaś Stanisław

Komisja Sprawdzająca

Helmer Jan

Ratof Filip

Dr Tarbowski Tadeusz

Skarbnik:

Nowakowski Stanisław

RACHUNEK STRAT I ZYSKÓW

Krakowskiego Ochotniczego Towarzystwa Ratunkowego w Krakowie

ZYSKI

STRATY

za okres od 1 II do 31. XII. 1945

I. KOSZTY ADMINISTRACJI:		I. Wkładki członków i datki		130795 —
a) płace i wynagrodzenia personelu	216720.—	II. Opłaty za przewozy chorych		531354.—
b) podatek i ubezpieczenie społeczne	43385.—	III. Subwencje Zarządu Miejskiego		16000.—
c) konserwacja samochodów	120740 60			
d) środki pędne	35372.35			
e) środki lecznicze	5621.80			
f) stółówka	14957.70			
g) różne wydatki administracyjne	33834.04			
II. AMORTYZACJE:				
a) nieruchomości	11400 —			
b) urządzenia Pogotowia	5769.—			
c) samochodów	7700.—			
III. NIEDOBÓR:				
z realności przy ul. Szlak 6	3408.75			
Nadwyżka wpływów za okres od 1. II. do 31. XII. 1945	179369.44			
	678149.—			678149.—

Księgowy:

Kornel Stanisław

Komisja Sprawdzająca:

Helfer Jan

Katoń Filip

Dr Tarkowski Tadeusz

Skarbnik:

Nowakowski Stanisław

SKŁAD WYDZIAŁU I PRACOWNIKÓW

Krak. Ochot. Towarzystwa Ratunkowego w r. 1946

Prezes:

Prof. Dr. Latkowski Józef

Wiceprezes:

Plk. Plappert Stanisław

Skarbnik:

Nowakowski Stanisław

Holeksa Karol, zastępca

Sekretarz:

Czernecki Adam

Członkowie Wydziału:

Bieniasz Jan, delegat lekarzy

Boblewski Edmund

Bomba Marian

Dr. Klasa-Brunicki Eugeniusz

Dr. Ciećkiewicz Marian

Czarnecki Stanisław

Dr. Grabowski Jan

Dr. Jakubowski Tadeusz

Ks. Jaworski Stefan

Dr. Kowalczyk Jan

Dr. Liwysz-Tomasik Stanisław

Łazarski Jan

Mgr. Matjaszowa Elżbieta

Dr. Nowosielski Włodzimierz

Sierotwiński Stanisław

Szatkowski Julian

Komisja Sprawdzająca:

Helfer Jan

Kałoń Filip

Dr. Tarkowski Tad.

Zastępcy:

Podgórski Michał

Zajączkowski Mieczysław

Kierownik Pogotowia Rat.:

Dr. Drozdowski Jerzy

Personal lekarski Pogot. Rat.:

Bieniasz Jan

Czernecki Adam

Czerński Eugeniusz od 1.

10. 1946

Kaczówka Aleksander do 31.

7. 1946

Korzeniowski Zygmunt

Kuśnierz Karol

Lankosz Jan

Lenda Kazimierz od 1. 11

1946

Michniewicz Czesław

Pelczar Feliks do 30. 9. 1946

Platek Tadeusz

Politowski Mieczysław

Rymar Jan

Spytkowski Bolesław

Sudolski Wiesław

Prowadzący księgowość:

Kornaś Stanisław

Szoferzy Pogotowia Rat.:

Dziuba Franciszek

Kozik Kazimierz

Młodzianowski Julian

Szostek Bronisław

Ziomek Stanisław

Sanitariusze Pogotowia Rat.:

Goliński Karol

Kraj Władysław

Łsaoszka Antoni
Okoński Tadeusz
Slusarczyk Stefan
Wąclaw Jan

Mechanik Samochodowy:

Czerwieniec Feliks
Bilko Paweł, pomocnik

Honorowi członkowie Tow.:

Amerykański Czerwony Krzyż
Anczyc Wacław †
Bailey C. Walter, Ameryka
Bannet Arnold, Dr. †
Bobrowski Emil, Dr. †
Bossowski Aleksander, Dr. †
Braun Stanisław, Dr. †
Bruce M., Ameryka
Buzek Jan, Dr. †
Chesley Jan Albert, Ameryka
Damski Władysław
Drozdowski Jerzy, Dr.
Dworak Jan
Eminowicz Wincenty †
Fijałek Stanisław
Federowicz Jan Kanty †
Fischer Edward †
Goldman Stanisław †
Habicht Kazimierz, Dr. †
Janiszewski Tomasz, Dr. †
Kaplicki Mieczysław, Dr.
Krzyżanowski Jan †
Krzyżanowski Stanisław †
Lizak Stanisław, Dr. †
Maler M. Bruce, Ameryka
Mundy Jaromir, Dr. †
Obaliński Alfred, Dr. †
Piotrowski Tadeusz, Dr.
Plappert Stanisław
Rolle Karol, Inż.
Rosner Aleksander, Dr. †
Sare Józef, Inż.
Schneider Ludwik, Dr.

Ślapa Wilhelm, Dr. †
Śliwiński Michał, Dr. †
Styczeń Stanisław, Dr. †
Trzebicki Rudolf, Dr. †
Warczewski Józef
Wicherkiewicz Bolesław, Dr. †
Wiedeńskie Ochoł. Tow. Rat.
Wilczek Jan, Dr. †
Zapałowicz Władysław, Dr. †
Zaruski Mariusz, †
Zawadzki Józef, Dr. †

Członkowie Założyciele Towarzy stwa:

Arcybractwo Miłosierdzia
Automotor S. A.
Bank Komercyjny
Bank Kupiectwa Polskiego
Ban Wiedeński Związkowy
Bank Wschodni
Bank Ziemski Kredytowy
Bannet Arnold, Dr. †
Bannetowa Teofila †
Bannet Regina †
Baworowski Jerzy
Burtan Stanisław i Ska
Cyankiewicz Józef
Deiches Adolf, Dr.
Drukarnia Narodowa
Dyrekcja Kolei Państwowych
Estreicherowa Elżbieta
Fabryka maszyn roln. Odlew
Fabryka sody amoniakalnej
Fanto S. A.
Fabryka Portland cementu
Fischer Ferdynand
Gmina Miasta Krakowa
Goldman Stanisław †
Grobler Alojzy
Groblerowa Róża
Hartwig C. — T. A.
Jerzmanowska Anna †
Kalecki Eugeniusz
Kasa Oszczęd. M. Krakowa

Klasztor OO. Redemptorystów	Szostak Józef
Kolej Północna	Tow. Wzajemnych Ubezpieczeń
Krajewski Władysław	Wawel S. A.
Krakowska Spółka Tramwajowa	Wicherkiewicz Bolesław Dr. †
Krak. Zakłady Graficzne i Wyd.	Zachaczewska Irena
Kraus Julian Dr.	Członkowie Dożywotni:
Liban i Ehrenpreis	Bozewicz Marian Dr.
Lubański Stefan	Dropiowski I. M.
Macharski Franciszek †	Filippi Tadeusz
Macharski Leopold †	Finder Salomon Mgr.
Marcinkowski Włodzimierz	Götz Antoni
Neuser Dr. Prof.	Kinzi Henryk
Oświęcimski Tadeusz Mgr.	Lobbe Bolesław
Perlberger i Schenker	Markus Jakób
Piasecki Adam †	Orzechowski Bronisław
Polski Glob	Ost Aleksander
Polskie Tow. Handlowe	Przeworski Mieczysław Dr.
Potocki Andrzej Dr. †	Reifer Tadeusz Dr.
Rolle Karol Inż.	Schneider Ludwik Dr.
Rutkowski Maksymilian Dr.	Stankiewicz Franciszek
Schneider Edward	Syrop Jakób Dr.
Sejm Krajowy b. Galicji	Szneidrowska Maria
Siemieńska Helena	Wachtel Henryk
Sokolnicki Inż. †	Wielarska Irena
Sponer Franciszek	Wielawska Zofia
Spółka Fakturowa	Wildstosser Michał Inż.
Sulislawski Romuald	Winiarz Tadeusz

Tymczasowy Zarząd Państwowy

„ELIBOR”

SPÓŁKA AKC. HANDLOWO-PRZEMYSŁOWA

Ł. J. BORKOWSKI

Oddział w Krakowie ulica św. Gertrudy 19. — Tel. 547-80

Dostarcza: wagonowo i ze składu

cement, wapno budowlane i nawozowe, węgiel, fajanse
sanitarne, cegłę, żelazo i wszelkie materiały budowlane.

Ceny zatwierdzone przez Wydział Ekonom. Ministerstwa Przemysłu.

PIERWSZA POMOC W NAGŁYCH WYPADKACH PRZED PRZYBYCIEM LEKARZA.

Przedewszystkim i w ratownictwie obowiązuje stara zasada Hipokratesa „*primum non nocere*” — przede wszystkim nie szkodzić! Każdy zatem ratujący winien pamiętać, że stosować należy wszelkie zabiegi i środki z myślą, iż zabieg zbędny lub źle wykonany więcej może ratowanemu przynieść szkody, niż pozostawienie go aż do przybycia lekarza bez pomocy.

Najpierwszym wskazaniem jest umiejętnie przeniesienie lub przewiezienie uległego wypadkowi do miejsca, w którym pomoc zostanie mu udzielona. Oczywiście w tych nielicznych większych miastach posiadających zorganizowane Pogotowia Ratunkowe sprawy udzielania pierwszej pomocy i przewożenia nie przedstawiają żadnych trudności, ale w większości naszych miast i wsi radzić trzeba sobie samemu. Przenoszenie chorych uskutecznia się za pomocą noszy, — zwykle nosze składają się z mocnych drążków, między którymi rozpięte jest dobrze przymocowane płótno brezentowe. Nosze zastępcze łatwo można w potrzebie skonstruować z 2 mocnych drążków odpowiedniej długości, między którymi rozpinamy duży worek, koszulę z grubego płótna, palto związane na guziki, prześcieradło itp., wkońcu nawet szeroka deska służyć może za nosze. Gdy chodzi o przewiezienie chorego na dalszą odległość to najlepiej nadaje się do tego celu wóz drabiniasty wyoszczony słomą lub sianem, na którym układamy chorego, tak samo można użyć do tego wyoszczony słomą czy sianem samochód ciężarowy lub osobowy. Przewożąc jednak chorego musimy pamiętać, że przed przewiezieniem kończyny złamane muszą być unieruchomione, zaś przewóz chorych z krwotokami wewnętrznymi, ranami brzucha ostrym zapaleniem wyrostka robaczkowego (ślepej кишки), ciążą pozamaciczną itp. musi się odbywać bardzo ostrożnie bez wstrząszeń!

Ważnym środkiem ratowniczym jest stosowanie sztucznego oddechania — wykonuje się je w przypadkach uduszenia, zadławienia, zatrucia gazem świetlnym, powieszenia, utonięcia, porażenia prądem elektrycznym czy od pioruna, a stosuje się je tak długo, aż chory nie zacznie sam oddechać prawidłowo, trzeba je stosować nawet parę godzin! Przed przystąpieniem do sztucznego oddechania należy, o ile można, rozebrać chorego, a w każdym razie usunąć wszelkie szelki, podwiązki, gorsety, paski, usunąć z jamy

ustnej sztuczne zęby i wszelkie ciała obce, które mogły się tam dostać jak piasek, ziemia lub woda. Poszkodowanemu nie należy podawać żadnych napojów! Stosowanie sztucznego oddechania dozwolone jest tylko w razie stwierdzenia braku oddechu. Ratowanego kładzie się poziomo na plecy, pod łopatki wkładamy wałek ze zwiniętej części ubrania tak, aby głowa zwisiała. Głowę należy obrócić na bok. Ratujący kładzie za głowę zwrócony do niego twarzą, chwytając obydwoma ramionami jego tuż nad łokciami od strony wewnętrznej i prowadzi je powoli ponad głowę nieprzytomnego jak najniżej w dół (wdech). Po 2 sekundach obejmuje ratujący przedramiona od zewnątrz, tuż pod łokciami i prowadzi je w ten sam sposób co poprzednio spowrotem na przód klatki piersiowej i uciska ją silnie od przodu i boków (wydech). Zabieg ten należy powtarzać 8—10 razy na minutę. Sztuczne oddechanie należy stosować tak długo, aż wywoła się pożądaný skutek albo aż lekarz stwierdzy niechybne oznaki śmierci. Nawet po kilkugodzinnych próbach może nastąpić skutek dodatni. Dobrze jest również unieść kąty żuchwy ku tyłowi i górze w czasie wykonywania sztucznego oddechu, gdyż u nieprzytomnych często język zapada się ku tyłowi i tamuje oddech. Oddechanie sztuczne można niekiedy zastąpić przez rytmiczne pociąganie języka. Język ujmujemy chustką i pociągamy go z lekka ku przodowi rytmicznie co 2—3 sekundy.

Stosowanie środków trzeźwiących wskazane jest przy osłabieniu działalności serca, omdleniach, ogólnym osłabieniu i wyczerpaniu. Dobrze działa tutaj skropienie twarzy i tułowia zimną wodą, podanie do wążania amoniaku, podanie do wewnątrz 15 kropli nalewki walerianowej, anodyny, mocnej czarnej kawy względnie herbaty, rozcieranie ciała oraz rozgrzewanie nóg i rąk zapomocą butelek z gorącą wodą.

W wszelkiego rodzaju zatruciach przede wszystkim należy jak najszybciej opróżnić żołądek. W tym celu przez podrażnienie palcem podniebienia miękkiego względnie gardła powodujemy powstanie wymiotów — przedtem jednak należy podać choremu dużo letniej wody do picia z dodatkiem mydła. Wymiotów u nieprzytomnych, starców nie wolno wywoływać. Po tych ogólnych wskazówkach podajemy wskazówki szczegółowe ratowania

POMOC DORAŻNA W ZACHOROWANIACH NAGŁYCH. OMDLENIA.

Omdlenie cechuje się utratą przytomności, bledością twarzy, powierzchownym oddechem, słabym tętnem. Chorego należy ułożyć poziomo, dolne kończyny i tułów wyżej, podać środki trzeźwiące, do wążania amoniak, rozcierać ciało, ogrzewać ręce i nogi. W razie dłuższego trwania wezwać lekarza.

UDAR MÓZGOWY (APOPLEKSJA).

Objawy: twarz nabrzękła, wargi czerwono-sine, białka oczu przekrwione, oddech chrapliwy, nieprzytomność, często napięte tętno. Chorego należy ułożyć wysoko w półsiedzącej pozycji na łóżku, na głowę położyć worek z lodem, kąpiel gorąca na nogi i ręce, pijawki postawić za uszyna, lewatywa. Konieczna wczesna pomoc lekarska.

OTRUCIA.

Przy zatruciach pokarmami nieświeżymi jak rybą, kielbasą, grzybami należy wywołać wymioty, poczym podać należy środek przeczyszczający.

Przy zatruciach solami metali np. sublimatem zastosować środki wymiotowe, podawać białko z mlekiem, nie podawać płynów w dużej ilości.

Przy zatruciach kwasami (esencja octowa, kwas solny itp.) podawać choremu do picia wodę wapienną, magnezję paloną, kredę z wodą, ług rozcieńczony, mydło, mleko, białko.

Przy zatruciach ługami (alkaliami) podawać rozcieńczone kwasy: kwas cytrynowy, ocet winny, mleko.

Przy zatruciu jodyną podaje się mąkę rozbitą w wodzie lub mleku.

Przy zatruciach alkaloidami jak morfiną, atropiną, opium należy ograniczyć przed przybyciem lekarza do wywołania wymiotów oraz podawania choremu napojów, zawierających garbniki, a więc odwar, kory dębowej, herbaty, taniny.

KRWOTOKI I OBRAZENIA WEWNĘTRZNE.

Krwawienie z nosa — posadzić chorego z głową mocno ku tyłowi odchyloną, przykładac lód wzgl. zimną wodę na nos, czoło i kark, gdy krwotok po pewnym czasie nie ustaje, konieczna pomoc lekarza.

Krwioplucie i krwotoki płucne wymagają natychmiastowej pomocy lekarskiej. Chorego ułożyć na pośladku wysoko w półsiedzącej pozycji, na przednią powierzchnię klatki piersiowej położyć worek z lodem wzgl. zimny okład, dawać połykać kawałki lodu, podawać lody lub zimne napoje, silnie osoloną wodę. Krew przy tych krwotokach bywa ciemno czerwona i pienista i występuje w związku z kaszlem.

Krwotoki żółdkowe występują w postaci ciemnych wymiotów krwawych i czarnych stolców smołowych. Chorego należy położyć poziomo na łóżku, dawać lód do polykania, położyć worek

z łodem na brzuch, zalecić zupełny spokój. Szybka pomoc lekarska konieczna.

Krwotoki hemoroidalne (z guzów krwawnicowych odbytnicy) skutkiem pęknięcia rozszerzonych żył powstające, tamuje się przez przykładanie okładów z zimnej wody.

Krwotoki z pękniętych żyłaków podudzi tamuje się przez wysokie ułożenie kończyny i założenie zwykłego opatrunku uciskowego.

UDUSZENIA.

Uduszenia powstają skutkiem zatamowania dostępu powietrza do płuc przez zatkanie nosa i ust kneblem, poduszką, przez powieszenie, przez ucisk na klatkę piersiową np. przy zasypaniu ziemią itp. Przede wszystkim usunąć przyczynę, więc np. odciąć sznur na którym wisi powieszony, usunąć z jamy ustnej i nosa ciała obce, poczem na świeżym powietrzu stosować sztuczny oddech przynajmniej pół godziny.

UTONIĘCIA.

Przy ratowaniu tonących należy topiącego się dla własnego bezpieczeństwa chwycić od tyłu pod pachami albo pod brodę tak, aby nie mógł nas dosięgnąć rękami. O ile zaś zajdzie wypadek, że tonący nas uchwyci, wtedy najlepiej odrazu znurkować pod wodę, a tonący nas puści wzgl. będziemy mieli ułatwioną z nim walkę. Po przybyciu na brzeg należy rozluźnić zaciskające części ubrania, palcami oczyścić usta z piasku i mułu, wyjąć sztuczne uzębienie. Następnie należy usunąć wodę z przewodu oddechowego przez ułożenie utopionego na brzuchu, uchwycenie za biodra i podniesienie w górę, przez co woda sama wyleci. Wkońcu przy braku oddechu zastosować sztuczny oddech tak długo, dopóki chory sam nie zacznie oddechać. Od sztucznego oddechania należy dopiero wtedy odstąpić, kiedy lekarz stwierdzi śmierć. Po odratowaniu chorego należy jak najcieplej okryć.

ZACZADZENIA—ZATRUCIA GAZEM ŚWIETLNYM.

We wszystkich wypadkach spowodować dopływ świeżego powietrza! Wynieść na wolne powietrze, albo otworzyć okna i drzwi. O ile nie oddecha lub oddecha słabo — stosować sztuczny oddech. Nieprzytomnym nie wlewać żadnych płynów. Dłonie i nogi rozcierać. Zatrutych gazami drażniącymi, żrącymi (chlorem, fosgenem, tlenkami azotu) uważać za ciężko chorych, pierwsze objawy występują często po godzinach. Po zatruciu takimi gazami zatrutych rozebrać i ubranie usunąć, owinąć kocami i pozostawić w zu-

pełnym spokoju położywszy na wznak na plecach. W razie osłabienia serca podawać łyżeczkami gorącą czarną kawę lub herbatę z dodatkiem alkoholu. — Podawać tlen. Sztuczne oddechanie wzbronione.

PORAŻENIA SŁONECZNE (UDAR SŁONECZNY) I Z GORĄCA

Porażenie to spowodowane jest przegrzaniem organizmu podczas marszu lub pracy w polu w czasie upału i nasycenia powietrza parą wodną. Objawy: twarz czerwona, utrata przytomności, niekiedy wymioty, bóle głowy. Chorego umieścić w miejscu zacienionym, rozpiąć ubranie, obuwić i pończochy ściągnąć. Przy sinoczerwonej barwie twarzy głowę ułożyć wysoko, zaś przy bladej barwie ułożyć nisko. Zlewać ciało zimną wodą, na głowę лёд, do picia zimna woda. Jeżeli chory nie oddecha — stosować sztuczny oddech.

DRGAWKI

Mogą one być rozmaitego pochodzenia. Najczęściej mamy do czynienia z padaczką (epilepsja, wielka choroba). Drgawki występować mogą również w chorobach nerek, cukrzycy, u kobiet ciężarnych i w czasie porodu, w tężcu, w zatruciu strychniną, u dzieci są często pierwszym objawem choroby zakaźnej. Jedyнным ratunkiem tutaj jest pozostawienie chorego w zupełnym spokoju, pod głowę podłożyć miękkie przedmioty, ubranie, między szczęki włożyć korek lub kawałek drzewa, aby zapobiec skaleczeniu języka. Wezwanie lekarza konieczne — przyczyny drgawek mogą być bowiem rozmaite.

II. POMOC DORAŻNA WE WSZELKIEGO RODZAJU URAZACH

Celem ratownictwa urazów tj. uszkodzeń zewnętrznych jest danie uległemu wypadkowi osobnikowi warunków pozwalających mu jaknajprędzej wrócić do pracy i oszczędzić mu niepotrzebnych cierpień. Do tego celu prowadzi założenie prawidłowego opatrunku i dostarczenie szybkie rannego do szpitala względnie lekarza.

RANY

Ran nie należy dotykać! Nawet rany zanieczyszczonej nie należy obmywać wodą karbolową lub sublimatem! Natomiast należy o ile możliwości posmarować otoczenie rany 5% jodyną, potem ranę natychmiast opatrzyć! Czym? Tylko wyjałowionym, suchym, gotowym do doraźnego użycia opatrunkiem lub gazą wyjałowioną.

nigdy watą i zawiązać opaską. Skoro brak wyjąłowanego opatrunku należy ranę zostawić otwartą aż do udzielenia pomocy przez lekarza, skrzepów krwi nie usuwać!

Tylko przy ranach powierzchownych wystarcza opatrunek elastycznym plastrem z gazą. — Zranioną część ciała należy przy nakładaniu opatrunku unieść w górę, szczególnie gdy rana krwawi mimo założenia opatrunku. Przy większych a zwłaszcza głębszych ranach* i przy wszystkich ranach w okolicy stawów głównie na palcach i w okolicy stawu kolanowego, zaleca się zawsze wezwać lekarza, w przeciągu 6—8 godzin od chwili wypadku. Odnosi się to też do każdej choćby najmniejszej rany skoro wystąpi ból, połączony z kluciem lub pulsowaniem.

KRWOTOKI

Rana skutkiem swej głębokości może sięgać naczyń krwionośnych i wywoływać krwawienie. Jeśli krew płynąca jest ciemna, świadczy to o skaleczeniu żyły i wystarcza wtedy założenie opatrunku uciskowego z większą ilością gazy i waty, mocno uciśniętą zapomocą bandaża. — Krew barwy jasno czerwonej tryskająca z rany, niekiedy silnym łukiem, świadczy, że mamy do czynienia z uszkodzeniem tętnicy. Przy zranieniu mniejszej jakiejś tętniczki wystarczy i tutaj nieraz zwyczajny opatrunek uciskowy, przy zranieniu jednak większej tętnicy trzeba dokonać ucisku tętnicy zawsze powyżej miejsca krwawienia. W tym celu znajdującą się powyżej rany kończynę zginamy jak najbardziej i trzymamy ją w tym położeniu przywiązując opaską lub chustką, albo jeżeli to nie wystarcza zaciskamy tętnicę przez okrężne założenie opaski gumowej, szelek itp. na obnażonym ramieniu czy udzie. Jeżeli takie zaciśnięcie jest niemożliwe, uciskamy tętnicę oboma równoległe obok siebie położonymi dużymi palcami: na ramieniu wewnętrzną stronę ramienia, na nodze tylko w środku pachwiny. Pamiętać jednak należy, że ucisk taki, tamując całkowicie dopływ krwi, może przy dłuższym zastosowaniu wywołać zgorzel (gangrenę) podwiązanej kończyny. Najpóźniej po upływie godziny zwolnić zaciśnięcie, jednak przy dalszym upływie krwi natychmiast kończynę z powrotem zacisnąć. Pomoc lekarska w tych przypadkach konieczna. Jeżeli nie można zatamować krwi w żaden z powyżej podanych sposobów szczególnie przy utracie kończyny, należy spróbować zatamować przez ucisk chustką, szmatą, częścią ubrania itp.

ZŁAMANIA KOŚCI I ZWICHNIĘCIA

Wszędzie tam gdzie kość długa uległa złamaniu lub nastąpiło w stawie zwichnięcie, nawet gdy zachodzi tylko podejrzenie,

należy kończynę daną unieruchomić przez założenie opatrunku unieruchamiającego. Do tego celu służą szyny z drutu, deszczulki, gruba tektura; szyny należy dobrze umocować opaskami, chustami, powrósem itp. W żadnym wypadku nie należy ciągnąć za złamaną kończynę ani próbować ją naprostować czy nastawić zwichnięcia. Szyny należy tak zakładać, aby unieruchomić także sąsiadujące z miejscem złamania stawy. Ramię unieruchamia się przez założenie jednej szyny, nogę zaś za pomocą 2 szyn. Jeżeli nie ma szyn gotowych można zastępczo unieruchomić ramię za pomocą temblaka (trójkątnej chustki). Przy złamaniu nogi jako szyn można użyć deszczulek, drążków, lasek itp. Jeżeli tych przedmiotów nie ma należy złamaną nogę przywiązać do zdrowej. Przy złamaniach kości połączonych z ranami (złamania otwarte, skomplikowane) najpierw należy opatrzyć ranę a następnie ułożyć na szynie. W wypadku uszkodzenia kręgosłupa należy ułożyć chorego na płaskim, twardym podłożu (desce, drzwiach wyjętych itp.), nie podnosić chorego, ponieważ zachodzi niebezpieczeństwo uszkodzenia rdzenia pachyżowego. Unieruchomienie obojczyka polega na zawieszeniu odnośnej górnej kończyny na temblaku i przybandażowaniu ramienia do klatki piersiowej. W zwichnięciach nie należy robić prób z nastawianiem, ale unieruchomić kończynę, robić na chory staw zimne okłady i bezzwłocznie szukać pomocy lekarskiej.

CIAŁA OBCE

Ciała obce w nosie są wprowadzane najczęściej przez dzieci w czasie zabawy. O ile nie wypadną przy kichaniu, siąkaniu czy kaszlu, należy się zwrócić o pomoc do lekarza.

Ciał obcych z ucha nie należy starać się usunąć za pomocą jakichkolwiek narzędzi, gdyż można uszkodzić błonę bębenkową. Można jedynie usuwać za pomocą przepłukiwania strzykawką używając do tego letniej wody. O ile w przewodzie znajduje się groch lub jakieś ciało pęczniące od wody, należy przedtem wlać do ucha trochę gliceryny.

Ciała obce w gardle i krtani usunąć można zgławszy głowę ku ziemi i drażniąc gardło palcem lub piórkiem, względnie uderzając chorego po karku. Gdy to nie pomoże pomoc lekarska natychmiast konieczna.

Ciała obce w przełyku i żołądku mogą uwięznąć przy jedzeniu, chory czuje wtedy ból i nie może przełykać. Należy podawać wtedy do jedzenia puré ziemniaczane, rozgotowane kasze

i pić wodę w dużej ilości, aby to ciało otoczone miazgą pokarmową mogło przejść przez przewód pokarmowy nie uszkadzając go. W każdym wypadku należy zgłosić się do lekarza, który ewentualnie zarządzi zbadanie za pomocą promieni Rentgena.

USZKODZENIA OCZU

Oba oczy — także nieuszkodzone — zawiązać opatrunkiem doraźnym, czystą chustką do nosa. Przy oparzeniach wapnem, kwasem, amoniakiem itp. oko natychmiast przemyć przy użyciu większej ilości wody. Powieki należy przytem rozszerzyć względnie wywrócić przy użyciu palca dużego i wskazującego. Trzecie oko w żadnym wypadku nie można, gdyż przytem ulega zranieniu rogówka i prowadzić to może do dalszych komplikacji — najlepiej udać się do okulisty.

OPARZENIA I ODMROŻENIA

Oparzenia powstają skutkiem działania na skórę ognia, plynów gorących, pary wodnej, plynów żrących jak kwasy, lugi itp. Przy drobniejszych oparzeniach należy rany opatrzyć opatrunkiem doraźnym, gazą wyjalowioną lub specjalnym opatrunkiem przeciwko oparzeniom, — nie należy stosować pudru, oliwy, tłuszczów ani maści. Ostatnio stosowane są okłady z 5% roztworu tanniny. Pęcherzy oparzelinowych nie należy nacinać. Przy większych oparzeniach nie stosować wogóle żadnego opatrunku, tylko zawinąć chorego w prześcieradło, nakryć kocem, aby nie tracił zbyt dużo ciepła i w takim stanie dostarczyć najszybciej do szpitala. Przy oparzeniach lugiem i kwasami należy oparzone miejsca dokładnie umyć natychmiast przy użyciu dużej ilości wody celem rozcieńczenia płynu żrącego. Przy oparzeniu lugiem należy dodać do wody małą ilość kwasu bornego, winnego cytrynowego lub octu jadalnego, przy oparzeniach kwasem dodajemy roztworu amoniaku lub mydła i następnie dopiero opatrujemy jak wyżej podano.

Przy odmrożeniach pamiętać należy, że zmarznęte członki łamać się łatwo! Należy je ostrożnie nacierać śniegiem lub zimną wodą. Zmarznętego nie wносить do ciepłej izby, ale też przy silnym mrozie nie zostawiać na polu. Spowodować powolne ogrzanie. Po zaczerwienieniu okolicy odmrożonej wskutek nacierania nakładamy opatrunek jak przy oparzeniu.

PORAŻENIE PRĄDEM ELEKTRYCZNYM I OD PIORUNA

Natychmiast przerwać prąd przez wyłączenie głównego wyłącznika albo przez wyjęcie stopek lub przy aparatach ruchomych przez wyjęcie wtyczki. Jeżeli prądu nie można wyłączyć, to ratujący w celach odizolowania się powinien stanąć na suchym drzewie, na kilku ułożonych na sobie sztybach, owinąć ręce chustkami albo częściami odzieży, lub ściągnąć porażonego drewnianym drągiem. Ratujący winien się wystrzegać dotykać częściami swego ciała równocześnie porażonego i części metalowych albo podłogi, która jest dobrym przewodnikiem (podłoga w stajni, piwnicy, łazience). Przy stwierdzeniu braku oddechu zastosować natychmiast na miejscu sztuczne oddychanie, nie używać tlenu! Nie transportować, tylko w każdym razie natychmiast rozpocząć próby sztucznego oddychania, albowiem pierwsze minuty są nadzwyczaj ważne! Powyższe odnosi się także do rażonych piorunem. Oparzenia opatrywać jak przy zwyczajnych oparzeniach.

APTECZKA PODRĘCZNA.

Środek, sposób użycia i wskazanie:

20 gr jodyny — zapomocą wacika, owiniętego na patyczku, posmarować tylko brzegi ran

5 sztuk opasek muslinowych różnej szerokości — do bandażowania

2 paczki po 1/4 metra² gazy wyjałowionej — do bezpośredniego nakrycia ran

1 tubka wazeliny borowej — maść do smarowania przy lek-
kich oparzeniach, odparzeniach, owrzodzeniach

100 gr waty hygroskopijnej — do opatrunków

1/4 m ceratki wzgl. papieru pergaminowego — do okrycia okładu

rolka przylepca — do opatrunków mniejszych

Alacet wzgl. tabletki octanu glinowego 10 sztuk — do okładów 1 tabl. na szklankę wody

30 gr. amoniaku — na wacie do wężowania podawać przy omdleniach, zatruciach alkoholem

30 gr. nalewki walerianowej — 20—30 kropli z wodą w przypadłościach nerwowych, sercowych

30 gr. nalewki Inoziemcowa — 15—20 kropli przy dolegliwościach żołądkowo-jelitowych

20 pastylek aspiryny — 1—3 tabl. dziennie w zaziębeniach

100 gr. wody utlenionej — 1 łyżka stołowa na szklankę wody do płukania gardła, do dezynfekcji ran

100 gr. soli gorzkiej lub oleju rycynowego — 1 łyżkę stołową (dla dorosłych) środek przeczyszczający.

**Pierwszej pomocy w nagłych wypadkach
udziela w dzień i w nocy**

POGOTOWIE RATUNKOWE

K. O. T. R.

Kraków. Potockiego L. 19. Telefon 548-88.

Okres wylegania (utajony) ostrych chorób zakaźnych

C H O R O B A	Długość wylegania
Błonica	2—7 dni
Cholera	2—5 dni
Czerwonka	3—8 dni
Dur brzuszny	2—4 tygodnie
Dur wysypkowy	10—21 dni
Grypa	1—6 dni
Jaglica	różna
Koklusz	5—6 dni
Odra	9—11 dni
Ospa wieczna	13—17 dni
Ospa naturalna	10—14 dni
Plonica	3—11 dni
Przymiół	20—25 dni
Róża	12—61 godzin
Różyczka	—28 dni
Rzerzączka	2—8 dni
Świnka	4—14 dni
Tęžec	2—20 dni
Wąglik	2—3 dni
Wścieklizna	14—kilku mies.
Wrzód miękki	12—48 godzin
Zapalenie opon nagminne	3—13 dni
Zimnica	6—21 dni

Przeciętny wzrost i waga dzieci do 15-go roku życia.

Wyciąg z tablic Pirqueta, Ferra i innych

Wiek	Chłopcy		Dziewczynki	
	waga w kg	wzrost w cm	waga w kg	wzrost w cm
Poród	3.48	50	3.24	49
1 miesiąc	4.4	54	4.1	53
2 miesiące	5.3	57	4.8	56
3 "	6.2	60	5.7	59
4 "	6.8	62	6.3	61
5 "	7.3	64	6.9	63
6 "	7.9	66	7.4	65
7 "	8.5	68	7.8	67
8 "	8.9	70	8.2	69
9 "	9.2	71	8.5	70
10 "	9.5	72	8.8	71
11 "	9.9	74	9.4	73
12 "	10.2	75	9.7	74
13 "	10.45	76	9.95	75
14 "	10.7	77	10.2	76
16 "	10.95	78	10.45	77
17 "	11.20	79	10.7	78
18 "	11.45	80	10.95	79
19 "	11.7	81	11.2	80
20 "	11.95	82	11.45	81
22 "	12.2	83	11.7	82
23 "	12.45	84	11.95	83
2 lata	12.7	85	12.2	84
3 "	14.7	93	14.2	92
4 "	16.5	99	15.7	98
5 "	18.0	104	17.0	103
6 "	20.5	109	19.0	107
7 "	23.0	115	21.0	113
8 "	25.0	120	23.0	118
9 "	27.5	125	25.0	123
10 "	30.0	130	27.0	128
11 "	32.5	135	29.0	133
12 "	35.0	140	32.0	139
13 "	37.5	145	37.0	146
14 "	41.0	151	43.0	153
15 "	45.0	157	48.0	158

Tablica wyrzynania się zębów w warunkach normalnych.

A) Zęby mleczne

Dwa środkowe siekacze dolne	w 6—8 mies.
4 siekacze górne, z początku środkowe, potem boczne	10—12 "
4 pierwsze zęby trzonowe oraz siekacze boczne dolne, wyrzynają się w porządku następującym: naprzód dwa przednie trzonowe górne, potem 2 boczne siekacze dolne i w końcu 2 przednie trzonowe dolne	15—18 "
4 kły — naprzód 2 górne potem 2 dolne	18—24 "
4 drugie trzonowe	30—36 "

B) Zęby trwałe

pierwsze trzonowe duże wyrzynają się	w 6—7 roku
4 siekacze środkowe	7—8 "
4 siekacze boczne	8—9 "
4 pierwsze trzonowe małe	9—11 "
4 drugie trzonowe małe	10—11 "
4 kły	11—13 "
4 trzonowe duże	12—14 "
4 zęby mądrości	17—25 "

Tabela ciśnienia krwi

Wiek	Płeć	Max.
4—6	Mężczyźni i kobiety	75—90
6—12	" "	90—93
12—15	" "	93—98
15—17	" "	98—105
17—20	" "	105—115
20—35	Mężczyźni	115—120
35—45	"	120—130
45—60	"	130—140
60—70	"	140—170
20—35	Kobiety	105—115
35—45	"	115—120
45—70	"	120—150

Obliczenie normalnej wagi człowieka według Nordens

Długość ciała mierzoną w cm pomnożyć przez 455.

Dzienne zapotrzebowanie człowieka: 78—80 gr białka, 50—60 gr tłuszczu, 400—500 gr węglowodanów = 2500—3000 kaloryj. 1,5 kg chleba żytniego razowego zaspakaja całodienne zapotrzebowanie człowieka.

Skład i wartość kaloryczna najważniejszych pokarmów w stanie gotowym do spożycia obliczone na 100 gramów danego pokarmu.

(wg. Schall-Heislera)

	Białko	Tłuszcz	Węglowod.	Kalorie
Mięso wołowe	32	8,2	0,4	210
" cielęce	28	4,5	0,0	155
" wieprzowe	23,5	34,0	—	410
Kura	34,2	3,8	—	176
Karp	17,2	0,8	—	78
Mięko pene	3,1	3,5	4,7	65
Śmietanka	3,0	15,0	3,5	165
Twaróg	16,0	1,1	3,8	90
Jajo	5,5	5,2	0,3	72
Masło	0,5	82,0	0,5	765
Smalec	—	96,0	—	910
Płatki owsiane	12,5	6,0	65,0	375
Mąka	0,5	—	82,0	340
Biały chleb	5,5	0,5	66,5	260
Ziemniaki	2,0	—	21,0	90
Cebula	1,0	—	8,0	35
Zielona salata	1,0	—	2,0	15
Kapusta kiszona	1,0	—	4,0	20
Pomidory	0,5	—	3,5	15
Jabłka	0,5	0,7	12,0	55
Borówki	1,0	1,8	7,0	40
Orzechy	11,5	52,5	11,0	580
Cytryna	0,5	5,4	8,0	70
Pomarańcza	0,5	1,4	12,0	55

Tablica zawartości witamin w pokarmach.

(0 = bez witamin, + = mała zawartość witamin, ++ = duża zawartość witamin puste miejsce = zawartość nie ustalona)

w 100 gramach pokarmu miligramów w i t a m i n y					
	A	B ¹	B ²	C	D
Agrast	++	+	+	25	0
Białko jaja kurzego . .	0	+	0,3	0	0
Borówki				15	
Buraki czerwone . . .		0,13		8	
Cebula	0,07	0,07		5	
Cytryna	+	+	+	75	0
Drożdże	0	25	3—4	0	0
Fasola gotowana . . .	++	0,05	+	1—6	0
Gruszki	0	0,08	0,25	1—4	0
Jabłka surowe	0	0,08	0,03	2—15	0
Kartofle gotowane . .	0—+	0,05	++	4—15	0
Kapusta kwasz. surowa	0	0,1	++	2—5	0
„ gotowana	0	0,1	+	2—3	0
Marchew	2—4	0,1	++	0—5	0
Masło latem	8—20	0	0,008	0	0,0004
Mleko pełne	0,5	0,1	0,2	0,5—2	0,0002
Ogórki	0,2	0,07	0,004	6—8	0
Orzechy	0,05	0,36	+	0	0
Piwo	0	0,002	0,056	0	0
Pomarańcze	0,003	0,07	0,05	50—100	0
Pomidory	1,6—2,5	0,7	0,01—0,2	13—30	0
Porzeczki czerwone . .	++	+	+	8—16	0
Rzodkiewka		0,11	0,02	23—25	
Salata	6—24	1,5—2	++	5—15	0
Ser	±	0,05	+	0	
Siedz	+++	+			0,00014
Śliwki	0,1	0,08	+	8,3	0
Szpinak surowy	8—24	0,15	0,1	8—120	0
„ gotowany				1,3	
Szprotki	+++	+			++
Tran	4—200	0	0	0	00,4—0,4
Wątlóbka surowa . . .	7—40	0,77—0,6	1,7—4	++	
Winogrona	0	0—+	+	3,2—5	0
Żółtko jaja kurzego . .	4—20	0,5—0,5	0,4	0	0,02
Żytni chleb 75% . . .	0	0,12	0,4	0	0

GOSPODARKA POKARMOWA USTROJU I HIGIENA ODŻYWIANIA.

Trawienie pokarmów polega na rozkładaniu tworzących je ciał chemicznie złożonych na ciała prostsze, tworzące z wodą roztwory łatwo ulegające wessaniu w jelitach. Rozkład tych ciał odbywa się pod działaniem fermentów, produkowanych przez gruczoły trawienne, a znajdujących się w ślinie, soku żołądkowym, soku trzustkowym. Fermentami albo enzymami nazywamy ciała chemiczne, które obecnością swoją powodują procesy chemiczne, same w nich jednak udziału nie biorą; każdy taki ferment działa tylko na pewne ciała w ściśle określony sposób.

Pokarmy nasze zawierają **składniki nieorganiczne: wodę i sole mineralne, i składniki organiczne: węglowodany, tłuszcze i białka.** Wszelkie pokarmy, aby zostały w przewodzie pokarmowym przez ścianę jelit wessane, muszą być rozpuszczone wodą. Zawartość też wody w naszych tkankach wynosi średnio 50%, a zapotrzebowanie jej dzienne przez dorosłego człowieka wynosi około 2—3 litrów. Sole mineralne wynoszą około 4% wagi ciała. Pobieramy je we wszelkich pokarmach zwłaszcza roślinnych ponad potrzebę. Ponieważ są one przeważnie rozpuszczalne w wodzie, więc wraz z wodą mogą być bez specjalnej przeróbki w jelitach wessane. **Trawieniu zatem podlegają głównie organiczne składniki pokarmów.** Z nich najprostszą budową chemiczną mają węglowodany, ciała złożone z węgla, wodoru i tlenu, a będące głównymi składnikami pokarmów mącznych, jarzyn, owoców i cukrów. Przemiana tych węglowodanów na ciała prostsze odbywa się pod wpływem fermentów, znajdujących się w ślinie i soku trzustkowym i prowadzi do ciała, zwanego glukozą, która destawszy się do krwiobiegu jest zużywana głównie w mięśniach i stanowi główne źródło energii cieplnej i mechanicznej organizmu. Utlenienie czyli spalenie 1 gr glukozy daje 4,1 kalorii.

Człowiek dorosły potrzebuje około 400 gr węglowodanów jako materiału opałowego. Nadmiar węglowodanów zostaje zmagazynowany w wątrobie i mięśniach w postaci tzw. glikogenu, częściowo zostaje przerobiony na tłuszcz, stąd też nadmiar pokarmów mącznych i słodkich sprzyja tyciu.

Wszystkie tłuszcze dopiero pod wpływem żółci, produk-

wanej przez wątrobę, i soku trzustkowego ulegają rozkładowi na tzw. kwasy tłuszczowe i jako takie dopiero przechodzą przez ścianki jelit do naczyń chłonnych i krwi. Przy spalaniu się tłuszczu wywiązuje się więcej ciepła, niż przy węglowodanach. 1 gr tłuszczu daje bowiem 9,3 kalorii. Produktami utleniania się (spalania) tłuszczów są podobnie jak i przy węglowodanach bezwodnik węglowy (CO_2) i woda, ale spalanie tłuszczu wymaga większej ilości tlenu i wytwarza też więcej bezwodnika węglowego. **Najbardziej skomplikowaną budowę chemiczną mają białka.** Składnikami ich są węgiel, wodór, tlen, azot, siarka i często fosfor. Przy trawieniu ulegają one rozszczepieniu na związki prostsze (tzw. **peptony i kwasy aminowe**, nie tylko aby mogły być wchłonięte i dostać się do krwi, ale i dlatego, że obce białka jako takie nie mogą być wprowadzone do krwioobiegu ze względu na ich trujące działanie. Rozkład białek odbywa się też pod wpływem fermentów, produkowanych przez żołądek pepsyny i podpuszczki, i produkowanej przez trzustkę trypsyny. Ostateczny produkt rozkładu białek — aminokwasy wchłaniają się w jelicie cienkim, a z dostarczonych z krwią aminokwasów żywe komórki ustroju budują znowu, ale sobie już właściwe, białka. Białka też są zużywane przez ustrój jako opał, jednak pod tym względem są mało wartościowe. 1 gr białka daje 4 kalorie. Mniej więcej $\frac{4}{5}$ ciepła zużywanego dziennie wytwarza ustrój przez spalanie węglowodanów i tłuszczu, zaś tylko $\frac{1}{5}$ przez spalanie białka. Ostateczne produkty spalania białka: mocznik i woda, są usuwane z ustroju głównie przez nerki a częściowo przez skórę, zaś ostateczne produkty spalania węglowodanów i tłuszczów: bezwodnik węglowy (CO_2) i woda, są wydalone przez nerki, płuca i gruczoły potne skóry. Tak wygląda w ogólnym zarysie praca chemiczna przewodu pokarmowego.

W skład naszych pokarmów wchodzi też jeszcze inne związki chemiczne, niezbędne dla utrzymania zdrowia, a występujące w minimalnych ilościach. Ciałami tymi są tzw. **witaminy** życiary, występujące w jajkach, mleku, maśle, serze, tranie, pomidorach, marchwi, owocach itp. Są to związki chemiczne o swoistym działaniu fizjologicznym, niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania organizmu. Każdy witamin, a liczba ich z każdym, rzecz można, dniem się zwiększa, ma swoje w ustroju pole działania jak wpływ na wzrost, na naczynia krwionośne, na przemianę cukru, na gospodarkę wapniową itp. Brak jednego lub kilku witamin przejawia się jako odpowiednie schorzenie ustroju. Dlatego ustrój dojrzały potrzebuje stałego dowozu witamin. Obok powyżej wymienionych składników pożywienia, które stanowią materiał na

budowę ciała względnie materiał opałowy, w skład naszych pokarmów wchodzi też ciała zwane **używkami**, które też są ważne i niezbędne dla należytego odżywienia. Ciała te działają na cały układ nerwowy, a zwłaszcza na nerwy rządzące pracą trawienia, dodane w małej ilości do potraw pobudzają apetyt i wywołują odruchowe pobudzenie czynności gruczołów trawiennych. Do ciał tych należą chrzan, czosnek, kminek, imbir, cynamon, pieprz itp. korzenie, kawa i herbata, tytoń, wódnica i alkohol — o szkodliwym ich działaniu przy nadużywaniu wszystkim dobrze wiadomo.

Pożywienie nasze musi zatem być ilością i składem swym dostosowanym do potrzeb organizmu, niedożywianie zmniejsza energię, wydajność pracy i odporność organizmu, odżywianie zbyt obfite jest znowu szkodliwe, gdyż powoduje złą przemianę materii i zaburzenia przewodu pokarmowego. Ustalenie przeciętnych norm odżywiania opieramy na obliczeniach ilości ciepła, jakie organizm **spotrzebuje** i wartości ciepłotwórczej (kalorycznej) pokarmów, a z obliczeń tych poznajemy dopiero jaką ilość i jakiego pożywienia powinna być **dziennie pobierana** dla uzupełnienia utraconego przez organizm ciepła. W naszych warunkach i klimacie zależnie od wykonywanej pracy człowiek dorosły **spotrzebuje** przeciętnie 2500 do 3000 kalorii dziennie. Pokarm obok energii cieplnej musi dostarczyć organizmowi materiału na jego budowę, a do tego celu nadaje się głównie białko. Zapotrzebowanie **dziennie białka** przez ustrój dorosły wynosi 70—80 gr (mniej więcej 1 gr na 1 kg wagi), co daje około 400 kalorii. Zapotrzebowanie **tluszczu** w naszych warunkach wynosi 50—60 gr, co daje około 500 kalorii. Resztę potrzebnych 2000 kalorii pokrywają węglowodany w ilości około 500 gr dziennie. Na podstawie wyżej przytoczonych ilości **dziennego zapotrzebowania białka, tluszczu i węglowodanów** i znając wartość ciepłotwórczą pokarmów w kaloriach, możemy z łatwością układać nasze codzienne menu. Cały nadmiar pobranych w pożywieniu kalorii pozostaje w ustroju w postaci równoważnej ilości tluszczu, ponieważ tłuszcz wytwarzać się może ze wszystkich składników odżywczych. Nadmiar energii cieplnej w pożywieniu **dobowym** człowieka okazać się może łatwo, zwłaszcza, gdy jest ono bogate w tłuszcz, a zupełnie niespostrzeżenie przy spożywaniu napojów alkoholowych dzięki wysokiej wartości kalorycznej alkoholu (1 litr piwa posiada 450 kal., kieliszek wódki 120—150 kal.). Spożywanie napojów wysokokowych sprzyja też bardzo gromadzeniu się tluszczu. Gromadzeniu się **zapasów tluszczu** w organizmie sprzyja też przy jednakowym pożywieniu wyższa ciepłota

otoczenia i ograniczenie ruchu i pracy fizycznej. U ludzi upatruje się prócz tego usposobienie do tycia. Jednak tłuszcz nie może powstać z niczego, może wytworzyć się tylko z nadmiaru tłuszczów lub węglowodanów pożywienia. Jeżeli istnieją jakieś różnice w zdolności do tycia, to tkwią one raczej w różnicach łaknienia, pewnej ospałości fizycznej, niechęci do ruchu i pracy fizycznej. Jak niespostrzeżenie mogą się wytwarzać zapasy tłuszczu daje pojęcie obliczenia, że podanie człowiekowi średniej wagi, niewykonującemu żadnej pracy fizycznej i wyzwalającemu 2400 kalorii na dobę, pożywienia o wartości 2650 kal., czyli o 250 kal. więcej — a więc np. o 28 gr tłuszczu lub 63 gr węglowodanów ponad potrzebę, pociąga za sobą przyrost na dobę 28 gr, a na rok około 10 kg tłuszczu.

Najlepszą kontrolą należytego odżywiania jest waga. Człowiek dorosły może uważać za wagę normalną tę, którą posiadał w pełni zdrowia pomiędzy 25—30 rokiem życia i powinien się starać, aby odchylenia od tej wagi nie przekraczały 2—3 kg. Naogół można powiedzieć, że w okresie wzrostu i wczesnej młodości większe niebezpieczeństwo przedstawia niedożywianie, a w miarę starzenia się coraz szkodliwszym staje się jego przekarmianie. Dzisiejszy nasz sposób odżywiania się jest jedną z głównych przyczyn mnożących się chorób. Zatraciliśmy naturalny instynkt w wyborze pożywienia, a nadto wywierają w tym względzie bardzo duży wpływ warunki ekonomiczne, w jakich szerokie masy ludności zwłaszcza miejskiej, żyją. Skutkiem tego nieodpowiedniego odżywiania się, szerzą się nagminnie choroby cywilizacyjne jak próchnica zębów, choroby przewodu pokarmowego, przemiany materii, awitaminozy. Odżywianie bowiem jest jednak skomplikowanym procesem biologicznym. Z gleby, wody i powietrza przy pomocy energii słonecznej budują rośliny swoje związki organiczne: białka, węglowodany, tłuszcze, witaminy, fermenty, barwniki, olejki itp. konieczne do utrzymania życia zwierząt i ludzi. Brak tych różnych związków w pożywieniu wywołuje zaburzenia i choroby. Zatem i w zakresie odżywiania musimy wrócić do więcej naturalnego, najmniej przez przyrządzenie zmienionego pożywienia. Pokarm powinien pochodzić z rodzimych roślin i zwierząt, do których organizm nasz w ciągu wieków się przystosował. Stwierdzono np. że mleko krów rasy holenderskiej zawiera mniej wapnia i fosforu od mleka krów rasy czerwono polskiej i przez to może usposabiać nasze dzieci do gruźlicy i krzywicy. Dalej pożywienie nasze powinno mieć odpowiednio wielką zawartość drzewnika (celulozy) i w ogóle ciał obciążających. Dopiero bowiem te obciążające, nie ulegające stra-

wieniu części pokarmów umożliwiają normalne funkcjonowanie narządu pokarmowego, gdyż wypełniając go, drażnią mechanicznie i wznagają wydzielanie soków trawiennych, pobudzają ruch robaczkowy jelit i wywołują dłuższe uczucie nasycenia. Dzisiaj przeważnie eliminujemy te części z naszego pożywienia jedząc biały chleb i bułki, w ogóle pokarm zbyt strawny w nadmiarze, i narażamy się przez to na niedomagania w postaci wzmocnienia fermentacji gnilnych i zaparcia stolca. Dlatego pożywienie musi być mieszane — składać się z dużej ilości jarzyn i owoców zwłaszcza w stanie surowym, będących też głównym źródłem witamin. W zimie, gdy brak świeżych roślin, źródłem witamin jest kapusta kiszona i ziemniaki gotowane w łupkach. Wartościowym też pokarmem są wszystkie narządy wewnętrzne zwierząt, gdyż zawierają liczne hormony, w które spożywana głównie tkanka mięsna (tzw. mięso) jest bardzo uboga. Aby odżywianie nasze było możliwie zdrowe, musimy dbać o zdrowie otaczającej nas przyrody, której jedno z ogniw tworzymy, uprawiając odpowiednie glebę, by rodziła zdrowe rośliny, będące niezbędnym warunkiem zdrowia zwierząt i ludzi.

Dbać wkońcu musimy o regularność odżywiania i dobry rozkład posiłków. Zbytni pośpiech w jedzeniu, polykanie potraw zbyt gorących i kęsów dokładnie niepogryzionych szkodzi. rozdrobnienie należyte pokarmu i przemieszanie go ze śliną jest ważne dla dalszego procesu trawienia. Dlatego też i stan naszego uzębienia ma ogromne znaczenie dla przebiegu procesu trawienia nie mówiąc już o znaczeniu jakie ma dla całego organizmu, gdy zepsute zęby mogą być źródłem różnorodnych i ciężkich zakażeń.

Pamiętajmy zatem — należyte odżywianie jest jednym z podstawowych warunków zdrowia!

Przewozy chorych miejscowe i zamiejscowe skutecznie
najlepiej i najtaniej KRAKOWSKIE OCHÓTNICZE
TOWARZYSTWO RATUNKOWE, Kraków, ul. Potoc-
kiego 19, telefon 548-88.

PRZED CZY PO JEDZENIU?

Dawniejsze leczenie przywiązywało wielką wagę do kwestii przyjmowania leków w odpowiedniej i przepisanej dawce. Pytanie „przed czy po jedzeniu” stanowiło dla niego jedno z zasadniczych zagadnień. Stąd każda apteka przed kilkunastu jeszcze laty opatrywała wydawane lekarstwa najbardziej szczegółowymi opisami, dotyczącymi ich przyjęcia. Podawano na kopii porę dnia, w której lek miał być przyjmowany, wyszczególniano minuty przed czy po jedzeniu, określając dokładnie dawkę i ilość leku. Łączyło się to z przekonaniem, że nie tylko sam lek, ale i dobrze odmierzona dawka i przede wszystkim odpowiednio w ciągu dnia rozmieszczone spożycie leków, wywiera dopiero pożądaną skuteczną. Miało to zastosowanie oczywiście wówczas, kiedy nie znano jeszcze specyfików i gotowych preparatów, wytwarzanych seryjnie przez fabryki i wytwórnie farmaceutyczne, a lekarstwa trzeba było przyrządzać w aptekach.

Dziś lekarz, aptekarz i pacjent mają niewątpliwie ułatwioną pracę. Pacjent w większości wypadków dostaje gotowy specyfik w oryginalnym opakowaniu: na etykiecie jest już wydrukowany sposób użycia z dopiskiem „o ile lekarz nie przepisał inaczej”.

Nie zawsze jednak lekarz daje szczegółowy przepis, a pacjent często zapomni jego wskazówki. Czy można żądać od lekarza, aby braki pamięci pacjentów uzupełniał szczegółowymi, pisemnymi wskazówkami? Wtedy powstaje pytanie: „przed czy po jedzeniu”.

Odpowiedź na to pytanie nie jest trudna, gdy znana jest zawartość głównych składników leku. Obowiązują pewne stałe zasady, których ważność jest niezależna od przypadku chorobowego. Te właśnie ogólne zasady pragniemy w krótkości podać.

Łączenie przyjmowania lekarstw z godzinami posiłków ma tylko czysto zewnętrzne znaczenie i w przeważnej części wypadków nie posiada wpływu na oddziaływanie lecznicze. Przy pewnych preparatach hormonalnych i witaminowych ważniejszą od pory dnia jest regularność w spożyciu. Śniadanie, obiad, podwieczorek czy kolacja stanowią dla chorego odstępy czasu, które mają mu przypominać obowiązek przyjmowania leku. Podobnie

regularne przyjmowanie leków winno być ściśle przestrzegane przy środkach moczopędnych albo wzmacniających krążenie krwi. To samo odnosi się do leków branych w chorobach żołądka, dla uspokojenia systemu nerwowego, a także uśmierzania długotrwałych bólów spastycznych.

Inaczej przedstawia się sprawa przy środkach nasercowych wytwarzanych z naparstnicy. W tym wypadku należy się liczyć nie tylko z samym ich zbawiennym wpływem, ale także drażniącym oddziaływaniem ich na błonę śluzową żołądka.

Nowsze syntetyczne preparaty, które tak znakomicie chronią nas przed najprzeróżniejszymi infekcjami — przede wszystkim wszystkie preparaty sulfanilamidowe, z tych samych względów winny być brane po jedzeniu. Zaniedbanie tej zasady przy użyciu wielu środków wykrztuśnych, może wywołać objawy nudności i inne niepożądane skutki. Nie powinno się również w przypadłościach żołądkowych używać przed jedzeniem aromatycznych gorzkich środków, takich jak piołun, mięta pieprzowa, kminek, koper włoski. Oddziaływanie lecznicze tych środków następuje bowiem dopiero najwcześniej 15—20 minut po spożyciu pokarmu, to też środki takie muszą być spożywane na krótko przed jedzeniem, podczas gdy kwas solny i pepsyna najpóźniej podczas posiłku, aby mogły skutecznie pomóc trawieniu.

Skrupulatnego uwzględnienia wymaga fakt, że pewne środki wzmacniające i kojące przez połączenie się z potrawami tracą swoje pierwotne właściwości. Na tym fakcie opiera się istniejący zwyczaj picia wód mineralnych tylko rano na czczo oraz dwie godziny przed wieczrą. To samo odnosi się do picia herbatek leczniczych, bez względu na ich specyficzne działanie. Trudniejsze niewątpliwie jest rozstrzygnięcie czasu przyjmowania leków, które zawierają różnorodne części składowe. W tych wypadkach należy stosować się bezwzględnie do wskazań lekarza.

W związku z przyjmowaniem leków w postaci tabletek należy pamiętać, że pewne substancje są nierozpuszczalne i nie należy ich rozpuszczać w wodzie, gdyż na dnie powstaną osady, który trzeba łyżeczką wydostać, w innych wypadkach znowu roztwór taki wskutek np. goryczy staje się nie do zażycia. To też najlepiej połykać całe tabletki, względnie podzielone na mniejsze części i ewentualnie zawinięte w opłatek i popić obficie wodą.

ZNACZENIE PIERWSZEJ POMOCY W NAGŁYCH WYPADKACH.

Zagadnieniem znaczenia i organizacji pierwszej pomocy w nieszczęśliwych wypadkach, zdarzających się zarówno w miastach wskutek zmotoryzowania ruchu ulicznego i uprzemysłowienia ich, jak i po wsiach przy pracy na roli i w lasach, zajmowano się u nas od dawna. Za wzorem Krakowa, który pierwszy na ziemiach polskich jeszcze w r. 1891 zapoczątkował akcję niesienia pierwszej pomocy ludności miasta, powstają Towarzystwa Ratunkowe we Lwowie, Warszawie, Poznaniu, Łodzi, Wilnie, Lublinie, Białymstoku, Bielsku, a ostatnio w Bydgoszczy, Częstochowie i Wrocławiu. Przed wojną też powstaje „Polski Komitet do Spraw Ratownictwa i Pierwszej Pomocy Lekarskiej w Wypadkach Nagłych oraz Stacyj Ratunkowych w Polsce”, który bierze udział w międzynarodowych kongresach ratownictwa: należy do Międzynarodowego Komitetu do spraw ratownictwa z siedzibą w Amsterdamie, wydaje też miesięcznik p. t. Doraźna pomoc lekarska. Sprawa istnienia Towarzystw Ratunkowych w Polsce była przed wojną oparta w zupełności na filantropii osób prawnych i fizycznych obywateli, którzy z poczucia samarytańskiego świadczą i pracują na podstawie statutów, zatwierdzonych przez władze administracyjne. Z poczucia miłosierdzia zainteresowuje się wypadkiem ulicznym ten, kto go pierwszy zauważa, z obowiązku służba bezpieczeństwa, która najczęściej nie zawsze jest na miejscu, względnie w pobliżu wypadku, a wzywa się Ochotnicze Towarzystwo Ratunkowe, które z poczucia samarytańskiego spełnia to, co nazwaćby można obowiązkiem miasta czy gminy. Zatem dotychczasowy stan udzielania pierwszej pomocy lekarskiej w nagłych i nieszczęśliwych wypadkach jest zależny od dobrowolnych zobowiązań różnych instytucji o charakterze społecznym. Coraz szybsze tempo naszego zmechanizowanego życia zwiększa ilość wypadków, powodujących śmierć, cięższe lub lżejsze okaleczenia ciała i jako następstwa trwałe lub przejściowe kalectwo. Dlatego też i obecnie problem ratownictwa w nagłych wypadkach nie tylko nie stracił swego społecznego znaczenia, ale przybrał na wadze i wymaga odpowiedniego ustosunkowania się do niego władz i społeczeństwa. Należytem zro-

zumieniem ważności tego zagadnienia jest ogłoszona niedawno w Polskim Tygodniku Lekarskim praca dr W. Dżułyńskiego pt. Znaczenie pierwszej pomocy w leczeniu następstw wypadków, w szczególności w zapobieganiu zakażeniom przyrannym. Autor w wyżej cytowanej pracy stwierdza, że organizacja pierwszej pomocy w Polsce wykazywała przed wojną niejednokrotnie zaniedbania i błędy, które zwiększały liczbę ofiar śmiertelnych i trwale niezdolnych, względnie przedłużały okres leczenia, potęgując straty społeczne i gospodarcze. Według danych statystycznych, które autor zebrał ze zgłoszonych wypadków śmiertelnych i ciężkich uszkodzeń pracowników, podlegających społecznemu ubezpieczeniu wypadkowemu w latach 1933—1934, na ogólną ilość 1722 takich wypadków zaledwie w 35,6% dostarczono pomocy na miejscu wypadku, w 22,5% dostarczono pomocy poza miejscem wypadku, w 32,6% brak było zapisków, zaś w 9,3% **nie udzielono w ogóle żadnej pomocy**. Braki organizacyjne pierwszej pomocy w nagłych wypadkach uwydatniają się jeszcze bardziej, gdy się zważy, że na 2197 wypadków 73,4% zdarzyło się w zabudowaniach zakładów pracy, a zaledwie 23,6% w terenie, — zatem w przeważającej większości wypadków udzielenie pierwszej pomocy nie powinno było przysporzyć żadnych technicznych trudności. — Również sposób przewiezienia poszkodowanych był **bardzo często nieodpowiedni**, gdyż tylko 26,7% przewieziono karetką pogotowia ratunkowego, a więc środkiem przewozowym jedynie odpowiednim do przewożenia ciężko rannych, natomiast 12,8% przewieziono przygodnym wozem, 7,4% opuściło miejsce wypadku o własnych siłach, nie zdając sobie sprawy z grożącego im niebezpieczeństwa, a w 31,4% brak było odpowiednich danych.

Obrażenia odnoszone w czasie wypadku należą najczęściej do zakresu chirurgii, dlatego też ważną tutaj jest rzeczą szybkość udzielenia pierwszej pomocy w sposób właściwy przez ustalenie trafnego rozpoznania i zastosowanie właściwego leczenia. Obrażenia te zależą od czynnika, który je wywołał, od siły jego zadziałania, od czasu jego działania i od okolicy ciała, na którą głównie zadziałanie urazu było skierowane. Mogą zatem być stłuczenia, przerwanie łączności tkanek w postaci ran ciętych, dartych, klutych, tłuczonych, postrzałowych, złamania kości, podstawy czaszki, wstrząsy mózgu i t. p.

Ale też obok tych obrażeń z zakresu chirurgii mogą powstać uszkodzenia wywołane szkodliwym zadziałaniem ciepła, światła, elektryczności, dalej zatrucia zawodowe wywoływane najczęściej środkami chemicznymi stosowanymi w przemyśle fabrycznym,

urazy psychiczne i t. p. Większość uszkodzeń w nagłych wypadkach stanowią jednakowoż wszelkiego rodzaju rany, — każda zaś najmniejsza nawet rana stanowi otwarte wrota dla wtargnięcia do ustroju zarazków chorobotwórczych i może być powodem powstania miejscowego, a nawet i ogólnego zakażenia organizmu. Niebezpieczeństwo zakażenia rany jest tym większe, im łatwiejszy jest dostęp zarazków i im mniej odporny na zakażenie jest organizm danego osobnika. Zarazki dostają się do rany bądź bezpośrednio przy zranieniu, bądź później z otoczenia, gdyż bakterie chorobotwórcze tak są rozpowszechnione w naszym otoczeniu, że stwierdza się je na przedmiotach codziennego użytku, w produktach spożywczych, w kurzu ulicznym i pokojowym, a nawet na wybrzeżach morskich. Wtórne zakażenie rany może zatem powstać niezależnie od właściwego i w odpowiednim czasie założonego opatrunku. Badania wykazały, że okres wylegania zakażeń przyrannych wynosi 6—8 godzin, zatem po upływie tego czasu nawet operacyjne usunięcie uszkodzonych tkanek nie zabezpiecza przed zakażeniem. Zakażenia przyranne mogą stanowić groźne dla życia powikłania, a nawet łagodny ich przebieg przedłuża zawsze okres leczenia i może doprowadzić do trwałego upośledzenia czynności dotkniętego narządu. Wtargnięciu zarazków do rany można przeciwdziałać przez założenie opatrunku, zatem im wcześniej opatry się ranę — tym mniejsze jest prawdopodobieństwo jej zakażenia. Ze statystyki angielskiego inspektora fabryk wynika, że po usprawnieniu udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach, liczba zakażeń przyrannych zmalała od r. 1924 do r. 1929 z 2% do 0.25%, zatem przez celowe zorganizowanie pierwszej pomocy w nagłych wypadkach można zapobiec zakażeniom przyrannym względnie ograniczyć je do wyjątków, a tym samym uchronić uszkodzonych przed kalectwem a nieraz i śmiercią.

Bardzo doniosłe znaczenie na przebieg schorzenia pourazowego ma też niejednokrotnie sposób przewiezienia poszkodowanego po wypadku, jak i okoliczność czy przewiezienie do szpitala odbyło się przed czy też po opatrzeniu rany. Przewożenie poszkodowanych przygodnymi samochodami czy wozami, używanymi do celów gospodarczych, naraża chorego na ból, pogorszenie stanu odniesionego uszkodzenia i może ułatwić zakażenie ran. — W końcu wielkie znaczenie w tej dziedzinie ma uświadczenie najszerszych warstw społeczeństwa o znaczeniu korzystania z pierwszej pomocy w każdym chociażby nawet lekkim uszkodzeniu ciała, o właściwej jej organizacji, pozwalającej w wielu wypadkach uniknąć groźnych dla życia i zdrowia powikłań.

CO NALEŻY WIEDZIEĆ O GRUŻLICY

Gruźlica jest chorobą zakaźną — o tym przede wszystkim musimy pamiętać, aby nie przenosić zakażenia dalej na ludzi zdrowych. Jest ona jedną z najczęściej w całym świecie występujących chorób, u nas częściej niż w krajach zachodnich, obecnie zaś po ostatniej wojnie rozszerzenie się jej przybrało wprost katastrofalne rozmiary. Ponieważ jest ona ściśle związana z dobrobytem ludności, atakuje przeto najbardziej społeczeństwa na niskim poziomie bytowania pozostające, natomiast już przed wojną w państwach bogatych jak w Szwecji, Danii, Holandii, w Ameryce zaobserwowano spadek ilości zachorowań. Dane statystyczne podają, że około 25% wszystkich ludzi ulega zakażeniu gruźlicą przeważnie w postaci gruźlicy płuc, u nas obecnie Wydział Walki z gruźlicą oblicza ilość chorych na gruźlicę na 800—1200 tysięcy. — Przed wojną obliczano straty gospodarcze kraju z powodu gruźlicy na 6 miliardów złotych rocznie. — Gruźlica zatem jako choroba zakaźna musi być wywoływana przez jakiś zarazek — **zarazkiem tym jest prątek gruźlicy, odkryty w r. 1882 przez Roberta Kocha.** Gruźlica jako jednostka chorobowa znana już była oddawna i opisaną jeszcze przez zmarłego w r. 1672 lekarza F. de la Bõe Sylviusa. — Odróżniamy trzy typy prątków gruźliczych: ludzki, bydłowy i ptasi, zmiany jednak wywoływane przez nie w tkankach są identyczne i charakterystyczne tylko dla gruźlicy. Prątki te są bardzo odporne na działanie różnych środków bakteriobójczych, na wyschnięcie, dlatego dłuższy czas mogą utrzymywać swą żywotność w prochu i wilgoci, słońce natomiast szybko je zabija. Prątki żywe jak i obumarłe zatruwają ustrój jadem. **Należy wiedzieć, że gruźlica nie jest chorobą dziedziczną** — dzieci osób chorych na gruźlicę przychodzą na świat zdrowe, a jedynym ich upośledzeniem jest mniejsza odporność na zakażenie niż u dzieci osób zdrowych, dlatego też dzieci takie należy zaraz po urodzeniu oddzielić od zakażonych rodziców i umieścić w zdrowym środowisku.

Zarażenie się gruźlicą dokonywa się najczęściej od człowieka do człowieka przez wdychiwanie prątków gruźliczych, które przy kaszlu człowiek chory rozpyła w powietrzu, a które unoszą się w nim w postaci drobnych kropelek — jest to z. zw. zakażenie

kropelkowe. Ale zakazić można się też przez używanie wspólnych naczyń kuchennych, przedmiotów użytku codziennego jak książki, zabawki, ubrania, pościel itp. Po dostaniu się do dróg oddechowych prątki mnożą się miejscowo, a równocześnie przedostają się też do krwiobiegu i w ten sposób rozsiewają się po całym ustroju. Po kilkutygodniowym okresie bez żadnych objawów chorobowych zwanym okresem wylegania, występują pierwsze objawy choroby po 4—8 tygodniach od zakażenia, wtedy kiedy organizm zdołał się już na prątki i wytwarzane przez nie jady uczulić. Ustrój zakażony gruźlicą oddziałuje na pewne czynniki odmiennie niż ustrój niezakażony — to właśnie **specjalne oddziaływanie ustroju zakażonego** nazwał Pirquet uczuleniem, **allergią gruźliczą**. Później to określenie rozciągnięto i na szereg innych chorób w przebiegu których organizm inaczej oddziałuje na różne czynniki, jak pokarmy, leki, pyłki roślinne itp., aniżeli zdrowy organizm. Na tym uczuleniu zakażonego gruźlicą organizmu oparł Pirquet (lekarz francuski) swą **metodę rozpoznawania zakażenia gruźliczego** zwaną **próbą Pirqueta**. Polega ona na tym, że u badanego osobnika wykonuje się tylko zadrażnienie naskórka i w tym miejscu rozprowadza się kroplę tuberkuliny. Tuberkulina jest przesączem bulionu, na którym hodowano prątki gruźlicze, **zawiera zatem tylko wyprodukowane przez prątki jady**. Po kilkunastu godzinach w miejscu zadrażnienia wytwarza się zaczerwieniony guzek, który świadczy o zakażeniu gruźlicą badanego osobnika — mówimy wtedy o odczynie dodatnim. Tuberkulina, podkreślam, nie zawiera prątków żywych i dlatego też **próby tuberkulinowe są zupełnie nieszkodliwe dla ustroju**, a są, jeżeli chodzi o dzieci, jedynym sposobem pewnego rozpoznawania zakażenia gruźlicą. Dodatni odczyn Pirqueta u niemowląt i dzieci małych świadczy zawsze o gruźlicy czynnej, natomiast u dzieci starszych i dorosłych jest dowodem, że organizm przebył zakażenie, ale nie mówi nic czy choroba w danej chwili ma postać czynną czy też jest już wyleczoną. Dlatego u dzieci starszych i dorosłych tylko ujemny odczyn ma duże rozpoznawcze znaczenie, gdyż wyklucza to gruźlicze schorzenia. Z uczuleniem powstaje też w zakażonym organizmie od początku choroby **uodpornienie przeciwko prątkom**, prątki ulegają niszczeniu i niekiedy dochodzi nawet do całkowitego ich zniszczenia i wyleczenia zakażenia. Fakt powstawania w organizmie zakażonym uodpornienia wykorzystał do zapobiegania zakażeniom gruźliczym prof. Calmete i Guérin stosując **szczepienia ochronne**. Podobne szczepienia stosowane od lat przymusowo przeciwko ospie doprowadziły do całkowitego wygaśnięcia tej choroby w Europie. Wyżej

wymienieni zastosowali podawanie doustne niemowlętom w ciągu pierwszych 10 dni życia szczepionki zawierającej prątki gruźlicze t. zw. B. C. G., żywe, ale osłabione w swojej jadowitości dzięki specjalnej metodzie hodowania ich na sztucznych pożywkach. Efekt tego osłabienia jadowitości prątków jest ten, że nie są one już w stanie wywołać w organizmie dziecka zmian gruźliczych, ale posiadają jeszcze zdolność pobudzenia go do wytworzenia specjalnych ciał ochronnych czyli uodpornienia go przed zakażeniem gruźlicą w przyszłości. U starszych dzieci stosuje się **szczepienia ochronne prątkami B. C. G. podskórnie**. Według urzędowej statystyki udało się prof. Calmette obniżyć śmiertelność niemowląt paryskich dzięki tym szczepieniom ochronnym z 30% na 2%. Wyniki osiągnięte tą metodą są idealne, jeżeli się zważy, że nawet w Danii, gdzie śmiertelność z gruźlicy w Europie przed wojną była najniższa, dochodziła ona jednak u niemowląt do 8%. Dlatego należy zrozumieć, że dzisiaj cały ciężar walki z gruźlicą skierowany być musi do walki z gruźlicą dzieci i że celem najważniejszym w tej walce jest nie tylko zwalczanie istniejącej już choroby, ile raczej zapobieganie jej przez wzmoczenie odporności dzieci przede wszystkim zapomocą masowych szczepień ochronnych szczepionką B. C. G. a dalej dopiero przez podniesienie stopy życiowej rodziców, lepsze odżywianie, zapewnienie lepszych, jaśniejszych i higieniczniejszych mieszkań itp. Musimy zatem wiedzieć, że **szczepienia ochronne B. C. G. nie są niebezpieczne dla zdrowia i życia niemowlęcia i nie należy się ich obawiać, lecz należy je bezwzględnie stosować!**

W miejscu dostania się prątków gruźliczych do dróg oddechowych i ich rozmnożenia się powstaje t. zw. **ognisko pierwotne**, wielkości ziarnka prosa do wielkości orzecha, równocześnie też ulegają powiększeniu gruczoły chłonne płuc wskutek przedostania się do nich prątków z ogniska pierwotnego. Komórki tych ognisk jak i gruczołów obumierają, poczem następuje zserowacenie tych ognisk, nazwane tak z powodu podobieństwa tworzącej je masy do sera. Dalszy przebieg zmian zależy od wytworzonej odporności organizmu. Jeżeli odporność jest dostateczna, to te serowate ogniska zostają otoczone tkanką łączną i odcięta zostaje ich łączność z tkanką płucną, a zamknięte w ten sposób prątki mogą żyć w tych ogniskach całymi latami i ustrój nie wykazuje żadnych objawów chorobowych. Jeżeli zaś wytworzona odporność jest niedostateczna, wówczas ogniska serowate rozszerzają się, następuje ich rozpad i powstają t. zw. jamy płuc. Zakażenie gruźlicze może się też drogą naczyń krwionośnych, otaczających drzemiące ogniska, przedostać do innych zdrowych

tkanek i narządów, i w braku uodpornienia wywołać powstanie chorób gruźliczych jak wysiękowe zapalenie opłucnej, zapalenie otrzewnej, zapalenie opon mózgowych, gruźlicę kości i stawów itd. Walka społeczna z gruźlicą dzieli się na akcję **zapobiegawczą i leczniczą**. W rozszerzaniu się jej odgrywają dużą rolę przede wszystkim **warunki społeczne** jak zły stan odżywienia, niekorzystne warunki mieszkaniowe, niedostateczne uświadomienie społeczeństwa, **warunki pracy zawodowej** jak wykonywanie jej w niehygienicznych warunkach, w prochu, w ciemnych, źle przewietrzanych ubikacjach, młynach, szlifierniach; — **wiek**, najwięcej zagrożony jest wiek niemowlęcy i pierwsze lata życia, później lata między 15 a 30 rokiem życia; — wkońcu **zmniejszona odporność organizmu** występująca w przebiegu wyniszczających chorób zakaźnych, przy cukrzycy, w wieku pokwitania, w ciąży, u alkoholików, u osobników z odziedziczoną lub nabytą skłonnością, ułatwiającą zakażenie się gruźlicą. W naszych warunkach, w których nie mamy możliwości podniesienia stopy życiowej ludności do takiego stopnia, aby gruźlica zatraciła swój charakter społeczny, **główny nacisk kładziemy na akcję zapobiegawczą**. Ponieważ zakażenie gruźlicze najłatwiej atakuje wiek niemowlęcy, okresy wczesnego dzieciństwa i okres dojrzewania, i stanowi podstawę późniejszych zachorowań, przeto akcja zapobiegawcza musi przede wszystkim otoczyć szczególną opieką dzieci i młodzież. Do tej akcji zapobiegawczej należy zakładanie żłóbków, ochronek, przedszkoli, ogródków jordanowskich, półkolonii i kolonii letnich, dokarmianie dzieci w szkołach, fabrykach, zakładanie szkół na otwartym powietrzu itp. Wszystkie te urządzenia mają na celu wzmoczenie nieswoistej odporności osobników narażonych na zakażenie. Do dalszej akcji zapobiegawczej należy wytwarzanie uodpornienia swoistego przy pomocy szczepień ochronnych BCG. wszystkich niemowląt, w ogóle akcją tą należałoby objąć całą młodzież do 25 roku życia. Wkońcu akcja zapobiegawcza ma na celu zapobieganie czynnemu jak i biernemu zakażeniu przez odosobnianie w szpitalach i sanatoriach chorych prątkujących, aby uchronić zdrowe otoczenie chorych przed zakażeniem, lub też usuwanie ze środowiska zagrzuźliczonego osobników podatnych na zakażenie. Obok akcji zapobiegawczej ważnym działem walki z gruźlicą jest leczenie chorych zarówno ambulatoryjne w przychodniach jak i leczenie zakładowe w szpitalach i sanatoriach. Zarówno akcja zapobiegawcza jak i lecznicza muszą być ściśle ze sobą związane i nie mogą obejmować jednego tylko odłamu czy klasy społecznej, gdyż gruźlica nie zna granic, ale muszą być prowadzone jednocześnie na terenie miast i wsi. Lec-

nictwo nie zna specyficznego środka leczniczego przeciwko gruźlicy. Spokój cielesny i duchowy, higieniczny tryb życia, odpowiednio dobre odżywianie, bogate w białko i tłuszcze, skrupulatnie przeprowadzane leżakowanie przez wiele tygodni w suchych, górzystych, bez mgieł i wiatrów, dobrze nasłonecznionych okolicach — oto główne czynniki lecznicze. W leczeniu szpitalnym obok leczenia objawowego stosuje się leczenie zapomocą zakładania sztucznej odmy i leczenie chirurgiczne zapomocą zabiegu zwanego torakoplastyką. Oba sposoby polegają na unieruchomieniu schorzałego płuca i przez to szybszym gojeniu się zmian gruźliczych.

Specjalnie wielkie znaczenie kładziemy na zapobieganiu, ponieważ zakażenie gruźlicze następuje przede wszystkim w wieku dziecięcym i stanowi podstawę późniejszych zachorowań. Usunięcie na czas dzieci z otoczenia zakażonej rodziny czy domowników, możliwie najwcześniejsze umieszczanie chorych z otwartą gruźlicą w sanatoriach, uświadamianie i pouczanie chorych przez dostatecznie liczne poradnie przeciwgruźlicze stanowią wytyczne walki z gruźlicą. Sami chorzy muszą pamiętać, aby nie szerzyć zakażenia przez nieodpowiednie zachowanie się — przy kaszlu muszą dbać, aby innym w twarz nie kaszleć, płwocinę odpluwać do spluwaczek napełnionych 2% roztworem wodnym sody względnie do specjalnych spluwaczek kieszonkowych, dbać o jak największą czystość osobistą. Bieliznę chorych przed praniem należy zdezynfekować przez 2-godzinne moczenie w 2% roztworze kresolu. Podłogę należy zmiatać na mokro, aby uniknąć wzbijania się kurzu w powietrze. Aby dopiąć swego celu akcja zapobiegawcza musi objąć swymi badaniami i szczepieniami masę. Społeczeństwo musi być przygotowane do takiej zbiorowej i masowej akcji, musi być czynnie w nią wprężnięte i musi zrozumieć potrzebę ponoszenia dodatkowych ciężarów na rzecz walki z gruźlicą.

KRYSZTAŁ Sp. z o. o.

FABRYKA:

cukrów

czekolady

pomadek

pierników

marmolady

Kraków, ul. Lwowska 30 — telef. 560-04, 560-05

ZAPOMNIANE ŚRODKI LECZNICZE.

Piwo na równi ze starszym od siebie winem stanowiło przez długie wieki uznany przez oficjalną wiedzę lekarską środek leczniczy, wchodziło aż do XIX stulecia do urzędowych lekospisów, posiadało na półkach aptek osobne słoje do przechowywania z napisem „Cerevisia”. Dzisiaj o własnościach leczniczych zwłaszcza piwa zupełnie zapomniano. Od czasu do czasu zdarzy się tylko, że lekarz zaleci pacjentowi picie piwa dla celów odżywczych. Bez porównania dłużej utrzymała się natomiast wiara w wartość leczniczą piwa w medycynie ludowej zwłaszcza w krajach alpejskich. Jeszcze teraz stosuje się tam zupełną jako środek zapobiegawczy i leczniczy w katarach, chrypkach, koklusz, grypie. Zwłaszcza szeroko stosowane jest piwo jako środek na poty. Zupełnie przyrządza się następująco: $\frac{1}{2}$ litra piwa zagołowie się z cynamonem i dodaje się do wrzątku żółtko roztarte z dwoma łyżkami cukru i kilku łyżkami mleka..

Bez porównania wcześniejsze i szersze zastosowanie w leczeniu miało wino i właściwości jego jako środka wzmacniającego i pobudzającego utrzymały się aż do dnia dzisiejszego. Jego szlachetniejsze odmiany stosuje się i jako napój wzmacniający dla chorych i jako podstawę względnie dodatek do przyrządzania leków.

Piwa zwyczajne czy też o charakterze leczniczym warzono przeważnie w dawnych czasach w domu. Oprócz tego klasztory, wielkie fundacje, niejednokrotnie miasta zajmowały się warzeniem piwa na większą skalę, z czego z czasem powstały wielkie browary. W Krakowie w wiekach średnich szczególnym wzięciem cieszyło się piwo świdnickie, krakowskie, korczyńskie. Warzono wtedy to piwo, jak mówiono „z pszennej jagody”, chmielu i wody, a smakowały dobrze, sądząc z zapisków Długosza: „nie na deń lepszego nie ma do pokrzepienia ciała; jest ono nie tylko rozkoszą mieszkańców, lecz i cudzoziemców — wybornym smakiem więcej niż w innych krajach zachwyca”. Było ono przeźroczyste, barwy zielonkawej o smaku winnego kwasku. Od wieku XVII zastąpiono przy wyrobie piwa pszenicę jęczmieniem. Niektóre z piw np. krakowskie dwurażne, a zwłaszcza grodziskie

uchodziło za lecznicze. W XVIII wieku wchodzi coraz więcej w użycie piwo czeskie zwyczajne oraz piwo angielskie (porter), które wypierają piwa krajowe. Jedyny wyjątek stanowiło piwo grodziskie eksportowane nawet na zachód, które po dawnemu cieszyło się wzięciem jako lecznicze. Píše o nim Kitowicz w „Opisie obyczajów” z 1883 r. następująco: „jest to piwo cienkie i smaczkowite, głowy nie zawracające, doktorowie we wszystkich chorobach, w których zabraniają wszelkich trunków pacjentowi, grodziskie piwo pić pozwalają, owszem w pewnych chorobach pić je każą”. A w Historii Naturalnej X. Ładowskiego z 1804 r. czytamy „piwo jest bardzo zdrowym napojem i lubo wino gędszej żywi, piwo jednak mocniej... Owszem powna jest z doświadczenia, że wino bardziej zdrowie psuje niż piwo, zwłaszcza w tych krajach gdzie piją piwo nie podlegają często podagrze ani chraprze, niżeli w innych”.

Główną cechą średniowiecznych piw leczniczych było silne przyprawianie ich korzeniami, dla uchronienia przed skwaśnieniem dodawano obficie różnych aromatycznych gorzkich ziół jak piołunu itp. Znałe więc były piwa: rozmarynowe, któremu przypisywano właściwości wzmacniające serce, mózg i skuteczne przeciw melancholii; czosnkowe skuteczne przeciw kolce, cierpieniom piersi i wątroby; lawendowe wzmacniające skórę, kręgosłup i nerwy. Na katar żołądka i rany zewnętrzne skuteczne były według ówczesnych lekarzy piwa cynamonowe. Niektóre z tych piw rzeczywiście miały działanie lecznicze, gdy zważywszy, że t. zw. piwo przeciwschorbutowe zawierało wyciągi z świeżych pomarańczy, chrzanu itp. a więc zawierało witaminy znajdujące się obficie w soku pomarańczowym i chrzanie.

Obecnie znajdują się na rynku piwa lecznicze o wartościach odżywczych, zawierające słaby procent alkoholu, bogate natomiast w ekstrakt słodowy. Są to wszystko piwa dietetyczne. Wszelako czasy dawnych, silnie aromatycznych, przeważnie bardzo gorzkich, drastycznie działających piw korzennych i ziołowych należą bezpowrotnie do przeszłości.

Wytwórnia win, miodów pitnych i soków owocowych

Z. ŁOSSOWSKA i J. MARNIK

Kraków, ulica Św. Gertrudy 12. Telefon 562-14

NOWY ŚRODEK OWADOBÓJCZY D.D.T. W ZWALCZANIU TYFUSU PLAMISTEGO I MALARII

Środek ten, którego nazwa chemiczna brzmi dichloro-diphenyl-trichloroetan, a nazwa użytkowa D.D.T. powstała jako skrót z pierwszych liter powyższej, nie jest właściwie środkiem nowym, gdyż syntezy jego dokonano w r. 1874, lecz dopiero w 1940 r. badania p. Müllera w Szwajcarii, a zwłaszcza badaczy amerykańskich wykazały nadzwyczajną jego moc owadobójczą i dowiodły jego wyższości nad innymi, dawniej znanymi, podobnymi substancjami. Jest on substancją bezbarwną i pozbawioną zapachu, prawie nierozpuszczalną w wodzie a rozpuszczalną w naftie, olejach roślinnych i w większości rozpuszczalników organicznych. Nie odpycha owadów i nie zabija ich niezwłocznie — śmierć następuje po kilku minutach albo nawet po kilku godzinach. Często tego środka są wchłaniane przez narządy dotykowe, umieszczone na końcach czulek i zaczepiają się na ośrodkach nerwowych owada, skutkiem czego owad wkrótce zaczyna pociągać nóżkami, zjawiają się drżenia i drgawki, które kończą się ściercią, często owad próbuje uciec i zdycha gdzie indziej. Stosowany jest w postaci proszku, w którym związek ten zmieszany jest z jakimś proszkiem obojętnym np. talkiem czy krzemianem glinu w rozmaitym stosunku, przeważnie 10% DDT i 90% substancji obojętnej, a przeznaczony jest do odwszawiania, i w postaci rozczynów, które bywają używane do pokrywania powierzchni wodnych w walce przeciwko komarom i do pokrywania ścian mieszkań w celu niszczenia dorosłych komarów, much i pluskiew. Ponadto używa się takich rozczynów w rozpylaniach przeciw wszom ciała i świerzbie, przeciw wszom łonowym i głowowym, do impregnowania odzieży i bielizny przeciwko wszom, do rozpylania przeciwko komarom przy pomocy samolotów. Najważniejszą właściwością DDT jest to, że nie działa trująco na człowieka ani nie powoduje żadnego podrażnienia skóry — dlatego osobnik odwszawiany nie ponosi żadnego ryzyka zatrucia, jak tego dowodzi brak wypadków wśród milionów ludzi, którzy używali tego środka. W walce przeciwko wszom okazał się w zupełności skutecznym, jakkolwiek nie ma własności zabijania ja-

jeczek, jednorazowe jego zastosowanie może wystarczyć do wy-
korzenia pasożytów, biorąc pod uwagę, że okres składania
jajeczek wszy trwa krócej niż dwa tygodnie, a nigdy dłużej niż
3 tygodnie. Odwyszawianie **praktycznie odbywa się przez impreg-**
nowanie odzienia spodniego zapomocą rozczynu, a ochrona za-
pewniona przez takie odzienie trwa od 6 do 8 tygodni pod wa-
runkiem, że nie będzie ono prane więcej niż raz na tydzień.
Trwały skutek impregnacji tkanin tłumaczy się przez nierozpusz-
czalność kryształów DDT w wodzie i ich mocne przystawanie do
włókien tkaniny. Noszenie takiej odzieży nie powoduje zapale-
nia skóry. Prościej jest **impregnowanie odzienia**
proszkiem 10% przy pomocy rozpylacza, można go stosować
szybko na setkach osób, nie wymaga żadnego specjalnego urzą-
dzenia, nie wymaga oddzielania osobników już opylonych od
jeszcze nieopylonych i może być wszędzie przeprowadzone. W
ten sposób, opierając się na dotychczasowych masowych doświad-
czeniach minionej wojny stwierdzić należy, że w preparacie DDT
znaleźliśmy tani i niezawodny środek w zwalczaniu wszy, a tym-
samym najlepszy środek do zapobiegania i tłumienia duru pla-
mistego. Odpada uciążliwe i kosztowne dezynsekwowanie dawniej-
szymi sposobami, bez kąpieli ludzi zawieszonych, bez strzyżenia
ich i bez poddawania ich ubrań wysokiej temperaturze. Skutecz-
ność działania DDT została wykazaną najlepiej w czasie niedaw-
nej epidemii duru plamistego w Neapolu, która została szybko
stłumiona przez opylenie całej ludności tym środkiem, podczas
gdy szczepienie szczepionką przeprowadzono jedynie wśród per-
sonelu lekarskiego i pielęgniarskiego. U nas też dzięki stosowaniu
DDT uniknięto szczęśliwie powojennej epidemii duru plamistego,
gdy w r. 1919 zanotowana 219.088 wypadków, to w 1945 r.
mieliśmy tylko 15.808 przypadków duru plamistego. DDT zna-
lazł też szerokie pole stosowania w niszczeniu komarów dorosłych
i jego poczwerek będących rozsądnikami malarii (zimnicy). Za-
stosowanie jego jako czynnika tępiącego komary i poczwarki,
zostało niedawno zbadane przez służbę zdrowia Armii i Mary-
narki, i Departament Rolnictwa Stanów Zjednoczonych Ameryki
Półn. Badania te potwierdziły wyższość tego przetworu nad in-
nymi, używanymi dawniej podczas kampanii przeciwwimniczych
i doprowadziły do opisanie nowych metod, bardziej oszczędnych
w zastosowaniu głównie do obszernych terytoriów. Przetwory
DDT są zatem stosowane wewnątrz lokalów mieszkaniowych w
celu niszczenia dorosłych owadów i na wolnym powietrzu w celu
niszczenia jednorazowego i dorosłych owadów i ich poczwerek.
Metoda stawia sobie za cel uczynienia wnętrza mieszkań wolnych

od komarów, które giną po siadaniu na murach uprzednio impregnowanych zapomocą DDT. Łatwo zrozumieć doniosłość takiej metody w okolicy, gdzie zimnica panuje endemicznie. Skuteczność trwała jednego stosowania oblicza się na 20 tygodni w mieszkaniach niezajętych. W mieszkaniach zajętych trwanie skuteczności jest krótsze, 8—10 tygodni, na skutek wpływu powierzchni, nie objętych stosowaniem roztworu (meble, łóżka itp.), które należałoby równie opylić. — W okolicach północnych Stanów Zjednoczonych jedno zastosowanie DDT wystarczyło na rok, w okolicach południowych, gdzie sezon zimnicy trwa dłużej, zaleca się stosowanie takiej operacji dwa razy w ciągu roku. — Stosowanie DDT na obszernych powierzchniach, na których rozwijają się poczwarki komarów, przenoszących zimnicę, ma tę zaletę, iż jest bardzo oszczędne. Stosowanie w tym celu roztworów DDT wykonuje się za pomocą specjalnych rozpylaczy na ograniczonych terytoriach. Dla stosowania ich na obszernych powierzchniach używa się samolotów z automatycznymi rozpylaczami. Jest jednak rzeczą oczywistą, że fakt pokrywania obszernej powierzchni tym środkiem stanowi ryzyko nie tylko zabijania szkodliwych owadów, ale również niszczenia pożytecznych, skąd powstaje ważne pytanie, czy używanie w ten sposób DDT nie daje ryzyka uczynienia bezpłodnymi drzew i roślin zbożowych. — DDT ma też zastosowanie w tępieniu pcheł, pluskiew a zwłaszcza much, dalej kleszczy, karaluchów, mrówek i termitów, w końcu stosuje się go też w leczeniu świerzba. — Tak odkrycie DDT oddaje do dyspozycji medycyny, weterynarii i rolnictwa środek, który łączy potężne działanie owadobójcze z praktycznie całkowitą nieszkodliwością dla człowieka.

OPONY SAMOCHODOWE ciężarowe **STOMIL**
 Pasy klinowe, napędowe
BATERIE do latarek i anodowe **DAIMON**

wylączna sprzedaż

LATARKI — ŻARÓWKI

JÓZEF KOSSIN

Kraków, ulica Batorego 15a — Telefon Nr 547-99.

Prowincja za zaliczeniem.

CHOROBY ZAWODOWE

Mianem chorób zawodowych określamy cały szereg chorób względnie objawów chorobowych, które powstają wskutek różnych szkodliwych czynników działających w czasie wykonywania pracy w określonym zawodzie, bez względu na to czy to szkodliwe działanie wywołuje chorobę, czy też tylko zmniejsza odporność danego pracownika np. przeciwko gruźlicy. W najnowszych ustawodawstwach społecznych choroby zawodowe są stawiane na równi z chorobami związanymi z nieszczęśliwymi wypadkami przy pracy. Nieszczęśliwe wypadki w czasie pracy w kopalniach, fabrykach czy warsztatach dotyczą zwykle uszkodzeń, które powstały nagle z przyczyny nieuwagi danego pracownika lub też dzięki nienależytemu przestrzeganiu bezpieczeństwa pracy przez zarządy zakładów pracy. — Choroby zatruc zawodowych przedstawiają daleko większe niebezpieczeństwo społeczne, gdyż zagrażają niepostrzeżenie nie tylko pojedynczemu pracownikowi, ale większej ich ilości, zgrupowanej w pewnym dziale produkcji fabrycznej. Zdarza się więc, że niedługo pracujący w takim dziale robotnik czuje się początkowo nieswój, cierpi na bóle głowy, ogólne znużenie i zniechęcenie, po pewnym jednak czasie wszystkie te nieznaczne stosunkowo dolegliwości ustępują wskutek przystosowania się organizmu do nowych warunków. Tymczasem przyczyna tych pierwszych zaburzeń istnieje i działa dalej, prowadząc wskutek gromadzenia się w ustroju coraz większej ilości trucizny do wystąpienia poważniejszych objawów zatrucia. Truciznami tymi mogą być gazy, ciecze względnie ich pary, i ciała stałe, które przedostają się do organizmu głównie przez drogi oddechowe, przewód pokarmowy lub skórę.

Do najczęstszych zatruc zawodowych należą **zatrucia ołowiem** lub jego związkami. Narażeni na nie są robotnicy hut, w których wytapia się ołów z rud, fabryk produkujących rury, blachy ołowiane, drukarze pracujący zwłaszcza przy linotypach, malarze i lakiernicy, w ogóle ci wszyscy, którzy mają do czynienia z wytwarzaniem rzeczy zawierających bądźto ołów metaliczny bądźto jego tlenki lub sole. Zatrucia nim powstają przez przewlekłe, codzienne przedostawanie się ołowiu drogą doustną lub oddechową. Przy doustnym dostawianiu się 1—2 mg ołowiu do organizmu, zatrucie

chroniczne może wystąpić po latach, zaś przy 10 mg już po paru tygodniach. Ołów dostający się przez drogi oddechowe działa już w mniejszej dawce, ponieważ przez płuca dostaje się zaraz do krwiobiegu, a płuca połowę pobranego ołowiu pochłaniają. — Ołów dostający się przez przewód pokarmowy musi przedtem przejść przez zaporę wątroby, aby dostać się do krwi i narządów. Zatrucie ołowiem przez skórę nie mają większego znaczenia. Pobrany ołów zostaje rozdzielony w ustroju w ten sposób, że część zostaje w krwiobiegu, a część zostaje zmagazynowana w narządach zwłaszcza w kościach. W wielkiej części pobrany ołów zostaje wydalony przez przewód żółdkowo-jelitowy, nerki i częściowo przez skórę. Ciężkość zatrucia zależy od ilości ołowiu jaka się przedostała do tkanki nerwowej i ją uszkadza. — Objawy zatrucia ołowiem są następujące: ołowiane zabarwienie skóry, szaro-niebieskawe zabarwienie dziąseł, kolki jelitowe z zaparciem stolca, objawy ze strony centralnego i obwodowego systemu nerwowego w postaci drgawek epileptycznych, porażeń mięśni, przemijającej utraty wzroku, objawów przewlekłych jak drżenie mięśni twarzy i palców, bezsenność, ból głowy. Zatrucie ołowiem powoduje też uszkodzenie wątroby i nerek. Przebieg zatrucia przedstawia się najczęściej tak, że po tygodniach lub latach przedostawania się ołowiu do ustroju czy to w czasie pracy zawodowej czy to przez przyjmowanie pokarmów zawierających ołów, zwłaszcza przez picie wody zawierającej ołów z rur, chory staje się bladym, niedokrwistym, dostaje zaparcia stolców połączonego z bólami brzucha, przechodzącymi w końcu w powtarzającą się kolkę ołowicową. Po kilku takich atakach kolki przychodzą porażenia mięśni najpierw palców i rąk, które po zaprzestaniu pracy w danym zawodzie i leczeniu w najbliższych latach mogą ustąpić. — Ważnym jest, że zatrucie ołowiem może wystąpić nie tylko wskutek pracy zawodowej, ale też wskutek spożywania pokarmów, przechowywanych w ołowianych naczyniach, i picia wody zawierającej ołów z rur doprowadzających.

Do rzadkich zatruc należy **zatrucie fosforem** spotykane w odlewniach metali, z domieszką fosforu, przy fabrykacji trucizny na szczury itp. Przewlekłe zatrucie nim przychodzi wskutek wdechiwania — głównym objawem są schorzenia szczęk, prowadzące nawet do zgorzeli.

Dużą ilość zatruc powoduje **rtęć i jej związki** często stosowane w przemyśle przy fabrykacji termometrów, barometrów, lamp kwarcowych, akumulatorów, luster, przy posrebrzaniu i pozłacaniu, przy bajcowaniu filców na kapelusze, w przemyśle chemicznym i farmaceutycznym. — W postaci ostrego zatrucia zdarza się w przemyśle rękodzielniczym wskutek nagłego wdechiwania par

rtęci np. przy stłuczeniu naczynia z rtęcią. Chroniczne zatrucia powstają przez wdychanie małych ilości rtęci w postaci pary do płuc i cechuje je stan zapalny dziąseł, zaburzenia nerwowo-psychiczne jak drżenie palców przechodzące później w skurcze, psychiczne podniecenie, upośledzenie pamięci, intelektu itp.

Duże zastosowanie ma w przemyśle **arsen i jego połączenia**, stąd też duża sposobność do zatrucia arsenem u pracowników zajętych w przemyśle garbarskim, chemicznym, bawelniano-drukarskim, przy fabrykacji farb, przy tępieniu robactwa. Objawy przewlekłego zatrucia występują przeważnie wskutek wdychania pyłu zawierającego arsen, także może wystąpić wskutek przebywania w pokoju wylepionym zielonymi tapetami, zawierającymi arsen. Obok występujących na początku zaburzeń żołądkowo-jelitowych pojawiają się później objawy zapalne spojówek, błon śluzowych, nosa i oskrzeli, stany zapalne skóry, zaburzenia systemu nerwowego centralnego i nerwów obwodowych jak osłabienia i porażenia mięśni, zwłaszcza charakterystyczne dla arsenu porażenie mięśni wyprostnych nóg i podudzi. Śmierć następuje wśród objawów ogólnego wycieńczenia wskutek porażenia serca i oddechania.

Zatrucia chroniczne **manganem** zdarzają się u robotników hut stali manganowej i w zakładach jej obróbki — są jednak bardzo rzadkie, a powstają skutkiem przedostania się manganu w postaci proszku lub par przez płuca do organizmu. Charakterystycznym dla tego zatrucia są skurcze mięśni kończyn dolnych.

Zatrucia parami **benzolu** C_6H_6 i jego związków pokrewnych jak ksyloł, toluol, stosowanych szeroko w fabrykach środków wybuchowych, gumy, farb drukarskich, lakierów, w przemyśle tłuszczowym, sztucznego jedwabiu i kauczuku itp. objawiają się w stadium ostrego zatrucia silnym pobudzeniem do wymiotów, zamroczeniem, sennością, w końcu utratą przytomności. Chroniczne zatrucia charakteryzują się wybroczynami krwawymi w skórze, skłonnością do krwawień z błon śluzowych i narządów wewnętrznych oraz zmniejszeniem się ilości krwinek białych. Zatrucia te są częste i powstają przez wdychanie par benzolu względnie jego związków przez płuca lub przedostawanie się ich przez skórę.

Zatrucia związkami **azotowymi** (nitro i amidozwiązki) jak nitrobenzol, dinitrotoluol, anilina, diamina itp. powodują zmiany we krwi wiążąc hemoglobinę w związek zwany methemoglobina, wskutek czego ustrój zostaje pozbawiony tlenu, przychodzi do duszności i sinicy. Cięższe zatrucia prowadzą do utraty przytomności połączonej ze skurczami mięśniowymi. Chroniczne zatrucia prowadzą do ciężkiej niedokrwistości, żółtaczki, — wystąpić też mo-

gą zaburzenia psychiczne. Zatruciom tym podlegają pracujący w przemyśle chemicznym, sztucznych nawozów, materiałów wybuchowych.

W fabrykach sztucznego jedwabiu zdarzają się często zatrucia dwusiarczkiem węgla CS_2 — one też zanieczyszczają nim w promieniu kilku kilometrów powietrze atmosferyczne. Dwusiarek węgla jest rozpuszczalnikiem tłuszczu, jodu, fosforu, siarki, kauczuku itp. i jako taki jest szeroko stosowany w przemyśle. Ostre zatrucia są stosunkowo rzadkie, obraz jego przypomina narkozę. Przewlekłe zatrucia objawiają się bólami w skroniach, widzeniem jakby przez mgłę, zawrotami głowy, nudnością, zaparciami stolca, zapaleniem spojówek, błon śluzowych nosa, nieżytem oskrzeli, bólami żołądka. Dołączają się do tego porażenia i zapalenia nerwów obwodowych, zaburzenia psychiczne.

Gazem wybitnie trującym jest siarkowodór H_2S , występujący w gazie świetlnym, w gazach kłocznych i jako produkt uboczny przy fabrykacji ultramaryny. Wstrętnym zapachem zdradza swoją obecność, stąd zatrucia nim są rzadkie. Pierwszymi objawami są pobudzenie do kaszlu, zapalenie spojówek, ślinotok, uczucie ucisku w klatce piersiowej. Chroniczne zatrucie objawia się głównie bólami głowy, zaburzeniami przewodu pokarmowego, ogólnym osłabieniem, spadkiem wagi ciała i niedokrwistością.

Wśród zatruc gazami główną jednak rolę odgrywają zatrucia tlenkiem węgla CO , który wydziela się wszędzie tam, gdzie ma miejsce spalanie się ciała przy dostępie za małej ilości tlenu. Jest on gazem bezwonny, bez smaku a bardzo trującym, — zawiera go gaz świetlny, gaz generatorowy, gazy spalinowe wydobywające się przy pracy silników spalinowych, czad z pieca, gaz z pieców hutniczych. Dlatego najczęstsze zatrucia nim występują w przemyśle hutniczym, w koksowniach, w pobliżu generatorów, w garażach samochodowych o słabej wentylacji i w samochodach. Powszechnie znana jest choroba limuzynowa, której ulegają szoferzy w krytych samochodach, polegająca właśnie na zaczadzeniu gazami spalinowymi z motoru. Trujące działanie tlenku węgla polega na 200 razy większej zdolności łączenia się go z hemoglobina krwi niż tlenu, przez co uniemożliwiony zostaje normalny dopływ tlenu do ustroju. Gdy około 70% hemoglobiny zostanie związanej z tlenkiem węgla — następuje śmierć. Objawy zatrucia występują przy zawartości 0,15 do 0,2% CO w powietrzu, zaś 0,5% CO w powietrzu powoduje śmierć w przeciągu 5—10 minut. Pierwsze objawy zatrucia występują w postaci bólów i zawrotów głowy, nudności, pieczenia oczu, pobudzenia do kaszlu, w końcu

wymiotów i częściowej utraty przytomności, a nawet porażeń. W następstwie mogą też wystąpić zaburzenia psychiczne jak stany przygnębienia, lękowe. Śmierć następuje wskutek porażenia ośrodka oddechowego. — Leczenie polega na usunięciu chorego z atmosfery CO, stosowania sztucznego oddechania mieszkanką tlenu z bezwodnikiem węglowym CO².

— Do najniebezpieczniejszych i prawie nie do uratowania należą zatrucia związkami cjanowymi np. cjanowodorem HCN, stosowanym do dezynfekcji i cjankiem sodu, stosowanym w pastach do czyszczenia metali. Przypadki tych zatruc były nawet dość częste w Ameryce w restauracjach, gdzie do czyszczenia nakryć stołowych używano właśnie takich past. Ratunek polega przede wszystkim na stosowaniu sztucznego oddechu.

Do chorób zawodowych należą choroby spowodowane ciałami promieniotwórczymi i promieniami Roentgena, na jakie narażeni, pracownicy instytutów radowych, kopalń rudy radowej, — dalej rak skóry i zmiany skórne usposabiające do powstania raka u robotników mających styczność ze smolą, terem, sadzą, parafiną itp. ciałami. — Tutaj też należą choroby kości, mięśni i stawów powstające wskutek mechanicznych wstrząsów u robotników pracujących przy pomocy aparatów ze sprzężonym powietrzem. tzw. choroba kesonowa nurków, powstająca na skutek przebywania i pracy pod zwiększonym ciśnieniem powietrza, wreszcie choroby płuc zwane pylicą lub krzemicą, na które narażeni są kamieniarze, szlifierzy, górnicy pracujący w pylu, który osiadając w drogach oddechowych sprzyja zapadaniu na gruźlicę.

Specjalne nowsze ustawodawstwa w tej dziedzinie pracy, nadzór nad bezpieczeństwem pracy, stała opieka lekarska jak i uświadomienie pracowników o grożących niebezpieczeństwach mimo coraz większego uprzemysłowienia pozwolą zmniejszyć ilość schorzeń zawodowych.

FABRYKA PUDEŁEK TEKSTUROWYCH

pod zarządem państwowym

KRAKÓW, UL. STOLARSKA 7. TELEFON 541-49

SKUP PIERZA I PUCHU

wszelkiego rodzaju — płaci najwyższe ceny

„LES PLUMES DE POLOGNE”

KRAKÓW, ul. Wielopole 22, m. 1. — Telef. 574-82

JEDNORAZOWA DAWKA HUMORU

Z gabinetów lekarzy

Doktorze — cierpię wprost nie do wytrzymania, uderzenia krwi do głowy. Z jakiej przyczyny? — Jest to całkiem jasne — prawo natury, dążenie do zapelnienia próżni.

*

Panie, stale Pan pyta o to samo, już przed 2 laty powiedziałem przecież Panu, że nie wolno używać alkoholu. — Myślałem, panie doktorze, że medycyna od tego czasu poczyniła już jakieś postępy.

*

Przed udaniem się na spoczynek musi Pani zjeść zawsze pożywną kolację. — Ależ, panie doktorze, przecież kazał mi pan poprzednim razem chodzić spać na czczo. — Proszę pani od tego czasu medycyna zrobiła takie postępy!

*

W której okolicy odczuł pan najpierw boleści? — Na dworcu kolejowym.

*

Doktorze, czy tylko wytrzymam tę operację? — Napewno, inaczej wziąłbym honorarium z góry.

*

Obywatel ma zapalenie śledziony! — Wie doktor, że to możliwe — ostatnio moja żona karmiła mię tylko przydzielowymi śledziami.

*

Dwie szklanki soku pomarańczowego z darów UNRRA przez sześć dni — to dieta dla pani. — Rozumiem, ale czy przed czy po jedzeniu?

*

Doktorze, czy piklingi są zdrowe? — Myślę, że tak — w każdym razie żaden z nich się jeszcze u mnie nie leczył.

Doktorze, co mam dać mężowi, aby nie mówił przez sen? —
Proszę pozwolić mu czasem odezwać się w ciągu dnia.

Jaki jest pański zawód? — Jestem pierwszym amantem. —
W tym wypadku mogę pana zapewnić, że nie był pan pierwszym
amantem. — (Z wizyty u wenerologa).

Czy wiecie, że...

...Sokrates powiedział, że lekarze mają wyjątkowe szczęście,
bo słońce opromienia ich powodzenie, a ziemia przykrywa ich
błędy.

...według Herodota u starożytnych Egipcjan istniała już ścisła
specjalizacja lekarzy, przyczem każdy obierał sobie jeden narząd,
n. p. rękę, oko, zęby.

...przysłowie albańskie powiada, że żołądek pełen lekarstw
i koszula latana długo nie wytrzymają.

...chininę nazywano niegdyś w Polsce proszkiem jezuickim dla-
tego, bo apteki jezuickie, mające stosunki z zamorskimi misjami,
środek ten u nas rozpowszechniały.

...niegdyś w Polsce apteki sprzedawały również pierniki
i wódkę.

...każda choroba ma głęboki szacunek przed stanowczym po-
wiedzeniem „nie mam czasu na chorowanie“, tylko tam choroba
się usadawia, gdzie chętnie zostaje przyjęta, pielęgnowana
i czczona.

...śmiertelność wśród lekarzy skutkiem chorób serca jest dwu-
krotnie większa, niż w innych zawodach — stosunek wynosi
40% i 23%.

...jedyną rzeczą jaką w tych ciężkich czasach jeszcze można
w sposób uczciwy nabyć — to są bakterie zakaźne.

...general Baden Powell powiedział: Śmieć się! Człowiek
z uśmiechem zwycięża!

SPIS APTEK W KRAKOWIE

tel.

Apteka Bronowicka	Al. Wyspiańskiego 4	576-81
„ Warszawska	Al. 29 Listopada 17	539-66
„ pod św. Hubertem	Dietla 41	586-05
„ „ Aniołem	Dietla 76	593-86
„ „ Złotym Lwem	Długa 4	540-31
„ „ Temidą	Długa 66	591-56
„ Żyborskiego	Długa 80	505-90
„ pod Gwiazdą	Floriańska 15	590-18
„ „ Eskulapem	Gertrudy 1	507-65
„ „ św. Anną	Główna 334, Borek Fał.	536-83
„ „ Złotym Słoniem	Grodzka 17	591-39
„ „ św. Kingą	Grzegórzecka 9	541-35
„ „ Król, Jadwigą	Karmelicka 9	578-93
„ „ Opatrznością	Karmelicka 23	594-54
„ „ Hygeą	Kalwaryjska 27	557-19
„ Mariańska	Kazimierza W. 78	568-92
„ pod Aniołem Stróżem	Kościuszki 18	593-43
„ „ Złotym Orłem	Krakowska 9	539-46
„ „ Murzynami	Krakowska 19	551-80
„ Szpitala św. Łazarza	Kopernika 17	546-07
„ pod Matką Boską	Krowoderska 74	538-19
„ Czternasta	Lubicz 7	568-98
„ Michałika	Łobzowska 20	
„ Wojtowicza	Madalińskiego 7	
„ pod Barankiem	Mikołajska 4	581-31
„ Liśkiewicza	Mogilska 16	554-33
„ przy Parku Krakowskim	Pl. Inwalidów 7	580-24
„ Lindnera	Pl. Matejki 2	541-80
„ pod Orłem	Pl. Zgody 18	596-91
„ „ Złotą Głową	Rynek Główny 13	549-75
„ „ Koroną	Rynek Główny 22	507-82
„ „ Słońcem	Rynek Główny 43	576-37
„ „ Białym Orłem	Rynek Główny 45	
„ „ Opatrzni, Matuli	Rynek Podgórski 15	548-62
„ Podgórska Łuczki	Rynek Podgórski 9	540-99
„ pod Trzema Gwiazd.	Rakowicka 12	555-57
„ „ Trzema Koronami	Retoryka 1	507-50
„ św. Teresy	Senatorska 5	501-26
„ Bankego	Starowiślna 77	595-92
„ Marcisiewicza	Stradomska 2	575-70
„ pod Złotym Tygrysem	Szczepańska 1	592-93
„ Boż. Miłosierdza	Zwierzyniecka 7	558-24
„ pod Białym Orłem	Prokocim	

SPIS LEKARZY MIEJSKICH DZIELNICOWYCH W KRAKOWIE

	urzęduje	w godz.	mieszka
Okręg I.	D. Godlewski Wacław	Plac św. Ducha	10—12 Sereno-Fenna 10
Okręg II. A	Dr Sikorski Stanisław	Skawińska 8	10—12 św. Gertrudy 17
Okręg II. B	Dr Zabiński Robert	Skawińska 8	10—12 Szewska 22
Okręg III. A	Dr Żurowski Ludwik	Smoleńsk 33	10—12 Łobzowska 4
Okręg IV.	Dr. Baranowski Włodzimierz	Lubelska 21	10—12 Kościuszki 52A
Okręg V. B	Dr Marcinkowski Włodzimierz	Rakowicka 1	10—12 Straszewskiego 24
Okręg VI. A	Dr Kruczek Szczepan	Rynek Podg. 1A	10—12 Bracka 6
Okręg VI. B	Dr Polek Aleksander	Madalińskiego 10	10—12 Skwerowa 42
Okręg VII.	Dr Matoga Władysław	Tetmajera 1	10—12 Dworska 154, Bronowice W.
Okręg VIII.	Dr Nowosielski Włodzimierz	Piłsudskiego 42, Prądnik Czerw.	10—12 Wiśniowa 10A
Okręg IX.	Dr Kuryło Eustachy	Piłsudskiego 98, Wola Duchacka	10—12 Topolowa 34
Okręg X.	Dr Czekał Ludwik	Główna 174, Borek Fałęcki	10—12 Wybickiego 70

SPIS LEKARZY

praktykujących w Krakowie

Abend Józef	Orzeszkowej 5
Adamczyk Józef	Limanowskiego 19
Adamek Witold	Sobieskiego 24
Adwentowski Jan	Al. 29 Listopada 75
Adlewski Karol	Kalwaryjska 6
Aleksandrowicz Julian	Pańska 4 tel. 552-13
Ameisen Aleksander	Al. Mickiewicza 22
Anzelm Oskar, nacz. Wydz. Zdrowia Woj. Krak.	Łobzowska 43 tel. 551-01
Aptowicz Tadeusz	Al. Mickiewicza 55
Arend Rudolf	Syrokomla 26
Auber Leon	Kujawska 24 tel. 542-33
Baczak Halina	św. Sebastiana 7
Badmajeff Włodzimierz	Urzędnicza 12
Baranowska Zofia	Kościuszki 52A
Baranowski Włodzimierz, lek. miejski	Kościuszki 52A tel. 566-71
Barnaś Alojzy	św. Tomasza 18
Barkowski Juliusz	Wyrwińskiego 6
Barta Karol	Długa 62
Bartowa Anna	Długa 62
Bartel Stanisław	Mogilska 13
Batko Józef	Siemiradzkiego 5
Beaupré Jadwiga	Sobieskiego 5 tel. 580-36
Bellert Józef, dyr. Szp. św. Ła- zarza	Prażmowskiego 35 tel. 562-74
Bereza Natalia	Kopernika 26.
Bernadzikowski Władysław	Długa 60
Biberstein Aleksander	Warnieńczyka 3 tel. 575-59
Bialek Stanisław	Lubiec 27 tel. 595-22
Bielas Aleksander	Wielopole 22

- Bielawski Jan
 Bieniasz Jan
 Bieliński Edward
 Bilek Mieczysław
 Bławat Franciszek
 Bochenek Michał
 Boczar Kazimierz
 Boczar Stanisław
 Bodzenta Adolf
 Bogusz Józef
 Bogucka Henryka
 Bohosiewicz Teodor
 Bojanowicz Kazimierz
 Bornstein Bernard
 Brand Henryk
 Brodacki Roman
 Brodowski Władysław
 Browiński Józef
 Bryniarski Władysław
 Brzeziński Eugeniusz, prof. neurol.
 Brzycki Michał
 Budzyński Kazimierz, lek. miej-
 ski
 Bugaj Józef
 Bujak Władysław, prof. ch. dzie-
 cięcych
 Bulanda Bogusław
 Buraczewski Stefan
 Buraczewska Leokadia
 Buraczewska Sabina
 Buzek Maria
 Byrdy Maria

 Capińska Krystyna
 Capiński Zbigniew
 Cetnarowicz Jan
 Chalfon Aleksander
 Chłopiński Władysław
 Chmielarczyk Władysław
 Choczaj Tadeusz
 Chodorowski Erazm
 Cholewa Leon
 Chomiczowa Jarosława

 Piłsudskiego 7
 Starowiślna 45
 Juliusza Lea 4 tel. 585-66
 Syrokomli 3
 Starowiślna 29
 Bieżanów, Kolonia
 św. Jana 11 tel. 560-86
 Kochanowskiego 24
 Józefa 14
 Starowiślna 43 tel. 536-68
 Piłsudskiego 30
 Szopena 12
 Bosacka 6B
 Długa 18
 Wygody 6B
 Bieżanów, Kolonia 457
 Karmelicka 14
 Odrowąża 32
 Miodowa 24 tel. 570-00
 Biskupia 7 tel. 551-09
 Król. Jadwigi 29 tel. 500-57

 Br. Dudzińskich 4
 Pańska 10

 Długa 58
 Potockiego 9 tel. 592-24
 św. Łazarza Boczna 12
 św. Łazarza Boczna 12
 Lelewela 15
 Dietla 113
 Siemiradzkiego 35

 Jagiellońska 9 tel. 536-31
 Jagiellońska 9
 Kopernika 15
 R. Kleparski 13 tel. 537-75
 Krupnicza 5 tel. 596-57
 Lenartowicza 9 tel. 535-45
 Sarego 19
 Garncarska 16
 Czarnowiejska 50B
 Król. Jadwigi 32B

Chuderski Franciszek
 Ciubra Klaudiusz
 Chrzanowski Ignacy
 Chudoba Antoni
 Chudyk Julian
 Chudykowa Helena
 Chudzicki Jan
 Chutkowski Tadeusz
 Chwalibogowska Alina
 Chwalibogowski Artur, doc. ch.
 dziecięcych
 Ciećkiewicz Marian, lek. nac.
 Ub. Sp.
 Cikowski Stanisław
 Cisek Adam
 Cywa Grzegorz
 Czadowski Edmund
 Czaplicki Zdzisław
 Czapliński Zbigniew
 Czapnicki Henryk
 Czarniecki Feliks
 Czech Karol
 Czekał Ludwik
 Czernik Rudolf
 Czerwińska Helena
 Czesnowska Jadwiga
 Czyżowski Bolesław
 Czyżowski Władysław
 Cwynar Stanisław

Dallet-Plucińska Zofia
 Diamant-Zaleski Zygfryd
 Doening Tadeusz
 Donhaiser Maria
 Lorawski Jan
 Dormicki Eryk
 Drozdowski Jerzy
 Druszkowska Krystyna
 Dumania Stanisław
 Dynowski Andrzej
 Dziadykowa Jadwiga
 Dzioba Andrzej

Wenecja 7
 Grottgera 24
 Karmelicka 33 tel. 546-64
 Starowiślna 18
 Wiślna 9 tel. 507-71
 Wiślna 9 tel. 507-71
 Lwowska 25
 Rynek Gł. 7
 Michałowskiego 1

Michałowskiego 1

Pijarska 15 tel. 501-72
 Łobzowska 16 tel. 536-50
 Wrocławska 11A tel. 563-32
 Mogilska 59
 Radziwiłłowska 8B tel. 566-54
 Sławkowska 4
 św. Gertrudy 2 tel. 570-10
 Floriańska 8 tel. 557-50
 Ks. Józefa 49
 Słoneczna 10
 18 Stycznia 70
 Strzelecka 17 tel. 567-32
 Dietla 111
 Kościuszki 48
 Pędzichów 9
 Pędzichów 9
 Kobierzyn

Zyblikiewicza 17
 Dunajewskiego 7
 Zyblikiewicza 14 tel. 555-45
 Kazimierza W. 89
 Sobieskiego 3
 Zielona 9 tel. 581-39
 Potockiego 5 tel. 536-92
 Bożego Miłosierdzia 4
 Blich 4
 Kazimierza W. 108
 Juliusza Lea 15A
 Asnyka 3 tel. 598-00

Edelman Censor Fryda

Eisele Henryk

Epler Roman

Erenpreis Edward

Etowicz Oskar

Fabiański Bogusław

Faustyniak Marian

Feczke Stefan

Feit Henryk

Feldmaus Edmund

Fenczyn Jan, doc. ch. wewn.

Ferens Ernest

Ferkówna Maria

Ferster-Woliszowa Władysława

Férster Aleksander

Fey-Wójtowicz Bronisława

Filimowski Ludwik

Finder Leonard

Fischel Tobias

Fischler Edmund

Fiut Julian

Frankow Julian

Frankowski Aleksander

Freund-Filipowska Ilza

Friedman Henryk

Friedwald Adolf

Friszer Bernard

Gajda Józef

Gajewska Janina

Galewska Irena

Galik Stanisław

Ganczarska Teofila

Garliński Leon

Garwicz Fryderyk

Gasiński Józef, doc. chir.

Gastoł Błażej

Gebauerowa Maria

Geisler Lucjan

Gedl Edgar Zbigniew

Gelder Leopold Jerzy

Gérard de Festenburg Eryka

Gergovich Helena

Kremerowska 10

Wielopole 9

Sebastiana 3

Kalwaryjska 36

Krowoderska 34

Wybickiego 98B

Michałowskiego 2

Al. Słowackiego 11A

Sebastiana 4

Jabłonowskich 8

Kopernika 48

Orkana 26 tel. 542-49

Retoryka 18 tel. 585-86

św. Marka 18 tel. 591-57

Herwina Piątka 6

Słowackiego 92 tel. 505-97

Al. Słowackiego 56

Dietla 62

Juliusza Lea 21B

Ślaskowska 24A tel. 541-21

Batorego 4

Krupnicza 11A

Wrzesińska 8

Grodzka 58

Krakowska 7

Szopena 1 tel. 544-39

Trynitarzka 11

Floriańska 51

Cieszyńska 4

Sereno-Fenna 5

Kremerowska 8

Pańska 4

Sobieskiego 14

Pl. Matejki 2 tel. 597-65

Bieżanów 485

Mazowiecka 8

Bzowa 11

Biskupia 5

Wenecja 5

Siemiradzkiego 12

Kopernika 38

Gerhardt Andrzej	Narutowicza 36. Wola Duch. tel. 546-68
Gernand Franciszek	Kalwaryjska 53
Gettlich Adam	Sobieskiego 1
Gina Jerzy	Floriańska 9
Giza Tadeusz, doc. ch. dziecię- cych	Michałowskiego 9
Glasner Ignacy	Floriańska 32
Glatzel Jan, prof. chir.	św. Marka 8 tel. 595-61
Glińska Wanda	Potockiego 3 tel. 566-02
Glińska Zofia	Skawińska Boczna 8
Głębocka Maria	Floriańska 53 tel. 506-77
Godlewski Marian	Asnyka 3
Godlewski Wacław, lek. miejski	Sereno-Fenna 10
Godłowska Zofia	Moniuszki 38
Goldgart Leon	Koletek 6
Goldgart Aurelia	Koletek 6
Gołąb Jan Kazimierz	Zybkiewicza 5 tel. 547-38
Gólski Stanisław	Basztowa 16
Górka Mieczysław	Dominikańska 1 tel. 506-38
Górski Franciszek	Sławkowska 24A tel. 571-24
Gorczyński Henryk	Słowackiego 56
Grabczyński Jan	Smoleńsk 1 tel. 582-81
Grabowski Wilhelm	Urzędnicza 43
Grabowski Jerzy	Kopernika 48
Gradzińska Michalina	Starowiślna 20 tel. 546-56
Grochmal Stanisław	Pl. Matejki 7
Groer Franciszek, prof. ch. dzie- cięcych	Michałowskiego 12
Gröger Marian	Długa 26
Grzegorzyczowa Zofia	Al. Słowackiego 30
Grzywacz Bolesław	Blich 6
Guschlbauer Tadeusz	Staszica 4
Gürtler Wojciech, lek. miejski	Al. Słowackiego 56
Gwizda Bolesław	Dietla 85
Gzyl Alfred	Kollataja 2
Haas Wiktor	Łobzowska 2
Haller Wilhelmina	Mitery 11 tel. 585-83
Hanák Józef	Szpitalna 38 tel. 538-79
Hanasiewicz Krystyna	Zielona 19
Hanicki Zygmunt	Wyspiańskiego 11
Hansel Aleksander	Polna 40 tel. 574-37

Hassman Wiktor
Hauser Zbigniew
Heczko Paweł
Heilpern Leonard
Helbich Adam
Helbichowa Monika
Helczyński Adam
Herzhaft-Helwin Stanisław
Herzhaft-Helwin Anna
Hipp Jan
Hornung Stanisław
Horodeński Józef
Hozer Jan
Huczek Jerzy
Huczyński Janusz

Ilski Stanisław
Inatowicz Henryk
Ingarden Maria
Issajewicz Władysław

Jahoda Maria
Jakobi Bronisław
Jakóbiec Mieczysław
Jakubiec Stefan
Jakubowski Feliks
Janik Zdzisław
Jankiewicz Józef
Janotka Henryk
Jarema Michał
Jasieński Jerzy

Jasiński Władysław
Jaskot Józef
Jaskólska Justyna
Jaskólski Zenon
Jaugustyn Stanisław
Jaworski Władysław
Jeżewski Andrzej
Jurkiewicz Jan Leon
Juzwa Eugeniusz

Starowiślna 4
Grodzka 62
Grodzka 58
Batorego 15
Krupnicza 3
Krupnicza 3
Starowiślna 27
Długa 74
Długa 74
Zybkiewicza 12
Prądnicka 80
Zacisze 12 tel. 590-50
Krupnicza 11A
Prażmowskiego 61
Wola Justowska 49

Lenartowicza 13
Batorego 11 tel. 541-18
Biskupia 14
Kobierzyn, Zakład

Golębia 4
Szopena 12
Potockiego 4
Kościuszki 2
Łobzowska 52
Starowiślna 55 tel. 509-73
Szymanowskiego 1
Friedleina 25
Kopernika 48
Szymanowskiego Boczna 5
tel. 543-42
Słowackiego 12
Starowiślna 33 tel. 556-38
Prażmowskiego 68 tel. 506-69
Dietla 52
Sławkowska 20
Grzegórzecka 49
Basztowa 25
Długa 6
Świętokrzyska 6

Kaczor Józef
 Kaczówka Aleksander
 Kaczyński Antoni
 Kaczyński Henryk
 Kaden Kazimierz
 Kadyi Zdzisław
 Kafel Władysław
 Kalitowski Czesław
 Kamieński Roman
 Kamieniecki Jakób
 Kanapus Irena
 Kania Henryk
 Kaniewski Adam
 Kapeliś Wasyl
 Kapuściński Stanisław
 Karelus Kazimierz
 Karnicki Wacław
 Kasprzyk Mieczysław
 Kelhofer Artur
 Keller Tadeusz, doc. ginek.
 Kellner Zygmunt
 Kędra Mieczysław
 Kędracki Antoni
 Kieć Edward
 Kienzler Mieczysław
 Kirchmayer Stanisław
 Klasa-Brunicki Eugeniusz
 Klimaszewska Augustyna
 Klinowska Julia
 Klinowski Czesław
 Kleczek Stanisław
 Kłosowski Stanisław
 Knaster Ludwik
 Knoreck Jan
 Kocwa Juliusz
 Kolankowski Jerzy
 Kolońska Waleria
 Kołakowski Konstanty
 Kołodyńska Zdzisława
 Komorowski Stanisław
 Komorowska Iwona
 Koniar Tadeusz
 Konior Ludwik

Dietla 55 tel. 541-23
 Dietla 60
 Urzędnicza 10
 Topolowa 42 tel. 536-67
 Batorego 15B
 Szlak 55
 Zamenhofa 10
 Szlak 16A tel. 573-13
 Kopernika 17
 Lubelska 31
 Sereno-Fenna 6 tel. 595-55
 Dietla 85 tel. 535-64
 Lubelska 22
 Madalińskiego 11
 Prądnicka 37
 Smoleńsk 3 tel. 565-79
 Zyplikiewicza 12 tel. 580-21
 Basztowa 4 tel. 597-38
 Starowiślna 70 tel. 552-85
 św. Tomasza 22 tel. 501-54
 Lenartowicza 19
 św. Sebastiana 34
 Mogilska 1 8
 Kielecka 5
 Prażmowskiego 9
 Podwale 2 tel. 500-79
 Krowoderska 33 tel. 509-29
 Krowoderska 46
 Szpitalna 38
 Szpitalna 38
 Litewska 6
 Bracka 11
 Al. Słowackiego 58
 Potockiego 3 tel. 508-30
 Długa 52
 Piłsudskiego 9
 Siemiradzkiego 6
 św. Gertrudy 18
 Szwedzka 16
 Urzędnicza 21
 Dietla 13
 Karmelicka 11 tel. 502-80
 Płaszowska 80

Konstantynowicz Antoni
Konstantin Eugeniusz
Kopera Zygmunt
Korabczyńska Bronisława
Kornel Edward
Korolewicz Wincenty
Koronczewski Stanisław
Korta Stanisław
Kościszowska Janina
Kostecki Jan
Kost Jakób
Kostkiewicz-Heller Celestyna
Kostrzewski Józef, prof. chorób
wewnętrznych
Kostrzewski Jan
Koterla Bogusław
Kotlarz Kazimierz
Kotlewski Marian
Kotucha Reinhold
Kowalczyk Jan
Kowalczykowska Janina, doc. anat.
pat.
Kowalski Edward
Kowalski Marian
Kowalska Maria
Kowalska Zofia
Kowarz Helena
Kowarzykowa Zofia
Kownacki Stanisław
Kozaczkiewicz Alojzy
Kozakowa Olga
Kozień Zofia
Koziorowska Aleksandra
Koziorowski Władysław
Kramarzyński Adam
Kranc Maria Krystyna
Kręcina Jan
Kreisberg-Balicki Wiktor
Kruczek Szczepan, lek. miej.
Krupianka Jadwiga
Król Władysław
Krysakowski Józef

Dietla 85
Ujejskiego 11
Kujawska 24
Krupnicza 9
Karłowicka 16
Augustiańska 5 tel. 508-74
Fałata 13C
Kremerowska 8
Krowoderska 11 tel. 500-42
Floriańska 15
Smoleńsk 3 tel. 595-77
Mazowiecka 26A

Zygmunta Augusta 5
Zalewskiego 4B
Retoryka 20
Starowiślna 29
Pl. Matejki 4
Kopernika 17
Dietla 83 tel. 539-59

Dietla 83 tel. 539-59
Kopernika 23
Pędzichów 13 tel. 568-32
Kochanowskiego 26
Gnieźnieńska 5
Karmelicka 45
Brodowicza 14 tel. 556-31
Kapucyńska 7
Kopernika 21
Zielona 24
Helclów 3
Kopernika 48
Kopernika 48
Mikołajska 26 tel. 505-25
Czarneckiego 4
Krowoderska 34
Al. Krasińskiego 26
Bracka 6 tel. 599-79
Długa 4
Tarłowska 10
Helclów 2

Krzyżanowski Marian
 Kubicki Stanisław
 Kubiczek Miecz. doc. ch. wewn.
 Kukulski Zbigniew
 Kulczycka Bronisława
 Kulczycki Adam
 Kulczycki Bronisław
 Kuligowa Janina
 Kulig Zygmunt
 Kulpiński Edward
 Kulakowski Wojciech
 Kumor Henryk
 Kunicki Adam
 Kurek Ludwik
 Kurek Stanisław
 Kuryło Eustachy, lek. miej.
 Kusiak Marien
 Kuśnierz Karol
 Kwiatkowski Benedykt
 Kwaśniewski Bolesław
 Kwinta Kazimierz

Labega Antoni
 Lach Lucjan
 Lachs Jan
 Laidlerowa Danuta
 Landau Rafał
 Lange Romuald
 Lankosz Jan
 Laskownicki Stan. prof. urolog.
 Laskownicka Zofia
 Laszczak Władysław
 Laszczka Czesław
 Latkowski Józ., prof. ch. wewn.
 Lebiada Jerzy
 Lehman Tytus
 Lejman Kazimierz
 Lełusz-Lachowicz Hermogenesa
 Lełusz-Lachowicz Zygmunt
 Lem Samuel
 Leńko Jan Maria
 Lerner-Leński Emil
 Lewicka Wanda

Długa 86 tel. 583-40
 Pędzichów 19
 Dwernickiego 4
 Siemiradzkiego 3
 Kopernika 38
 Kopernika 38
 Bieżanów
 Pl. Szczepański 2
 Pl. Szczepański 2
 Fałata 11
 Bronowicka 33
 Pędzichów 4
 Botaniczna 1
 Al. Słowackiego 81
 Batorego 22 tel. 566-96
 Topolowa 34
 Łobzowska 8
 Al. Krasińskiego 4 tel. 564-37
 Garncarska 2
 Juliusza Lea 15A
 Mazowiecka 21 tel. 552-18

Krowoderska 22
 Basztowa 3
 Dietla 83
 Retoryka 22
 Słowackiego 40
 Prądnicka Boczna 6
 Król. Jadwigi 37
 Słoneczna 37
 Słoneczna 37
 Sobieskiego 22 tel. 599-86
 Pl. Na Groblach 16 tel. 586-19
 Pańska 5
 Pędzichów 17
 Grunwaldzka 20
 Rynek Kleparski 13 tel. 537-79
 Krowoderska 26 tel. 562-48
 Krowoderska 26 tel. 562-48
 Śląska 3
 Zielona 17 tel. 576-47
 Dietla 62
 Smoleńsk 10 tel. 580-80

Lewkowicz Ksawery, prof. chor.
 dziecięcych
 Lezer Maurycy
 Lichtig Anna
 Liebhardt Stanisław
 Lipiński Włodzimierz
 Lipska Zofia
 Lipski Klaudiusz
 Liszka Oskar
 Lityński Witold
 Liwzyc-Tomasik Stanisław
 Liwzyc-Tomasik Elżbieta
 Löwenhoff Stefania
 Löwenhoff Konstanty

 Löwenloff Konstanty

 Ludmirski Zygmunt
 Lutyński Czesław

 Łabużek Kajetan
 Łapiński Adam
 Łęczycka Maria
 Łuczyński Zygmunt
 Łukowska Irena
 Łukasiewicz Edward
 Łukaszczyk Franciszek
 Łukawski Stanisław
 Łuniewski Józef

 Mach Bronisław
 Machauf-Makarewicz Edward
 Mączka Zofia
 Maciejewski Józef
 Maciejewski Juliusz
 Mądrozkievicz Marian
 Makarewicz Edward
 Majewski Kazimierz, prof. okul.
 Majewski Leon
 Majewski Wacław
 Majerek Stanisław
 Majewicz Edmund
 Major Klemens

Krowoderska 19 tel. 597-63
 Zyblikiewicza 19
 Al. Mickiewicza 61
 Grzegórzecka 4
 Zielona 24
 Al. Mickiewicza 61 tel. 542-68
 Szpitalna 36
 Spokojna 9
 św. Gertrudy 17
 Szlak 14B tel. 560-89
 Szlak 14B tel. 560-89
 Prądnicka 4
 Szymanowskiego Boczna 5
 tel. 597-44
 Szymanowskiego Boczna 5
 tel. 597-44
 Podzamcze 20
 Prądnicka 80

 Szewska 4
 św. Sebastiana 20 tel. 577-87
 Straszewskiego 21 tel. 541-87
 Kordeckiego 6
 Starowiślna 19 tel. 591-80
 Garncarska 16 tel. 592-13
 Prądnicka 37
 Smoleńsk 26
 Wiślna 9

 Grodzka 4
 św. Krzyża 3
 Szlak 55
 Zyblikiewicza 12
 Bonerowska 9
 Łobzowska 4
 św. Krzyża 3 tel. 553-10
 Syrokomli 23 tel. 596-40
 Piłsudskiego 8
 Basztowa 10
 Siemiradzkiego 10
 Straszewskiego 24 tel. 571-63
 Zamojskiego 28

Malanek Adam	Bosacka 6
Malinowski Marian	Starowińska 21 tel. 576-20
Malinowski Adolf	Kopernika 26
Malinowski Stanisław	Kochanowskiego 28
Malinowski Alojzy	Bema 6
Małecka Antonina	Szlak 14B
Malkiewicz Edward	Zulawskiego 5 tel. 548-77
Mandłowa Augusta	Floriańska 32
Mandel Wolf	Floriańska 32
Mańkowska Maria	Pl. Jabłonowskich 4
Marcinkowski Włodzimierz	Straszewskiego 25 tel. 541-06
Marczak Henryk	Długa 6
Marcyniak Franciszek	Potockiego 2
Marszałek Stefania	Al. 29 Listopada 36
Masny Ignacy	Szlak 8
Matkowski Jarosław	św. Wawrzyńca 20
Matoga Władysław, lek. miejski	Dworska 154 — Bronowice
Mazanek Władysław	Al. 29 Listopada 81
Maziarski Stanisław, prof. histol.	Orzeszkowej 10
Mazurkiewicz Anna	Prażmowskiego 34 tel. 555-34
Melnyczuk Emil	Długa 50
Merz Marian	Bonifraterska 1 tel. 536-86
Merz Alfred	Bonifraterska 1 tel. 536-86
Meyerowa Maria	Szwedzka Boczna 5
Michałowski Emil, doc. urolog.	Sobieskiego 10 tel. 560-62
Michniewicz Tadeusz	Potockiego 12 tel. 507-54
Mieniewski Zdzisław	Kobierzyn
Miecznikowski Andrzej	Kopernika 23
Mierowski Jan	Czysta 1
Miklaszewska Jadwiga	Pierackiego 8
Miklaszewski Wiktor	Pierackiego 8
Mikulski Roman	Śląska 6
Mikulowski Włodzimierz, doc. chor. dziecięc.	Biskupia 8
Miodoński Jan, prof. laryngol.	Garbarska 13 tel. 599-44
Mirek Roman	Ślawkowska 23
Mirowski Abraham	Kolberga 17
Missona Krzysztof	Krupnicza 18 tel. 575-64
Miś Marian	Mogilska 24
Mokry Adam	Kołatąja 3
Monne Leon	Kolberga 15
Morawska Alina	Śląska 4
Morawski Marian	Śląska 4

Morawska Wera
Morska Stanisława
Morus Adam
Mosing Ksawery
Moskalewa Helena
Mostowska Zofia
Mostowski Jerzy
Moszczeński Stefan
Motak Aleksander
Mrozowski Józef
Mrozowska Helena
Mucha Stanisław
Mulowski Tadeusz
Müller Filip
Müntz Alfred
Musiał Albin

Naskalski Dionizy
Natolski Ryszard
Nehring Stefania
Neuman Aleksander
Niepokoyczycka Maria
Niewiadomski Stanisław
Niwiński Adam
Niżegorodcew Maria
Nowak Gustaw
Nowak Julian
Nowak Marian
Nowak Tadeusz
Nowak Stanisław
Nowakowa Janina
Nowak Jan
Nowak-Przygodzka Zofia
Nowakowski Tadeusz
Nowakowski Brunon
Nowicki Stanisław, doc. chir.
Nowińska Jadwiga
Nowiński Antoni
Nowosielski Włodz., lek. miej.
Nüssenfeld Józef

Obtułowicz Mieczysław, doc. ch.
skórnych
Obtułowicz Tadeusz

Prażmowskiego 14
Al. Słowackiego 32
Warneńczyka 3
św. Łazarza 2
Czarnieckiego 8
Lubicz 34 tel. 547-37
Lubicz 34 tel. 547-37
Długa 62
Kopernika 17
Stolarska 9
Stolarska 9
Szopena 1
Łobzowska 16 tel. 551-03
Topolowa 46
Karmelicka 22 tel. 571-52
Rynek Podg. 12

Al. 29 Listopada 71
Śląska 4 tel. 538-46
Kopernika 48
Garncarska 3
Prądnicka Boczna 6
Siemiradzkiego 35
Warszawska 14
św. Gertrudy 7
Kawaryjska 7
Dietla 67
Krakowska 21
Smoleńsk 3
Basztowa 23 tel. 595-35
Basztowa 23 tel. 595-35
Komorowskiego 5
Karmelicka 50
Kraśńskiego 30
Łobzowska 61
Piłsudskiego 34 tel. 547-00
św. Marka 33
Dietla 73
Wiśniowa 10
Karmelicka 20

Starowiślna 6
Pierackiego 29

Oczkowski Jan
 Okrzeński Adam
 Olbrychtowa Izabela
 Olbrycht Jan, prof. med. sąd.
 Olszański Tadeusz
 Osetek Tadeusz
 Osiecki Marian
 Ostrowski Tadeusz
 Ostrowski Stanisław
 Osuchowski Jerzy
 Ossowski Aleksander
 Oszacki Jan
 Oszast Zbigniew, doc. ch. skór.
 Otęski Leonard
 Otto Marian
 Ottenbreit Henryk
 Owczyński Tadeusz
 Owińska Barbara
 Owiński Józef, nacz. lek. miej.

Zdrowa 16 Prądnik Cz.
 Lenartowicza 8 tel. 593-11
 Al. Słowackiego 15 tel. 585-65
 Al. Słowackiego 15 tel. 585-65
 Brzozowa 17
 Rakowicka 4
 Bandurskiego 10
 Limanowskiego 38
 Krowoderska 6
 Batorego 23 tel. 540-75
 Sarego 11
 Batorego 12 tel. 593-82
 św. Marka 8 tel. 501-61
 Madalińskiego 7
 Nowowiejska 31
 Czyżyny 91
 Stradom 25 tel. 582-45
 Michałowskiego 1
 Długa 4 tel. 556-29

Pachoński Antoni
 Pachońska Janina
 Paczowska Janina
 Pakowska Zofia
 Papież Alojzy
 Pasierbiński Stefan
 Paszkowski Stanisław
 Paully Maria
 Pawik Wiesław
 Pawlak Alojzy
 Pawlicki Władysław
 Pawłowski Ferdynand
 Pawłowski Włodzimierz
 Pelczar Feliks
 Perzyński Jan
 Piątkowski Juliusz
 Piątkowski Jerzy
 Pieczarkowski Marian
 Pieniążek Janusz
 Pierożyński Oktawian
 Pietrzyk Ignacy
 Piotrowski Kazimierz
 Plinta Zdzisław

Potockiego 3 tel. 502-63
 Potockiego 3 tel. 502-63
 Nowowiejska 31A
 Straszewskiego 24 tel. 567-12
 Basztowa 4
 Długa 50 tel. 596-48
 Kopernika 48
 Siemiradzkiego 5
 Asnyka 3
 Felicjanek 17
 Kalwaryjska 6
 Pędzichów 15
 Sobieskiego 12
 św. Marka 8 tel. 536-14
 Kopernika 26
 św. Gertrudy 2
 Sobieskiego 22 tel. 597-02
 Zduńska 14 tel. 597-02
 Siemiradzkiego 5
 Al. Słowackiego 112
 Kopernika 8
 Długa 60 tel. 560-68
 Mazowiecka 64

Płatek Tadeusz
Pochopień Franciszek
Podłęski Walenty
Podwiński Stanisław
Pogonowski Bolesław
Polaczek Elżbieta
Polek Aleksander, lek. miej.
Pollak Jan
Pomorski Jakób
Poppek Walenty
Popielski Bolesław, doc. med.
sąd.

Popielska Zofia
Popowicka Lubow
Potok Władysław
Pożniak Stanisław
Primus Władysław
Proba Bronisław
Pronaszko Norma
Pruski Piotr
Przeworski Mieczysław
Przybytkiewicz Zdzisław
Przyłuska Aleksandra
Pykosz Tadeusz
Przesmycki Felicjan
Pyzikowa Kazimiera

Raczyński Jan
Radlińska Janina
Raginis Józef, nacz. lek. kolej.
Raginisowa Zofia
Reichel Telesfor
Ralski Lesław
Rauch Krystyna
Redo Aleksander
Rekliński Julian
Riesserowa Krystyna
Rohocki Stefan
Romanowa Janina
Romanowski Jan
Rosenman Michał
Rosenzweig Emil
Rosenzweig Helena

Kątowa 4, tel. 599-52
Długa 58
Basztowa 3
Basztowa 1
Dunajewskiego 3
Smoleńsk 19
Madalińskiego 10
św. Bronisławy
Wybickiego 16
Karmelicka 52 tel. 590-56

Zwierzyniecka 7
Zwierzyniecka 7
Straszewskiego 6
Zwierzyniecka 25 tel. 578-02
Potockiego 13
Karmelicka 8 tel. 580-06
Sereno-Fenna YMCA
Siemiradzkiego 13.
Grodzka 3
Floriańska 39
Al. Mickiewicza 13
Zielona 22
Kremerowska 12 tel. 586-48
Kopernika 26
Karmelicka 30

Skawińska 25
Zielona 28
Bosacka 6 A
Bosacka 6 A
Lubicz 26
Al. Krasieńskiego
Starowiślna 4
Zamojskiego 29
Zaleskiego 6
Smoleńsk 11
Lubicz 22
Szujskiego 6 tel. 581-87
Al. 29 Listopada 70
Lubelska 31
Starowiślna 35
Pl. Kazimierza W. 5

Ross Oktawia
 Ross Jan
 Rowiński Władysław
 Rubczyńska Alfreda
 Ruciński Adam
 Rutkowski Maksymilian, prof.
 chir.
 Rutkowska Ada
 Rybacki Franciszek
 Rychliński Wacław
 Rychwicki Włodzimierz
 Rymar Jan

Sanecki Stanisław
 Sandałowicz Julia
 Schneider Jan
 Schneider Nowak Maria
 Schor Izrael
 Schwarz Stefan
 Sciesińska Rafalina
 Sędziewski Józef
 Seidler Maksymilian
 Sędzimir Aleksander
 Sembratowa Zofia
 Serafinowa Romualda
 Sewerski Adolf
 Sidorowicz Wacław
 Siedlecki Feliks, doc. ch. wewn.
 Sieńko Stanisław
 Sieppel Ludwik
 Sikorska Aurelia
 Sikorski Stanisław, lek. miej.
 Silbermann-Sewerski Fryderyk
 Skalski Feliks
 Skalbowska Władysława
 Skimina Jan
 Składzień Edmund
 Słopek Stefan
 Słuckowa Zofia
 Smolarek Jan, lek. miejski
 Smolarski Kazimierz
 Smoluchowski Adam
 Smreczyńska Janina

Krakowska 4 tel. 551-57
 Krakowska 4
 Floriańska 31
 Pierackiego 16
 Starowiślna 64

Basztowa 4 tel. 566-34
 Basztowa 4 tel. 566-34
 Długa 26
 Al. Słowackiego 9
 Zwierzyniecka 7
 Al. Mickiewicza 13

Krowoderska 68
 Mydlnicka 430
 Zwierzyniecka 19
 Kolberga 5
 Al. Krasińskiego 21
 Pańska 6 tel. 566-79
 Zaleskiego 8
 Jasna 2
 Długa 37 tel. 542-00
 Sarego 12
 Piłsudskiego 19
 Morawskiego 12
 Filipa 3
 Starowiślna 22
 św. Marka 8
 Straszewskiego 10
 Zyblikiewicza 5 tel. 555-05
 Biskupia 10
 Zamojskiego 20
 Wybickiego 26
 Borek Fałęcki Solvay
 Strzelecka 19
 Batowice
 Strzelecka 2
 Al. Mickiewicza 13
 Zwierzyniecka 11 tel. 565-78
 Prądnicka 60
 Grzegórzecka 19 tel. 503-71
 Kochanowskiego 24
 Smoleńsk 23

Sojka Jan	Ogrodowa 156, Łagiewniki
Sojkowa Władysława	Ogrodowa 156
Sokołowski Adam	Potockiego 8
Sokołowska Anna	Potockiego 8
Sokołowski Stefan	Sereno-Fenna 3
Sokołowska Helena	Sereno-Fenna 3
Sokołowski Józef	Słowackiego 34
Solarski Julian	Prażmowskiego 33
Solarski Zbigniew	Prażmowskiego 33
Solińska Eugenia	Józefitów 18
Solecki Adolf Aleksander	Sebastiana 10
Spätt-Weissman Helena	Potockiego 7
Spett Stanisława	Kopernika 48
Spett Karol	Kopernika 48
Spisak Bolesław	Zyblikiewicza 5
Spiss Maria	Przegorzały 88
Spoczyńska Jadwiga	Szlak 14 B tel. 500-56
Spytkowski Bolesław	Smolki 12 D
Stafiera Jan	Szlak 17
Stankiewicz Maria	Basztowa 25
Stanowski Józef	Łobzowska 47 tel. 509-42
Stanoch Adolf	II. Osiedle Ofic. 6
Stanochowa Franciszka	II. Osiedle Ofic. 6
Staszkowski Jan	Rynek Podgórski 9 tel. 560-33
Stawiarska Gabriela	Prądnicka 80
Stoeger Witold	Kopernika 23
Starzewski Józef	Ks. Józefa
Stein Bolesław	Wrzesińska 11 tel. 561-54
Steinberg Leon	Starowiślna 60
Stelmach Zygmunt	Sienkiewicza 11 tel. 572-38
Sternberg Jozua	Świątokrzyska 6
Stępowski Bronisław ,doc. ginek.	Batorego 7
Stenzel Rudolf	Trynitarzka 11
Stiel Roman	Krakowska 29
Stobiecki Adam	Długa 4
Stryjeński Władysław	Grabowskiego 3
Strzemeska-Sidorowa Zofia	Długa 6 tel. 503-45
Sturm-Jeziarska Edyta	Krakowska 46 Prokocim
Stückler Józef	Kołatąja 11
Stypa Róża	Zyblikiewicza 5
Suchorzewska Janina	Piłsudskiego 24
Sudolski Wiesław	Pańska 5 tel. 504-45
Supniewski Janusz, prof. farmak.	Al. Słowackiego 15

Surawska-Zera Maria
Surdacki Aleksander
Surowiec Antoni
Swat Adam
Swatowa Maria
Świerszczewska Antotina
Szabuniewicz Bożydar, prof. fizj.
Szarota Stanisław
Szczeklik Edward, doc. ch.

wewn.

Szczerbiński Edward
Szczerbiński Marian
Szczurkowski Cyprian
Szefel Irena
Szelc Stanisław
Szewczyk Aleksander
Szlapak Helena
Szlichcińska Wanda
Sznajder Włodzimierz
Sznajda Karol
Szomańska Eugenia
Szpunar Jerzy
Szumowski Władysław, prof.
hist. medyc.

Szymański Tadeusz
Szymonowicz Jerzy
Szynagel Aleksander
Szyberna Stefan
Szyszko Stanisław
Szyszko Władysław

Tabeński Zbigniew
Tarczałowicz Władysław
Tarkowska Danuta
Teichmān Aleksander
Tempka Tadeusz, prof. ch.

wewn.

Tencer-Taniewski Józef
Tesarzowa Walentyna
Thierowa Salomea
Tochowicz Leon, doc. ch. wewn.
Trau-Kołodziej Alojzy
Trella Julian

Karmelicka 14
Chłopickiego 18
Sobieskiego 7
Smoleńsk 22 tel. 599-58
Smoleńsk 22 tel. 599-58
Sereno-Fenna 6
Pl. na Groblach 3 tel. 500-80
Al. Krasińskiego 24

św. Tomasza 22 tel. 538-52
Piłsudskiego 38 tel. 501-05
Grabowskiego 7 tel. 505-46
Krowoderska 55
Zyblikiewicza 11
Kopernika 23
Szczepańska 3 tel. 590-55
Garbarska 12 tel. 582-87
Starowiślna 42
Starowiślna 4
Batorego 6
Długa 53
Krowoderska 24 tel. 590-27

Szlak 39
Syrokomli 23
Urzędnicza 37
Spokojna 14
Rejtana 10
Siemiradzkiego 1
Mikołajska 9

Król. Jadwigi 23
Pl. Dominikański 2 tel. 540-08
Czysta 3
Grodzka 61

św. Jana 1 tel. 555-99
Filarecka 2A
Karmelicka 9
Zwierzyniecka 14
Pijarska 5
Ślaska 3
Orzeszkowej 9

Trzebiecka Stefania
Turyna Eugenisz
Turkowa Maria
Tursz-Tuszyński Mieczysław
Turzański Jan Marcin
Twardowski Marian
Urbański Bolesław

Wachnianin Miron
Wagner Roman
Walczyński Jan
Walter Franciszek, prof. ch.
skórnych

Warchałowski Czesław
Warchałowska Maria
Wasserman Józef
Wcisło Wincenty
Weiss Marek Chaim
Wieja Jan
Wierzgacz Roman
Wicińska Anna Kornelia
Wilczek Marian, prof. okul.
Wilczyński Ludwik
Wilk Julian
Wilkoń Bolesław
Winsch Marian
Wiński Marcei
Wistreich Jakób
Wiśniewski Marian
Weinreb Zygmunt
Wodniecki Józef sen.
Wodniecki Józef jun.
Woliczko Kazimierz
Wolik Marek
Wolikowa Władysława
Wójcik Tadeusz
Wójcikiewicz Józef
Woźniakiewiczowa Stanisława
Wranka Bruno
Wróblewski Stanisław
Wróblewska Stanisława
Wróblewski Wincenty
Wydra Wojciech

Basztowa 4
Kujawska 16 tel. 592-30
św. Jana 9
Sereno-Fenna 6
św. Tomasza 30
Rakowicka 11 A tel. 544-64
Długosza 2

Al. Krasińskiego 22
Jasna 10 tel. 553-32
Grottgera 24

Rynek Kleparski 6 tel. 552-93
Konarskiego 5
Konarskiego 5
Szymanowskiego 1
Kopernika 17
Kollataja 14
Kopernika 17
Krakowska 49
Filarecka 16
Sławkowska 24 tel. 578-26
Grodzka 60
Sapiehy 5, Prokocim
Orkana 2
Szymanowskiego 9
Słaska 20
Potockiego 1
Grabowskiego 7
Długa 38
Wielopole 6
Wielopole 6
Starowiślna 49 tel. 597-07
Retoryka 18
Retoryka 18
Starowiślna 18
Wybickiego 110 C
Starowiślna 41
Trynitarzka 11
Batorego 20
Batorego 20
Zygmunta Augusta 5
Loretańska 4

Wyka Zdzisław
Wyrobek Emil
Wysocki Aleksander
Wysocki Piotr
Wysocka Felicja

Zabokrzycki Tadeusz
Zaczek Tadeusz
Zadębowski Roman
Zajączkowski Tytus
Zakreys Franciszek
Zaremba Juliusz, doc. chir.
Zakrzewski Juliusz
Zborczyński Franciszek
Zdrojewski Witold
Zgierski Ludwik
Zieliński Ignacy
Zieliński Maurycy
Zielińska-Ujejska Zofia
Ziembicki Witold
Zopoth Artur

Zabianka Maria
Zabiński Robert, lek. miejski
Zardecki Aleksander
Zelazny* Józef
Zuliński Kazimierz
Zuławski Wojciech
Zurowski Ludwik, lek. miejski
Zurek Zygfryd
Zychowicz Adam
Zychowiczowa Franciszka
Zydłowicz Władysław

Rakowicka 10 tel. 562-35
Smoleńsk 25 A
Limanowskiego 18
Kremerowska 14
Kremerowska 14

Potockiego 1
Kazimierza W. 82
Jabłonowskich 19
Potockich Boc. 8, Olsza
Kielecka 5
Potockiego 3
Pańska 5
Straszewskiego 1
Tenczyńska 6
Różana 5, Wola Duch.
Piłsudskiego 19 A
Karmelička 11
Wybickiego 108 B
Wawrzyńca 26
Długa 43

Józefitów 4
Szewska 22 tel. 580-01
Potockiego 8
św. Tomasza 29
Sobieskiego 6
Mogilska 86
Łobzowska 4 tel. 592-57
Smoleńsk 25 tel. 59164
Długa 33 tel. 509-44
Długa 33 tel. 509-44
Floriańska 22

BIURO TECHNICZNE INŻ. JAN ROLLE

Kraków, Floriańska 20. — Tel. 571-48

Motory elektryczne i spalinowe, pompy odśrodkowe wszelkich typów,
hydrofony, obrabiarki do drzewa i metali, materiały elektrotechniczne

SPIS LEKARZY DENTYSTÓW W KRAKOWIE

Abłamowicz Maria	Łobzowska 57
Balicka Helena	Ujejskiego 6
Białecka-Grob Janina	Urzędnicza 43
Blumin Maria	Mogilska 20
Bogusławski Henryk	Floriańska 10
Bonoszewska Jadwiga	Starowiślna 42
Bouffał Adolfina	Stradom 13
Brodkiewicz Zofia	Wielopole 6
Cabicar Halina	Starowiślna 32
Chadzijew Donczo	Lelewela 12
Chlebowska-Frydman Tamara	Garncarska 16
Cyklis Stanisław	Krupnicza 18
Dobrowolska Natalia	Bandurskiego 14
Dominik Kazimierz	Zybkiewicza 5
Druker Norbert	Pl. Matejki 2
Dworakowska Maria	Karmelicka 54
Federowicz Zofia	Augustiańska 19
Gadzińska Zofia	Siemiradzkiego 25
Gauza Jan	Karmelicka 6
Góra Maria	Łobzów 15
Grmela Władysława	Józefińska 43
Gruźlińska Fabiana	Słowackiego 10
Grzesło Maria	Wyspiańskiego 2
Holewińska Tatiana	Wybickiego 94 B
Jabłońska Kochańska Maria	Krakowska 14
Jakowicka Maria	Starowiślna 70
Janiszewski Roman	Karmelicka 54
Jarema Łukowska Helena	Konarskiego 26
Jarząb Józef	Kopernika 32
Jaśkiewicz Jan	Floriańska 19
Kieżun Leokadia	Fałata 11
Kuś Zofia	Karmelicka 23
Lewicka Katarzyna	Kolberga 12
Lubowska Zenobia	Konarskiego 54
Małachowska Maria	Brodowicza 14

Migdalska Maria
 Maryniakowa Helena
 Mikucki Konrad
 Moncewicz Natalia
 Nowicka Filipina
 Nowicka Stanisława
 Orłowska Zofia
 Petrykowski Jan
 Pielowa-Brożyna Zofia
 Podgórska Henryka
 Porębska-Cyrkowiec Janina
 Rudzka Maria
 Rucińska Maria
 Rudzińska-Uspieńska Helena
 Rysiewicz Maria
 Spanauf Emil
 Stalony-Dobrzańska MaMria
 Stankiewicz Witold
 Stawiński Bolesław
 Sużycka Irena
 Szybist-Antoniewicz Halina
 Szymańska Janina
 Till Jadwiga
 Tomczyk Piotr
 Turecka Zofia
 Tusiewicz Irena
 Wengerek Irena
 Wodnińska Zofia
 Wołyńcowa Paulina
 Zingol Benzef Nina

Al. Słowackiego 50
 Limanowskiego 18
 Krowoderska 65 A
 Potockiego 1
 Starowiślna 60
 Batorego 12
 Urzędnicza 47
 Starowiślna 77
 Pierackiego 9
 Dwernickiego 6
 Garbarska 16
 Mikołajska 21
 Zielona 28
 Prażmowskiego 21
 Szopena 11
 Krasińskiego 26
 Blich 4
 Pierackiego 25
 Friedleina 17
 Jabłonowskich 9
 Basztowa 24
 Grabowskiego 5
 Pl. Dominikański 1
 Krowoderska 13
 Krcwoderska 22
 Starowiślna 80
 Batorego 25
 Szpitalna 26
 Batorego 24
 Prażmowskiego 17

FUTRA

WŁADYSŁAW
MIDOŃSKI

KRAKÓW

RYNEK GŁÓWNY LINIA A-B 46.

SPIS DENTYSTÓW

uprawnionych techników dentystycznych w Krakowie

Angelus Ludwik	Karmelicka 14
Bartoszyński Tadeusz	Pijarska 7
Biedrońska Elżbieta	Basztowa 4
Biedroński Władysław	Basztowa 4
Bohosiewicz Józef	św. Marka 20
Brich Artur	Batorego 9
Brück Leon	Długa 22
Czadowska Stefania	Radziwiłłowska 8 B
Dawidowicz Roman	Starowiślna 31
Duszczyńska Józefa	Szewska 5
Flisarski Stanisław	Retoryka 7
Gdowski Marian	Biskupia 14
Gniadek Leon	Długa 6
Goraj Antoni	Słowackiego 40
Gruszczyńska Zofia	Karmelicka 55
Jachimowicz Edward	Podwale 2
Jankiewicz Czesław	Syrokomla 7
Korański Edward	Zwierzyniecka 21
Korczak Karol	Karmelicka 27
Kornfeld Jakub	Skalcyczna 1
Kowalczyk Michał	Karmelicka 21
Kowalski Roman	Lwowska 22
Kukulska Stefania	Dunajewskiego 2
Langer Stanisław	Zwierzyniecka 15
Lipoński Włodzimierz	Floriańska 13
Łakomski Antoni	Długa 55
Łobodziński Józef	Mikołajska 5
Majewski Leon	Lwowska 25
Marczyńska Wanda	Piłsudskiego 6 Prądnik Czerw.
Markowski Kazimierz	Krupnicza 12
Martynkowska Maria	Pańska 6
Mażaraki Stefan	Jabłonowskich 18
Miklaszewski Zygmunt	Smoleńsk 3
Mogilnicka Czesława	Pierackiego 17

Mühlard Gabriela
 Myśliński Kazimierz
 Nachsatz Zofia
 Ordower Karol
 Orwid Daniel
 Ossolińska Stefania
 Pawłowska Felicja
 Petrykowski Stanisław
 Piżł Stanisław
 Reiter Regina
 Reder Maksymilian
 Rotszyldowa Marta
 Sliwiński Michał
 Seeman Stanisław
 Sroczyński Bolesław
 Stodulski Roman
 Stoszek Józef
 Straszyński Józef
 Suwaj Wiktor
 Świdruk Władysław
 Szostak Stanisław
 Szczudłowska Antonina
 Szubert Maria
 Szwarz Kazimierz
 Tarczydło Jan
 Walczak Zygmunt
 Wiśniowski Leon
 Wojciechowski Stefan
 Wójtowicz Franciszek
 Wojciechowska Maria
 Wysocki Leon
 Zaliwski Julian
 Ziffer Julian
 Zelechowska Aleksandra
 Zmudzki Tadeusz

Zamojskiego 5
 Szewska 27
 Braci Dudzińskich 4
 Wielopole 24
 Juliusza Lea 15 A
 Starowiślna 62
 św. Tomasza 15
 Starowiślna 77
 Powiśle 2
 Prażmowskiego 55
 Barska 9
 Starowiślna 18
 Sobieskiego 19
 Spokojna 16
 Pl. Matejki 3
 Karmelicka 45
 Rynek Główny 15
 Zyblikiewicza 12
 Staszica 7
 Ildzikowskiego 19
 Szopena 3
 Kremerowska 2
 Mały Rynek 4
 Szujskiego 8
 Szlak 23
 Kielecka 25
 Krowoderska 6
 Karmelicka 23
 Pl. Zgody 2
 Krowoderska 57
 Krowoderska 51
 Dietla 49
 Powroźnicza 6
 Starowiślna 16
 Rynek Główny 43

WYKAZ POŁOŻNYCH ZAMIESZKAŁYCH W KRAKOWIE

Adamek Krystyna	Lubomirskiego 111, Łagiewniki
Bachlej Anna	Celarowska 5 m. 2.
Bagińska Katarzyna	Kościuszki 31, Biały Prądnik
Bąkowska Maria	Paulińska 20
Bandola Maria	Dobrego Pasterza 39, Czerw. Prądnik
Baran Aniela	Jagiellońska 9
Baran Janina	Brzozowa 11
Bartel Stanisława	Kopernika 23
Białek Salomea	Mazowiecka 13
Bielec Zofia	Grodzka 29 m. 8.
Bienias Aniela	Legionów 60, Wola Duchacka
Bilińska Franciszka	Friedleina
Boczarska Karolina	Krakowska 5
Bojan Felicja	Chodkiewicza 7 m. 28
Brewińska Stanisława	Starowiślna 77
Brandys Stanisława	Długa 88
Broda Stanisława	Szlak 36
Broszkiewicz Felicja	Pędzichów 15 m. 16
Buczyńska Stanisława	Łanowa 6, Płaszów
Cecuga Regina	Ładna 213
Chlebicka Stefania	Kopernika 17
Chrościcka Janina	Kopernika 4
Cichońska Bronisława	Mydlńska 131
Cięborowicz Franciszka	Kurdwanów 83
Cwiertniak Agata	Bieżanów 84
Czajowska Jadwiga	Starowiślna 54
Dąbrowa Stanisława	Bieżanów 389, Oryza
Dębek Janina	Łokietka 4
Dziedzic Emilia	Zdrowa 3
Dziewińska Maria	Wygrana 4 m. 7
Fortuna Stanisława	Kopernika 23
Franaszek Franciszka	Celarowska 11
Franczak Emilia	Rakowicka 37
Gabryszewska Józefa	Lubicz 13

Galdyn Maria
 Gałek Olga
 Gałka Adela
 Gałkowska Maria
 Garga Henryka
 Garzyńska Ludwika
 Geleta Kazimiera
 Godniowska Stanisława
 Gołębiowska Maria
 Górecka Anna
 Górecka Wiktorja
 Grabowska Apolonia
 Grzegorzczak Antonina
 Gutowska Magdalena
 Guzik Jadwiga
 Halama Antonina
 Handzel Barbara
 Harasymowicz Marta
 Horsa Wanda
 Hudziak Julia
 Jakubiec Julia
 Jamróz Władysława

Janas Julia
 Jasińska Ludwika
 Jelonek Aniela
 Kaganek Honorata
 Kalicińska Helena
 Kalisz Maria
 Kałóż Julia
 Karaś Julianna
 Kardas Agata
 Karpianka Rozalia
 Kluzowicz Zofia
 Kłyś Maria
 Kmiecik Karolina
 Kornat Maria
 Kościelniak Franciszka
 Korzeniowska Julia
 Kościółek Maria
 Kowalczyk Anna

Kowalska Anna

Zdrowa 7
 Limanowskiego 45
 Kopernika 23
 Al. Słowackiego 78 m. 12
 Król. Jadwigi 20
 Floriańska 11 m. 6
 Łanowa 35
 Zagrody 2
 Karneilcka 16
 Stawowa 34
 Emaus 40
 Młyńska 10
 Łanowa 12
 Ogrodowa 3
 Wola Justowska 94
 Lubomirskiego 23
 Topolowa 13
 Chodkiewicza 7
 Pl. Wolności 37
 Kobierzyn 87
 Bieżanów 17
 Dobrego Pasterza 91, Prądnik
 Czerwony
 Piłsudskiego 107, Prokocim
 Pychowice 91
 Piaski Wielkie 73
 Borek Fałęcki 213
 Prądnicka 50
 Kopernika 23
 Górna 12A, Bronowice Małe
 Szopena 4
 Wieś Łęg 161
 Kochanowskiego 22
 Bosacka 7
 Ariańska 16
 Krasickiego 4
 Helclów 3
 Białoprądnicka 44
 Górka Narodowa 140
 Kościuszki 23
 Wyspiańskiego 16, Bronowice
 Małe
 Jul. Lea 93

Kowalska Stanisława
 Kozak Pelagia
 Kozynacka Magdalena
 Kramarska Maria
 Kręcioch Helena
 Kreisowa Paulina
 Krok Aniela
 Krowicka Karolina
 Krupa Magdalena
 Krycińska Albina
 Kubaszewska Katarzyna
 Kudłaj Ewa
 Kulczycka Maria
 Kundelewicz Helena
 Kurczaba Anna
 Leichardt Helena
 Leśniak Maria
 Łabędź Albina
 Łańko Magdalena
 Łazar Maria
 Lechowicz Julia
 Łętocha Zofia
 Łopajczyk Maria
 Machno Maria
 Majewska Helena
 Maksymczuk Maria
 Malinowska Maria
 Malisz Maria
 Małachowska Eugenia
 Maryon Stefania
 Matuszek Józefa
 Miga Magdalena
 Miklas Elżbieta
 Misiura Katarzyna
 Mol Weronika
 Mowczanowska Maria
 Murczyńska Helena
 Namysło Apolonia
 Namysłowska Anna
 Nemeth Adela
 Nieckarska Józefa
 Nowak Zofia
 Nawrocka Eugenia

Rynek Główny 15
 Lipowa 36
 Bronowice Weilkie 319
 Kotlarska 4
 Kopernika 23
 Floriańska 5
 Wawrzyńca 37
 Starowiślna 47
 Czyżyny 115
 Zielona 25
 Ks. Józefa 54
 Czarodziejska 57
 Jasna 7
 Dietla 73
 Smoleńsk 17
 Bonarka 28
 Kosynierów 11
 Józefa 5
 Feilcjanek 15
 Radziwillowska 25
 Jugowice 65
 Płaszowska 13
 Prochowa 7
 Skotniki 109
 Krowoderska 53
 Piłsudskiego 109, Prokocim
 Czyżyny 227
 Nadwiślańska 1
 Prądnicka 37
 Kalwaryjska 79
 Narutowicza 65. Wola Duch.
 Stolarska 13
 Wenecja 9
 Kalwaryjska 72
 Mieszka I. 21, St. Olsza
 Zamojskiego 31
 Pędzichów 21
 Topolowa 28
 Paulińska 16
 Górna 2
 Kościuszki 64
 Piłsudskiego 53, Prokocim
 Dietla 83

Oferta Genowefa	Straszewskiego 5
Oleksik Helena	św. Agnieszki 7
Orlińska Krystyna	Lelewela 8
Ostatek Maria	Morsztynowska 4
Palka Wanda	Bocheńska 3
Palka Weronika	Kliny 124, Rakowice
Pastuszek Maria	Piłsudskiego 54, Wola Duch.
Pawłęga Jadwiga	Witkowice — Górka Narodowa
Pawlikowska Franciszka	Dietla 113
Pierzchała Julia	Poselska 20
Piętka Antonina	Dietla 37
Pirog Wiktorja	Zamojskiego 23
Plichta Józefa	Białoprądnicka 5
Postupalska Stanisława	Batorego 15B
Potoczna Katarzyna	Czarnowiejska 19
Potok Sylwestra	Pl. Groble 19
Pracuch Aniela	Dobrego Pasterza 29
Prochal Maria	Miedziana 98
Prorok Karolina	Krowoderska 54
Przybyś Maria	Ujejskiego 12
Pyrdek Katarzyna	Nowowiejska 7
Rataj Teresa	Szlak 9
Rokosz Aniela	Mostowa 6
Rubiś Maria	Wiśniowa 2
Rybka Józefa	Kordeckiego 4
Rygula Maria	Brzozowa 4
Sarna Maria	Rękawka 27
Sękowska Karolina	Zaleskiego 6
Sewiolek Stanisława	Miodowa 28
Skawińska Józefa	Sebastiana 16
Skwarek Anna	Grzegórzecka 104
Śmietana Maria	Bieżanów — Łazy 195
Solarz Józefa	Czysta 1
Sonik Michalina	św. Sebastiana 10
Strzelichowska Wiktorja	Wielopole 11 m. 6
Świadcowska Aniela	Mikołajska 4
Szczepańska Regina	Tonie 166
Szczurowska Honorata	Piaski Wielkie 46
Szeliga Stanisława	Mały Rynek 1
Szewczyk Julia	Główna 397, Łagiewnik
Szostek Maria	Zatorska 9
Szykar Wiktorja	Ludowa 431, Borek Fałęcki
Szymańska Barbara	Rynek Główny 44

Toczyńska Franciszka
Trojak Konstancja

Tryhubczak Maria
Trzaskoś Zofia
Tugi Janina
Turakiewicz Zofia
Urbańska Anna
Wachal Maria
Walewska Anna
Wardas Stefania
Warmuzek Katarzyna
Warzocha Katarzyna
Weislo Marcjanna
Węgrzyn Emilia
Wesołowska Wiktoria
Wiernek Janina
Wilk Julia
Wlazlo Maria
Włoczkowska Rozalia
Wójcicka Józefa
Wojciechowska Janina
Wojnarowska Aniela
Wójtowicz Maria
Wolska Zofia
Wołek Maria
Woźniczowska Marcjanna
Wszendybyła Anna
Wywiał Maria
Wywiał Zofia
Zajac Albina
Zawadzka Maria
Zdybek Władysława
Zembroń Bronisława
Zięba Jadwiga
Zielińska Maria
Zygmunt Wiktoria

Sarego 20
Krakowska 233, Boronowice
Wielkie
Potockich Boczna, St. Olsza
Wiejska 318, Rakowice
Kopernika 23
św. Filipa 23
św. Sebastiana 34
Mieszczanińska 3
Krasickiego 12
Kościuszki 47, Łagiewniki
Pierackiego 4
Chłodna 330, Borek Fałęcki
Skotniki 55
Jul. Lea 9A
Wrocławska 31
Topolowa 10
Kopernika 23
Zielna 15
Grzegórzecka 6
Słoneczna 17
Szlak 18
Floriańska 3
Bonarowska 5
Szlak 63
Chocimska 32
św. Filipa 18
Emaus 2
Mazowiecka 61
Kopernika 17
Nowy Plac 4
Szwedzka 70
Kopernika 23
Kopernika 23
Konarskiego 3
Jul. Lea 7A
Zaleskiego 5

ZAKŁAD KUŚNIERSKI
MIDOŃSKI EUGENIUSZ
KRAKÓW, FLORIAŃSKA 39. TELEFON 508-00

Gdzie kupować?

**Polecamy naszym P.T. Czytelnikom
znane z jakości i taniości towarów przedsiębiorstwa:**

AKUMULATORY

Akumulatory samochodowe,
motocyk'owe, radiowe — płyty
L. Kowalska Kraków, ulica
Karmelicka 20. — Tel. 580-91

ARTYK. GOSPODARCZE

Artykuły gospodarcze, Farby,
Kosmetyki **A. Reim** Kraków,
Rynek Główny 37 (Linia A-B)

CUKIERNIE

Cukiernia znana ze swoich wy-
robów cukierniczych **J. Danek**
Kraków, Karmelicka 13. Te-
lefon 561-28.

DROGERIE

Drogeria **J. Wilkosz** Kraków
Karmelicka 14 Telef. 577-57.

FABRYKI OCTU

Fabryka octu, musztardy i konserw
założona w roku 1883

GABLENZ I SYN

Kraków-Zwierz. Król. Jadwigi 33

Telefon 580-71

FABRYKI CHEMICZNE

Fabryka chemiczna oraz kitu

„EBEROL”

Kraków, Żaleskiego 8. Tel. 582-36

Poleca kit do okien

——— pierwszej jakości. ———

KONFEKCJA DZIECINNA

Konfektoria dziecienna, Galante-
ria, Zabawki — Specjalność:
Płaszczki i Swetry poleca
Józef Stanek
Kraków, ulica Starowiślna 68

KSIĘGARNIE

Księgarnia Wydawnictwa Na-
rodowego im. Ossolińskich w
Krakowie, Podwale 5. tel. 546 03
posiada na składzie podręcz-
niki szkolne, lektury obowią-
zkowe, książki dla dzieci i
młodzieży.

Księgarnia i skład nut **S. A.
Krzyżanowski** Kraków, Ry-
nek A-B poleca książki ze
wszystkich działów. Dział nut
zaopatrzony w wielki wybór
nut klasycznych i nowoczesn.

MATERIAŁY WELNIANE

Witold Truszkowski
Kraków, Długa 1. Tel. 579-07
poleca tkaniny wełniane i ba-
wełniane.

MAT. INTROLIGATORSKIE

„GRAFIKA”

**Franciszek Terakowski i
S-ka** Kraków, ul. Gołębia 3
posiada na składzie wszelkie
materiały oraz narzędzia in-
troligatorskie i udziela porad
fachowych.

MEBLE

tefan Iglicki Sp. z o. o.
Kraków, ul. Sławkowska 10
Magazyn mebli i pracownia
tapicerska. Firma istnieje od
roku 1885.

NARZĘDZIA LEKARSKIE

Narzędzia chirurgiczne
Stanisław Baran
Kraków, ulica Karmelicka 10.

PAPIER I WYR. PAPIER.

Papier i wyroby papierowe
ST. GRZEBILISZEWSKI

Dzierżawcy:

ST. KALBERT i J. KOCHAJ
KRAKÓW, UL. STRADOMSKA 19

PERFUMERIE

Perfumeria, Galanteria
Sylwia Rybska Kraków, Sta-
rowieńska 22 poleca najlepszej
jakości kosmetyki krajowe i
zagraniczne.

PRACOWNIE FUTER

PRACOWNIA FUTER
EUGENIUSZA BIELECKIEGO

KRAKÓW, UL. POSELSKA 15

PRZYB. DENTYSTYCZNE
SKŁADNICA PRZYBORÓW
DENTYSTYCZNYCH Józef
Leibłowicz Kraków, Rynek
Główny 11. Telefon 575-18.

RESTAURACJE

**RESTAURACJA
WŁADYSŁAW DYDAŚ**

KRAKÓW, RYNEK KLEPARSKI 5
Telefon 557-18

SALONY SZTUKI

SALON SZTUKI

A. WAWRZECKI

KRAKÓW, WISŁNA 9. Tel. 507-42
poleca obrazy wybitnych malarzy
polskich.

KUPNO

SPRZEDAŻ

SKLEPY KOMISOWE

„Centrokomis“ Kraków, ul.
Grodzka 9 sprzedaje: futra,
lisy, garderobę, bieliznę, po-
ściel, dywany, fotoaparaty, ra-
dioaparaty, galanterię, kry-
ształy, porcelanę itp.

SKŁADNICE APTECZNE

SKŁADNICA APTECZNA
„ZORIA“

Sp. z ogr. odpow.

KRAKÓW, SEBASTIANA 9/11
Telegramy: Zoria. Tel. 551-67

SKŁAD WINA I HERBATY

Juliusz Grosse Skład wina
i herbaty Kraków, Pałac Spi-
ski. Tel. 506-00.

WELONY ŚLUBNE

WELONY oraz wszelkie artykuły ślubne. Sprzedaż, Kupno Wypożyczanie Kraków, ulica Starowiślna 37.

WULKANIZACJA OPON
SIEROŚLAWSKI STANISŁAW
Zakład Wulkanizacyjny
Kraków, ulica Strzelecka 11,

ZAKŁ. RZEŹB.-KAMIENIARSKIE
Zakład artystyczno-kamieniarski i budowlany Franciszek Łuczywo Kraków, Orkana 20
Telefon 549-08.

Pracownia rzeźbiarsko-kamieniarska Stanisław Bodnicki
Kraków, ul. Rakowicka 7.

ZAKŁ. FOTOGRAFICZNE
Portrety — fotografie J. Neider Kraków, Karmelick

„FOTO-TEMPO”
Edward Stimac
Kraków, ulica Floriańska 12.

ZAKŁADY RYTOWNICZE

Zakład Rytownictwa Maszynowego, Wytwórnia Pieczątek Gumowych oraz Szyldów Emaliowanych

STEFAN SIEPRAWSKI
Kraków, Grodzka 36. Tel. 556-99

Zjednoczenie Przemysłu Drzewnego

Okręg Krakowski-Rzeszowski — Delegatura Bielsko-Cieszyn
Kraków, Szpitalna L. 3, telefon 591-50 i 591-76

CENTRALA HANDLOWA

poleca wszelkie wyroby przemysłu drzewnego z podległych fabryk.
Galanteria, stolarka budowlana, meble po cenach kalkulacyjnych.

Barwiki anilinowe do samodziatów i skór, farby malarskie, artykuły garbarskie, dekstrynę i inne chemikalia dostarcza

„KORUDA” R. KORZENIOWSKI

Hurtownia Chemiczna Farb i Artykułów Gospodarczych
Kraków, ul. Grodzka 9, Tel. 566-47

SPÓŁECZNE PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE

CENTR. GOSPODARCZA SPÓŁDZ. BUDOWLANYCH R. P.
SPÓŁDZIELNIA Z ODPOW. UDZIAŁAMI W WARSZAWIE
ODDZIAŁ W KRAKOWIE, ULICA KARMEŁICKA L. 46.

Wykonuje roboty z następujących działów:

- 1) Wydział Budowlany
- 2) Wydział Elektryczny (elektryfikacja wsi, miast, dźwigi, urzędz. dla elektrowni i dla fabryk oraz dział teletechn.)
- 3) Wydział Robót Inżynieryjn. (budowy dróg i mostów)
- 4) Wydział Urządzeń Zdrowotnych (roboty dla wody, gazu, urządzenia dla fabryk)

S. P. B.

Oddział w Krakowie posiada magazyn przy ul. Grzegórzeckiej 53, własne warsztaty elektro-mechaniczne przy ul. Romanowicza 19 oraz garaże i warsztaty samochodowe przy ul. Grabowskiego Bocznęj.

POWSZECHNA SPÓŁDZIELNIA „PRACA” W KRAKOWIE

poleca artykuły — żywnościowe — gospodarcze
dostarcza artykuły — na karty żywnościowe

POSIADA 24 SKLEPY SPOŻYWCZE:

Krowoderska 51	Krakowska 14	Karmelicka 70
Karmelicka 27	Dietla 75	Karmelicka 9
Juliusza Lea 11 b	Limamowskiego 9	Sienkiewicza 2
Czarodziejska 52	Pl. Szczepański 1.	Bracka 9
Mogilska 33	Mazowiecka 45	Urzędnicza 59
Czapskich 1	Senatorska 13	Starowiślna 13
Szczepańska 4	Szewska 24	Kozimierza W. 65
Juliusza Lea 12 b.	Krowoderska 22	Kościuszki 50

5 SKLEPÓW BRANŻOWYCH:

Sklepy z porcelaną, szkłem, emalia, kamionka — hurt i detal —
Szewska 20 i Senatorska 7. — Sklep galanteryjno-konfekcyjny —
Szewska 23. — Piekarnia — ul. Meiselsa 6. — Drogeria — ulica
Zwierzyńska 27. — Sklep komisowy — Rynek Główny 15.
Członkowie korzystają w sklepach branż. z 10% rabatu i bezpłat. biblioteki.

Najtańsze źródło zakupu radio-
aparatów i mater. elektrotechn.

EUGENIUSZ KACZMARCZYK

KONC. PRZEDSIĘBIORSTWO
ELEKTROTECHNICZNE

KRAKÓW, WIELOPOLE 24

TELEF. 576-56

ZŁOTNIK-JUBILER

wykonuje wszelką pra-
cę swego zakresu

ROSSA STANISŁAW

KRAKÓW

KRAKOWSKA 15

ELEKTROMECHANIKA

DUBIEL MIECZYSLAW

NAPRAWA I PRZEWIJANIE
MASZYN ELEKTRYCZNYCH

KRAKÓW

KRAKOWSKA 30

TELEFON 592-07

„PLAURUM”

WYDZIELNIA METALI
DENTYSTYCZNYCH

BERNIAK WŁADYSŁAW

KRAKÓW, UL. GRODZKA 1

Przeróbka wszelkich metali i stopów
dla celów dentystycz. i złotniczych

Tel. 557-85

*Elegancka Pani
czesze się jedynie*

W SALONIE FRYZJERSKIM

„JEANETTE”

wł. JANINA JAWORSKA

Kraków, św. Jana 2

Tel. 579-77

*Specjalność: barwienie włosów
trwała ondulacja najlepszymi
środkami oraz manicure, pedicure
i inne zabiegi kosmetyczne.*

*Polecamy precyzyjne, artystyczne
RZĘSY SZTUCZNE
na dzień, teatr i film.*

Fryzury stylowe i wieczorowe.

**OKUCIA BUDOWLANE
I PIECOWE ORAZ WSZELKIE
WYROBY ŻELAZNE**

poleca

Zespół Pracy dla Handlu Żelazem

Sp. z o. o.

KRAKÓW, STRADOM 5

TELEFON 552-38

HURT

DETAL

**WASELINE
KOSMETYCZNA**

BRYLANTYNE i t.p. poleca

**LABORATORIUM
CHEMICZNE**

„ZEKA”

KRAKÓW, SEBASTIANA 7

TEL. 562-04

„AWIT“

**DOMAŃSKI WITOLD
HURTOWNIA CHEMICZNA**

Artykuły przemysłowe i gospodarcze
KRAKÓW Św. GERTRUDY 7, TEL. 560-94

**WOJEWÓDZKA SPÓŁDZIELNIA
MASZYN ROLNICZYCH I MOTORYZACJI
SAMOPOMOC CHŁOPSKA**

z odpow. udziałami
W KRAKOWIE

Ul. Szczepańska 2

Rynek Główny 35

Telefony: 541-73, 541-74, 542-09

WARSZTATY: Berka Joselewicza garaże STOP
Telefon 559-84

HALA MASZYN ROLNICZYCH: Kalwaryjska 15
Telefon 559-47

Zapetruje rolników i Spółdzielnie w maszyny rolnicze,
tabor samochodowy i części zamienne.

Fachowa obsługa

Składnica części

Warsztaty własne

SKÓRY I PRZEBORY SZEWSKIE

poleca po cenach umiarkowanych

HURT I DETAL

Antoni Salawa, Kraków, ulica św Tomasza 8

Tel. 552-77.

UWAGA!

UWAGA!

Najsołaniej i najtaniej można na-
być galanterię i art. gospodarcze
w firmie

RACHWAŁ JOZEF

KRAKÓW, UL. GRODZKA 6

MEBLE

Pokoje i urządzenia

KUCHENNE

poleca

JÓZEF KOŻBIAŁI SKA

Kraków, ulica Starowidna L. 79

**"BAKELIT" ART. GOSPODARSTWA
I GALANTERYJNE**

INŻYNIER T. ADAMOWICZ I L. ORZECZOWSKI

KRAKÓW, PLAC DOMINIKAŃSKI 2, TEL. 577-51

DZIAŁ BAKELITOWY: komplety toaletowe, korytka do pód, zwłazacze, papierosnice
grzybki do cerowania, opakowania kosmetyków oraz zakrętki do słoików i but.

DZIAŁ GALANTERYJNY: lokówki, fałówki, grzebienie, smoczki, żabki do pończoch
wsuwki, szpilki, agraftki, szkła do zegarków oraz paski do zegarków.

DZIAŁ GOSPODARSTWA: lampy, palniki karbidowe, termose, talia, siłka.

DZIAŁ KOSMETYCZNY: pasta do zębów, pudry, kremy, mydła, wazelina i brylantyn

CENY HURTOWE

PROWINCJA ZA ZALICZENIEM

ZAKŁAD POGRZEBOWY

"CONCORDIA"

J. WOLNEGO

KRAKÓW

PLAC SZCZEPAŃSKI 2 TELEFON 555-67

ARNOWSKI & ROŻANOWSKI

Kraków, ulica Grodzka 39

telef. 553-52

POLECA

najpiękniejsze materiały
WEŁNIANE BIELSKIE

Skład papieru i galanterii

MICHAŁ SŁOMIANY

Kraków, Sławkowska 24.

Telefon 535-17

JAN MIGDAŁ

Skład farb, lakierów, materiałów,
pokostu, nafty i szczotek

Kraków, Pl. Szczepański 8

ZAKŁADY WYPRAWY
I FARBOWANIA FUTER

„KRAWAR“

Kraków, Rzemieślnicza 5

pod zarządem państwowym
Telefon 571-41.

„MOTOSERVICE“

S-ka z o. o.

Kraków, ul. Pijarska L. 4.

Telefon 500-66

Sprzedaż artykułów samochodowych i motocyklowych.

DOM MEBLOWO-RADIOWY
ZBIGNIEW PIÓRECKI

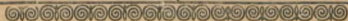
Kraków, Stradom 16, tel. 550-58

poleca

SYPIALNIE TAPCZANY

jadalnie, gabinety, radioodbiorniki
i sprzęt radiowy.

Naprawa radioodbiorników

Koncesjon. Przedsiębiorstwo Elektrotechniczne

ELEKTRO-ŻAR

A. RZEPKA

Kraków, św. Tomasza 10, tel. 570-17

wykonuje instalacje elektryczne
Naprawia aparaty, grzejniki i t. p.

Stałe Pogotowie Radioodbiorniki

KUPNO

SPRZEDAŻ

„MAGNA”

Fabryka Wyrobów Gumowych

Sp. z o. o.

KRAKÓW XXII

Romanowicza 19a

Telefon 555-70

poleca swoje wyroby jak:

smoczki

prezerwatywy **ULTRA**

rękawice operacyjne

palce techniczne

palce lekarskie

artykuły techniczne

obcasy gumowe

gumy do ołówka

PŁATKI owsiane

MARMELADY owocowe

1-ej sorty do krajania

POWIDŁA śliwkowe

SOKI i wina naturalne owocowe

WYROBY fabryk Piasecki. Kry-

sztal Dr Wander i Kanold

ANDRUTY tortowe, biszkopty -

kekсы, pierniki

AMONIAK, sodę czyszczoną —

saletre

PASTE do obuwia oraz inne

ARTYKUŁY gospodarcze i spo-

żywcze

PO CENIE FABRYCZNEJ

TYLKO HURTOWNIE

DOM HANDLOWY

GUSTAW KMIECIK

KRAKÓW, STRADOM 6

TELEFON 560-74

WĘGIEL i KOKS

walnorynkowy, najlepszej jakości

dostarcza

wagonowo oraz drobnico-

wo ze składu w Krakowie

MAŁOPOLSKA

SPÓŁKA HANDLOWA

Kraków, św. Tomasza 18

Telefon 581-50, 581-51

Telegr.: Emesha - Kraków

PIERWSZA

MAŁOPOLSKA FABRYKA

OPAKOWAŃ BLASZANYCH

pod zarządem państwowym

wykonuje opakowania

i reklamy przedwojenne

Kraków, Poznańska 20

Telefon 562-03

Konto w Banku Gospo-

darstwa Krajowego Kraków

Nr 191

WEŁNY BIELSKIE

JEDWABIE KRAJOWE I ZAGRANICZNE

ADELA KONOPKOWA

KRAKÓW, UL. GRODZKA 14

**WYTWÓRNIĄ KOŁDER
I POŚCIELI**

KOZŁOWSKI WŁADYSŁAW

Kraków, ul. Dietla 71

poleca koldry gotowe, przyjmuje
zamówienia oraz przerabia.

„KAWIARNIA AKADEMICKA”

Gastron. Spółdzielnia Pracy
Kraków, ul. Podwale 7

Codziennie dancing-koncert
ARTYSTYCZNE

WYSTĘPY

AKADEMICKIE

**WYTWÓRNIĄ
DŁUGICH
BUTÓW**

DOŃCA

właściciel **PIOTR SLESICKI**
Kraków, ul. Grodzka 63

dawniej —
Sławkowska 32.

**ARTYSTYCZNA
WYTWÓRNIĄ DREWNIĄKÓW
ZDYBEL JAN**

Kraków, Dietla 111

poleca piękne modele se-
zonowe po cenach przy-
stępnych.

U W A G A !

jedynym
specjalistą
od wyko-
nywania
bryczesów
oraz spo-
dni nar-
ciarskich
męskich
i damskich
jest tylko

KITA MICHAŁ

Kraków, Karmelicka 22 I. p.

S A M A R

Chemikalia, Artykuły Gospodarstwa Domowego

Wylączna sprzedaż wyrobów Fmy **UNION**

==== Ultramaryna, lakiery do skór i metali, świece =====

Kraków, Ś. trądom 7, telef. 551-56

Centrala Handlowa Przemysłu Drzewnego w Warszawie

Oddział w Krakowie, ul. Szczepańska 1, tel. 599-63

poleca po cenach najniższych wszelkie wyroby przemysłu drzewnego
meble mieszkalne, biurowe, galanteria, siołarstwo budowlane, sprzęt
szkolny i sportowy.

ZAKŁADY CHEMICZNE „KOPAL”

Kraków, Rzemieślnicza 7

Tel. 540-59

Lakiery emaliowe, rowerowe
Pokosty syntetyczne i lniane
Pasty do podłóg i obuwia

„WANDA”

poleca

KONFEKCJĘ

damską

męską

i dziecięcą

Kraków Floriańska 31, tel. 542-42

PAŃSTWOWA FABRYKA MEBLI

KRAKÓW - ŁAGIEWNIKI

UL. GŁÓWNA 98

TELEFON 500-76

Laboratorium Chemiczno - Farmaceutyczne

„RUBIA”

Kraków, Garnerska-Boczna L. 6

TELEFON 568-76

poleca

syropy lecznicze, nalewki żelaziste,
proszki przeciw bólowi, czekoladki przeczyszczające —
krople przeciw astmie, balsamy
kojące, nerwobóle etc.

Tapczany, Fotele klubowe,
Leniwe, Materace włó-
sienne, Łóżka polowe

w najlepszym wykonaniu poleca

ZAKŁAD TAPICERSKI

JÓZEF ZIEMBIŃSKI

Kraków, ulica Rajska 20

Składnica Harcerska — Kraków

Sklepy: Rynek Główny 5 - I. Maja 1

dostarcza wszelkich potrze-
bnych artykułów harcers-
kich, sportowych, turysty-
cznych i wydawnictw har-
cerskich

ZAKŁADY CERAMICZNE »BONARKA«

PODLEGŁE MINISTERSTWU ODBUDOWY
W ŁAGIEWNIKACH KOŁO KRAKOWA
polecają swoje wyroby:

CEGLĘ PUSTAKOWA

CEGLĘ ZWYKŁĄ

Telefon 500-39

LABORATORIUM „HA-VIT“ BIOCHEMICZNE
DRA MED. P. PRUSKIEGO

Sp. z o. o.

KRAKÓW UL. GRODZKA 3 TEL. 535-83

POLECA Kosmetyki witaminowe specjalnie z witaminą H

ZAKŁADY TOKARSKO-MECHANICZNE
EUGENIUSZ MICHALESKUL
== KRAKÓW ULICA SOŁTYKA 9 ==

Wykonuje wszelkie prace wchodzące w zakres obróbki metali jak również przeprowadza remonty maszyn.

PIEKARNIA PAROWA
F. WOŹNIAKA Kraków. ul. św. Tomasza

Wypiek wszelkiego rodzaju pieczywa chlebów,
ciast, sucharków, keksów ang. i herbatników.

TOWARZYSTWO HANDLOWE
"STOFIRM"
BRACIA KLEIN

SKA ZOGR. ODP.

KRAKÓW, UL. POTOCKIEGO 18

Telefon 552-49

sprzedaż blach wszelkiego rodzaju

Pocztówki, gry, wycinanki, książeczki dla młodzieży, kalendarze dostarcza wydawnictwo

INTERPRINT

B. S. SZCZEPSKI

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 137

KRAKÓW, ŚW. GERTRUDY 12

telefon 575-80

CENTRALA GOSPODARCZA
SPÓŁDZIEL. PRACY WYTWÓRCZEJ

SPÓŁKA z o. o w WARSZAWIE
ODDZIAŁ W KRAKOWIE

ULICA POTOCKIEGO 18 TEL. 553-44

produkuje

obuwie na drewnianych spodach, pantofle
wszelkiego rodzaju, wyroby trykotarskie
wełniane i inne.

HURT

DETAIL

MAGAZYN
PAPIERU

I PRZEBORÓW
PIŚMIENNYCH

Tymczasowy Zarząd Państwowy

R. ALEKSANDROWICZ

KRAKÓW, UL. BASZTOWA 11 TELEFON 535-96

"SATURN"

BATERIE NIEDOŚCIGNIONEJ JAKOŚCI
Fabryka-Kraków

Kraków, Św. Sebastiana 8

TELEFON 575-24

PROWINCJA ZA ZALICZENIEM

GALANTERIA METALOWA

EMIL PATYK

KRAKÓW

Ul. Św. Sebastjana 20.

wykonuje wszelkie roboty
w zakres ten wchodzące

WYTWÓRNA
CHEM. - FARMACEUTYCZNA

R. M. WITKOWSKI

KRAKÓW, UL. WIEŁOPOLE 3

TELEFON 567-34

PRODUKUJE:

„SCABITAN”
płyn przeciwświerzbowy

BALSAM
mentolowo-salicylowy
z „Gołąbkciem”

Proszki od bólu głowy
z „Gołąbkciem”

»PAPYRUS«

SKŁADY PAPIERU

KRAKÓW
KARMELICKA 6

TELEFON 542-02 i 572-39

ODDZIAŁ KATOWICE
ZAMKOWA 38 - TEL. 303-10

MATERIAŁY BUDOWLANE

Dachówkę, Kafle, Glazurę, Umywalki, Wanny, Klozety,
trzcinę, gips, papę, szmatkę, płyty piekarskie, rury kamionkowe itd.
dostarcza wagonowo i drobnicowo

HURTOWNIA MAT. BUDOWL. I SAKIARNO-WOODC.

LEOPOLD STOFF

KRAKÓW, STAROWIŚLNA 28. — TELEFON Nr 556-47

KWIECIARNIA „Wrzos” A. PIĄTKOWSKIEJ

KRAKÓW TELEFON 560-78 **STRADOMSKA 18**

Codzi. świeże kwiaty. Bukiety ślubne, wianzanki. Kosze imienin. oraz wieniec

M A S Z Y N Y
D O P I S A N I A
D O L I C Z E N I A
A R T Y K U Ł Y
B I U R O W E

Kupno — Sprzedaż — Komis
oraz naprawy maszyn

EUGENIUSZ DRESZER

Kraków, Sławkowska 8. Tel. 501-13

CERATY-CHODNIKI

Torby gosp. i szkolne

J. Siwecki
KRAKÓW, STAROWIŚLNA 21

**POWIATOWA
SPÓŁDZIELNIA**

**„JEDNOŚĆ”
KRAKÓW**

**ROLNICZO
HANDLOWA**

ROK ZAŁOŻENIA 1909

Centrala: ulica Reformacka 3

TELEF. 509-25, 592-15, 562-20, 562-22

Filia: ul. Kamionna 1. Tel. 571-55

SKŁEPY:

ul. Sienna 1. tel. 570-42 — ul. Długa 84, tel. 571-54 — ul. Długa 27,
ul. Kalwaryjska 6 — ul. Grzegorzewska 4 — ul. Sienkiewicza 2

DOSTARCZA: zboża siewne i konsumpcyjne, pasze treściwe, węgiel
nawozy sztuczne, maszyny i narzędzia rolnicze, środki dla ochrony
roślin, ziemniaki, materiały pędne oręż wszystkie artykuły potrzebne
do prowadzenia gospodarstwa rolnego.

ZAKUPUJE: wszelkie plody rolne, placąc najwyższe ceny.

C. M. B.
Centrala Materiałów Budowlanych

Sp. z o. o. — Oddział w Krakowie

●
BIURA: UL. POTOCKIEGO 1
TELEF. 571-61, 536-53, 536-93

MAGAZYNY: UL. GRZEGÓRZECKA 75 i 79
TELEFONY 506-32, 558-67

posiada stale na składzie wszelkie materiały budowlane jako to:
cement, wapno, cegłę, dachówkę, supremę, papę, szkło, żelazo
budowlane, blachę ocynkowaną i cynkową, gwoździe, gips,
krede, matę trzcinową, okucia drzwiowe i okienne, armatury
kuchenne i piecowe, sanitaria itp. — oraz dostarcza je wagonowo
dla wszystkich instytucji państwowych, samorządowych i prywatnych.

**POLSKIE
ZAKŁADY ODZIEŻOWE**

Spółdzielnia Pracy z odpowiadz. udziałami

KRAKÓW, RYNEK GŁ. L. 12

TEL. 550-04

Wykonują na miarę:
ubrania, mundury, kostjurny
płaszcz.

KONFEKCYJNIE:
mundury, kombinezony,
ubrania robocze itp.

Sprzedaż czapek wojskowych,
akademickich, studenckich,
patek i dystynkcji.

**WĘGIEL
K O K S**

P O L S K I E

TOWARZYSTWO HANDLOWE

BIURA: Kraków Sławkowska 3
tel. 570-49, 581-88

MAGAZYNY: Kraków, ul. Tade-
usza Kościuszki 24 i Prądnicka 32

Skład Przyborów Samochodowych

„SAMOCHÓD“

Wł. Bewszo i Br. Jakubowski
Kraków, ul. Szewska 4

poleca części składowe do
samochodów amerykańskich i
europejskich po cenach najniż-
szych.

ROBERT JAHODA

Zakład Introligatorski

Kraków, ulica Gołębia 4

telefon 572-89

oprawia artystycznie książ-
ki — obrazy — galanterię

STEFAN KAMIŃSKI

WYDAWNICTWO — KSIĘGARNIE — CZYTELNIENIE
ANTYKWARIAT — PAPIER I ARTYKUŁY BIUROWE
W KRAKOWIE

ul. Floriańska 13, tel. 537-17

ul. Podwale 6, tel. 549-50

ul. Krakowska 18, tel. 592-94

KOMIS-HURT: ul. Karmelicka 29 — Telefon 544-38

P. K. O. Nr IV-344 — B. G. K. Konto 38

=====

Wszelkie informacje oraz katalogi na każde żądanie
bezpłatnie.

CUKIERNIA EUROPEJSKA

KAZIMIERZ DANEK

KRAKÓW

RYNEK GŁÓWNY 35

Telefon 560-82

J. PŁONKA

zegarmistrz genewski

KRAKÓW, SZEWSKA 12

telef. 550-94

poleca

stopery, chronografy
puhary i nagrody sportowe

**Wytwórnia Pasów Pędnych i Pracownia Rymarska
JAN BOBER — Kraków, Plac Szczepański 6, telef. 509-20**

wykonuje pasy transmisyjne z własnego i poszerzonego materiału, przeprowadza montaż i reperację pasów, posiada na składzie rzemyki do szycia pasów, wykonuje pasy oficerskie i futerały na wszelką broń, pokrowce, nowe wyбіcia do samochodów osobowych, różne przyróbki i reperacje, nowe breze niynia samochody ciężarowe, oraz wszelkie roboty wchodzące w zakres stolarstwa samochodowego i rymarstwa.

**ADAM KURZĄTKOWSKI
HURTOWNIA APTECZNA**

Chemikalia, Zioła, Specyfiki, Opatrunki, Olejki eteryczne, Owocowe Esencje.
KRAKÓW, ZWIERZYŃIECKA 30. — TEL. 565-57

Pudelka tekturowe surowe z przegrodami, oklejane,
składane, etykiety wytłaczane (mareczki), kartonaże sztancowane, torebki oraz wszelkiego rodzaju opakowania z tektury i papieru wykonuje firma

FELIKS ŻEBERKO i Syn

Ska z o. o. w Krakowie, Św. Kingi 6

Telefon Nr 547-28.

Rok założenia 1887.

ANTONI ROTHE

**FABRYKA PIERNIKÓW
KRAKÓW, SŁAWKOWSKA 20**

**SPECJALNOŚĆ
ANTONETKI**

**Spółdzielnia
Wytwórczo-Handlowa**

»SKÓRA«

Z O. U.

Centrala: Kraków, Plac Szczepański Nr 3

Telefon 556-84

poleca pierwszorzędnej jakości
własne wyroby: klej kamaszniczy
„Samson” klej do gum „Indi-
a”, emalię do skór w 10 ko-
lorach, wosk szewski „Krakus”,
smołę szewską „Kilinski”, szew-
ski proszek atramentowy, czer-
nidła chemiczne, glazury do
skór oraz inne przybory szewskie

Przedst. Zakł. Przem. Drzewnego

„Społem” w Białej Podlask. dawn. „Raabe”

KOLKI DREWNIANE

KOPYTA — PRAWIDŁA

FABRYKA PORCELANY

„BOGUCHWAŁA”

Inż. STANISŁAW SYSKA

Ska z o. o.

**Biuro: Kraków, Sławkow-
ska 11, tel. 556-06**

**Wytwórnia: Boguchwała
k. Rzeszowa, Nr tel. 1**

Produkuję:

**Izolatory wszelkich typów
i wielkości. Porcelane sto-
łową. techniczną i apte-
czną. Najwyższa jakość.
Terminowe dostawy.**

EKRAVOX

Laboratorium Radiotechniczne

**Naprawa odbiorników, badanie lamp
Przewijanie transformatorów
Porady techniczne**

Sprzedaż

Kupno

Kraków, Szewska 21 wejście z sieni

W. BUJAŃSKI NAST.

Kraków, pl. Dominikański 1. Tel. 540-39, 583-31

załatwia wszelkiego rodzaju przewozy towaru i przeprowadzki wozami meblowymi. Za i wyładowanie wagonów. Własne Magazyny

„ERA“

WYTWÓRNIĄ CHEMICZNĄ
INŻ. KROKOWSKI I Ska

Kraków, plac Dominikański 4. I. p.
Telefon 552-16

POLECA: atrament do wiecznych piór we wszystkich kolorach, gumę arabską, klej do gumy, oliwę do maszyn i rowerów, klej cholew. itp.

HURTOWNIKOM RABATY

Rok założenia

1 9 3 4

INSTYTUT
KOSMETYCZNY
HELENY
SKLENARZOWEJ

Kraków, Grodzka 4. Tel. 560-92

„MORWA“

Wł. J. SREBRZYŃSKI I ST. WOŹNICKI
KRAKÓW, RADZIWIŁŁOWSKA 8 B. Tel. 573-12
poleca znane karmelki, w dużym wyborze
Ceny niskie

HURTOWNIA PAPIERU
I WYTWÓRNIĄ WYROBÓW PAPIEROWYCH

„ZGODA“ Sp. z o. o.

KRAKÓW, UL. DIETLA 53 — TELEFON 506-39
POLECA zeszyty, bruliony, wszelkie przybory szkolne, oraz inne wyroby papiernicze

„ORBITRANS“

SKA z o. o.

MIĘDZYNARODOWE TRANSPORTY
KRAKÓW, BASZTOWA 10 TELEFONY: 591-70, 570-99
ZASTĘPSTWA FIRM ZAGRANICZNYCH

FARBY, LAKIERY, POKOSTY

ter, karbolineum, smary,
gips cement, kreda

HURT DETAL

K. DZIEDZINIEWICZ

Kraków, Karmelicka 21

Telefon Nr 541-16

„FLUOR”

Tow. Przemysłowo-Handlowe

DLA

Produktów Chemicznych Sp. z o.o.

KRAKÓW

Al. Krasińskiego 4 m. 8

Tel. 571-81.

**Atramenty, kalki maszy-
nowe, kalki ołówkowe,
ołówki zwykłe i kopiowe**

Przybory biurowe i szkolne

Iskra i Karmański

Kraków, Lubelska 12

Telef. 544-51

SZCZYGIEŁ FRANCISZEK

**HURTOWNIA NACZYŃ EMALIOWANYCH
OCYNKOWANYCH I ŻELIWNYCH**

KRAKÓW, STRADOM 25 (w podworcu) TELEFON 561-04

**MIEJSKIE
ZAKŁADY CERAMICZNE
W KRAKOWIE**

**UL. POTOCKIEGO 8
TELEFON 597 55 i 503-95**

Wapienniki — ul. Wielicka 57
telef. 544-45

Cegielnia — ul. Gromadzka 52
telef. 553-91

Betoniarnia — Konopnickiej 32
telef. 562-44

PRODUKUJĄ I DOSTARCZAJĄ
Wapno skaliste, gaszone, nawo-
zowe. Cegły maszynowe, puste,
klinkier, ręczne itp. Dachówka
i gąsior. Wyroby betonowe: pły-
ty chodn., rury, kregi studienne
i p. Kamień budowl. i szutry drog

**PAŃSTWOWE
ZJEDNOCZENIE**

**Przemysłu Cukierniczego
Rejon Południowo-Wschodni**

**W KRAKOWIE
ULICA KOPERNIKA 6**

TELEFONY 566-99 i 568-59

polecą

**ZNAKOMITE
WYROBY
CUKIERNICZE**

FABRYK

**A. Piasecki Suchard
Helia Dr. A. Wander**

**„WODOCIĄG MIEJSKI“
KRAKÓW, SENATORSKA 1
CENTRALA TEL. 585-60, 589-63**

**Nieszczelność instalacji
podnosi koszt wody!**

Zapobieganie marnowaniu
się wody przez natychmia-
stową naprawę wszelkich
nieszczelności w instalacji

wodociągowej

opłaca się wielokrotnie!

**Dyrekcja Wodociągu
Miejskiego**

**OSZCZĘDNOŚĆ
energii elektrycznej**

jest

hasłem dnia dzisiejszego!

Mieszkańcy Krakowa!

Oszczędzajcie energii elektrycz-
nej we własnym interesie w go-
dzinach wieczornych (16-20) aby
zmniejszyć obciążenie szczyto-
we Elektrowni Miejskiej w Kra-
kowie. Nie używajcie w tym cza-
sie piecyków, kucharek, żelazek
ani przyrządów elektrycznych, a
światło ograniczajcie do minim.

**W ten sposób unikacie
ograniczeń odłączenia od sieci.**

**Elektrownia Miejska
w Krakowie**

RZEŻNIA MIEJSKA

W KRAKOWIE

UL. RZEŻNICZA 28

TELEFON 597-97

PRODUKUJE I SPRZEDAJE:

LÓD SZTUCZNY

w słupkach o wadze 25 kg

Rozwóz lodu po mieście
oraz sprzedaż na miejscu.

Komunalna Kasa Oszczędności

POWIATU KRAKOWSKIEGO

Kraków, ul. Pijarska 1

Centr. telef.: 507-64, 509-16

Dyrekcja 506-18

Rachunki bieżące.
Wkłady oszczędnościowe.
Zlec. bankowe. — Przekazy.

SKARBIEC — AUTOMAT

ODDZIAŁY:

Bochnia, Krynica,
Myślenice, Wieliczka

DELIKATESY

wina, wódki, koniaki

TOWARY KOLONIALNE

kawa, herbata, cukry
czekolady, towary gospod.
poleca

„PRZEŁOM“

Spółdz. Przetwórczo-Handlowa z odp. udz.
Kraków, Rynek Gł. 34
Tel. 555-33

Własna chłodnia maszynowa

Zaprzysiężeni dostawcy
Win Mszalnych

Własnej produkcji młody pitne,
wina i soki owocowe.
Telefon 598-94

FARBY LAKIERY ANILINY SKÓRNE

w hurcie i półhurcie
sprzedaje stale

DOBROWOLSKI - MOBBITZER

KRAKÓW

PL. MATEJKI 10

Wysyłka również i pocztą, za pobraniem.

Cenniki na każde żądanie.

DOM SANITARNY DROBNER I SKA

Sp. z o. o.

Rok założenia 1868

WŁAŚCICIELE: BRACIA SŁOMIŃSCY
Kraków. Plac Szczepański 3

TEL. 576-92

POLECA:

instrumenty chirurgiczne, aparaty elektro-
medyczne, mikroskopy, meble lekarskie,
artykuły gumowe, środki opatrunkowe.

NA ŻĄDANIE KOSZTORYSY

PIONIER

SP. Z O. O.

C E N T R A L A
KATOWICE, 3 MAJA 7

HURTOWNIA
ARTYKUŁÓW
BIUROWYCH I
SZKOLNYCH

ODDZIAŁ W KRAKOWIE:
STOLARSKA 9 I p. Tel. 544-25

Aleksander Stolarski

Kraków, ul. Potockiego 3

TELEFONY: 538-76 i 566-07

Uznany przez Międzyresortowe Przemysł, Centralę Żelaza i Stali

Skład Żelaza i Stali

poleca ze składu i hut:

żelazo, bednarke, blachę, dźwi-
gary, stal, rury, gwoździe, śru-
by, nity, skrętki, podkowy, huf-
nale, hacce, narzędzia rzemie-
ślnicze, szufle, szpadle, łańcuchy
oraz wszelkie artykuły
techniczne i żelazne.

Aleksander Fischhab

KRAKÓW, GRODZKA 46

TELEFON Nr 565-17

Wytwórnia pieczętek,
szyldów emaliowanych,
plomb i plombownic

PASY LECZNICZE — BANDAŻE PRZEPUKLINOWE
GORSETY — BIUSTONOSZE

wykonuje

R. BOGDANOWICZ Kraków, Grodzka 2

PRALNIA PRZYJMUJE

WIKTORII BIGOSZOWEJ WSZELKĄ BIELIZNĘ
Kraków, ulica Garbarska 22 DO PRANIA

ZNANE OD PÓŁ WIEKU

WODY MINERALNE, SYNTETYCZNE
WYROBU FIRMY

K. RZĄCA i CHMURSKI

KRAKÓW, Św. GERTRUDY 4. Tel. 591-63

Przedsiębiorstwo Izolacyjne

OTRZ

Sprzedaż materiałów budowlanych i izolacyjnych
STANISŁAW RZEGOCINSKI

Kraków, ulica Szpitalna 36. Tel. 560-34

RESTAURACJA — WINIARNIA

» E R M I T A G E «

KRAKÓW, KARMELICKA 3. — TELEFON Nr 577-24

„DEZYNFЕКТОР” Zakład Dezynfekcji i Odszczurzenia
Kraków, ulica Karmelicka 22, m. 10, II p. — Telefon 575-44

Przeprowadza dezynfekcję i odosławianie mieszkań i biur oraz odszczurzenie zabudowań mieszkalnych, gospodarstw i obiektów przemysłowych przy pomocy wypróbowanych środków i fachowych sił, skutecznie, szybko po cenach b. przystępnych.

Koncesj. Przedsiębiorstwo
dla instalacji wodoc.-gazo-
wej, kanalizacji i centra-
lnych ogrzewań

WŁADYSŁAW BODIO

KRAKÓW, ulica Sienna 7
(narożnik Stolarskiej)
TELEFON 551-29

MAGAZYN JUBILERSKI
Tadeusza Kowalskiego
i
Janiny Bobrowicz

KRAKÓW, UL. GRODZKA 60
telef. 559-03 (obok Wawelu)
poleca: obrączki złote, pierście-
nie i wyroby srebrne
Własna pracownia **GRODZKA 2**

Wina musujące
Wina Gronowe
Wina Owocowe

W. A. ZAWUSKI
Kraków, ul. Floriańska 1. 18

—
telefon 575-23

ZAKŁAD POGRZEBOWY
ONUFREGO FIUTA

KRAKÓW
GRZEGÓRZECKA 7
telefon 509-56
(naprzeciw „Collegium Medicum”)

Hurtownia Apteczna

Mgr. WIT ALDONA
i
KAZIMIERZ FLAKOWICZ
KRAKÓW, Sienna 14. I. p.
telefon 560-38

SYPIALNIE - JADALNIE - GABINETY
różne meble używane okazyj-
nie sprzedaje — kupuje

HALA MEBLOWA
KRAKÓW
ulica Grodzka 59 I piętro
telefon 553-95

FUTRA

PRACOWNIA FUTER
ANTONIKUDZIA
KRAKÓW ===
=== **GRODZKA 2**
Telefon 577-82

Naprawia bez śladu
uszkodzoną
garderobę
jeczynie

TKALNIA SZTUCZNA
— **KRAKÓW** —
STAROWIŚLNA 43.

ROMAN OPALINSKI

SKŁAD FUTER I PRACOWNIA KUŚNIERSKA
KRAKÓW, UL. GRODZKA 10. — TELEFON 577-70

KWIATY dostarcza najtaniej i najgustowniej
EMIL FREEGE

KRAKÓW, SUKIENNICE 15/16, TELEFON 538-04

KRAKOWSKA FABRYKA ZWIJEK I KARTONAŻY

"WISŁA"
DAWNIEJ „ALTESSE-WISŁA”

(sprzedaż przez Centralę Zbytu i Zaopatrzenia Przem. Papierniczego)
KRAKÓW, ULICA DŁUGA NR. 17. TELEF. 550-56
GILZY (tutki) KSIĄŻECZKI BIBULEK PAPIEROSOWYCH
(Altesse-Świt) — MUCHOLAPKI „ALFA”

na prośbę klientów stałym możliwa wysyłka za zaliczeniem pocztowym

STRAŻ BEZPIECZENSTWA

O B C H Ó D

Spółdzielnia Pracy z odp. udz.

KRAKÓW, ULICA DUNAJEWSKIEGO 6

Telefon 56C- 55

Rok zel.
1892

ZAKŁAD POGRZEBOWY
"AETERNITAS"

Rok zel.
1892

ANTONIEGO HORAKA
Kraków, Mikołajska 14 telefon 555-89

STANISŁAW POGORZELSKI WYTWÓRNA MEBLI METALOWYCH

ŁÓŻKA METALOWE, WKŁADY SIATK. DO ŁÓŻEK
ŁÓŻECZKA DZIECINNE

URZĄDZENIA LEKARSKIE

STOŁY OPERACYJNE, KRZESŁA GINEKOLOGICZNE,
KOZETY DO BADAŃ, SZAFY NA INSTRUMENTY

Dla pensjonatów, internatów szkolnych
SPECJALNE MODELE

KRAKÓW, UL. ŁAZARZA 9. — TEL. 585-84

ODDZIAŁ SPRZEDAŻY: ZAKOPANE, KRUPÓWKI 99

HURTOWNIA KUPCÓW POLSKICH

Spółdzielnia z o. o.

Kraków, ul. Lubicz 9, telefony 540-85 i 558-55

Towary spożywczo - kolonialne
Wyroby cukiernicze
Artyk. gospodarcze
Papier — Torebki
Artykuły piśmienne
Ceny ściśle fabryczne
Cenniki na żądanie

Prowincja za zaliczeniem pocztowym

KORZYSTNE ŹRÓDŁO ZAKUPU

PAŃSTWOWA
ODDZIAŁ

Biuro: ul.

TELEFONY: 580-10, 50

Biblioteka Uniwersyteku
MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
w Lublinie

4624

CZASOPISMA

1947

HURTOWE MAGAZYNY W KRAKOWIE:

UL. ROMANOWICZA 9. TEL. 564-83

UL. BASZTOWA 6. TEL. 502-73

UL. REFORMACKA 1.

SPRZEDAJE PO CENACH HURTOWYCH TOWARY:

Spożywczo-kolonialne, Przemysłowe, Chemiczne, Kosmetyczne,
Ziemioplody, Tekstylne, Żelazne.

PRZEWOZY CHORYCH

miejskowe i zamiejscowe

uskutecznia najlepiej i najtaniej

KRAKOWSKIE OCHOTNICZE
TOWARZYSTWO RATUNKOWE

Kraków, Potockiego 19

TELEFON 548-88